

VAUHTI YLEISRADION TELEVISIOUUTISISSA 1980-2000

Riina Malhotra

Journalistiikan pro gradu –työ

Jyväskylän yliopisto

Viestintätieteiden laitos

Tammikuu 2002

Tiedekunta HUMANISTINEN	Laitos VIESTINTÄTIETEIDEN
Tekijä Riina Malhotra	
Työn nimi Vauhti Yleisradion televisiouutisissa 1980-2000	
Oppiaine Journalistiikka	Työn laji Pro gradu –tutkielma
Aika Tammikuu 2002	Sivumäärä 76 s. + liitteet
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Työssä tarkastellaan television uutisjournalismin vauhtia kuluneiden kahdenkymmenen vuoden aikana. Tutkimuskohteena on Yleisradion pääuutislähetys vuosina 1980-2000. Tavoitteena on selvittää, kuinka uutiskerronnan vauhti on muuttunut tänä aikana ja mistä mahdolliset muutokset johtuvat. Lähtökohtana on ajatus siitä, että vauhdin tuntu televisiouutisissa syntyy kolmesta tekijästä: kokonaisen lähetyksen kestosta, juttujen ja sähkeiden kestoista sekä kuvien ja äänen vaihtelun nopeudesta. Uutisten eri elementtien kestot ovat uutispäälliköiden, toimittajien, leikkaajien ja kuvaajien päivittäin tekemien valintojen tulosta. Kiinnostuksen kohteena ovat myös näiden valintojen vaikuttimet.</p> <p>Tutkimuksen materiaalina ovat 17 Yleisradion uutislähetystä ja 21 uutisjuttua vuosilta 1980-2000 sekä televisiouutisten toimittajan, uutispäällikön ja leikkaajan haastattelut. Työn määrällisessä osuudessa on mitattu tarkasti kustakin lähetyksestä jokaisen sähkeen ja jutun kesto. Lisäksi jokaisesta tutkimusaineiston lähetyksestä on valittu yksi uutisjuttu, josta on eritelty tarkasti jokaisen kuvan ja jokaisen puheosuuden kestot. Tutkielman laadullisessa osuudessa on haastateltu Yleisradion Tv-uutisissa pitkään työskennelleitä ihmisiä. Teemahaastatteluna toteutettujen haastattelujen kysymyksenasettelu hakee selityksiä määrällisessä osuudessa tehtyihin havaintoihin.</p> <p>Yleisradion televisiouutisten vauhdin tarkastelussa päädytään siihen, että muutos on ollut samalla rajua ja samalla hyvin hienovaraista. Lähetys on kokonaisuudessaan pysynyt yllättävän samanlaisena. Esimerkiksi juontojen ja sähkeiden kestot eivät ole juurikaan muuttuneet. Myös lähetyksen kokonaiskuva on pysynyt jotakuinkin ennallaan. Toisaalta selvää vauhdin tuntua lähetyksiin on tullut aiempaa nopeampien leikkausten seurauksena. Merkittävää on myös se, että haastateltaville annetaan aikaa selvästi vähemmän kuin vielä kaksikymmentä vuotta sitten.</p> <p>Televisiouutisten tekijöiden mukaan toimituksissa käydään säännöllisesti keskusteluja juttujen ja sähkeiden pituuksista, mutta että vakiintuneista mitoista ei loppujen lopuksi paljoakaan liikuta. Jutun sisäinen rakenne taas muotoutuu ennemminkin vaistonvaraisten tuntemusten kuin lukkoon lyötyjen periaatteiden ohjailemana. Selkäytimestä lähteisiin tuntemuksiin taas vaikuttavat mm. ympäröivän visuaalisen maailman muuttuminen sekä esimerkiksi toimituksen sisäinen journalistinen kulttuuri.</p>	
Asiasanat Yleisradio, televisiouutiset, vauhti, rytmi, aika	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto / Tourulan kirjasto	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 TELEVISIOUUTISET: “VIIHDETTÄ JOKA ON TOTTA“	8
2.1 Televisiouutisten kerronnalle ominaisia piirteitä	8
2.2 Uutinen ja aika.....	12
2.3 Vauhti, journalismi ja kritiikki	15
3 TUTKIMUKSEN KULKU	18
3.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen kohde	18
3.2 Tutkimusmenetelmät	24
3.2.1 Uutisten rakennuspalikoiden mittaaminen.....	24
3.2.2 Teemahaastattelut	25
4 POLITIIKKAA JA AJAUTUMISTA: YLEISRADIO MUUTTUVILLA MARKKINOILLA	
1926- 2000	27
4.1 Yleisradiotoiminnan alkutaival	27
4.2 Televisiouutisten muotoa haetaan	31
4.3 Kiista MTV:n uutisista	35
4.4 Kanavauudistus käynnistää kilpailun katsojista	39
4.5 Yleisradio tänään	42
5 VAUHTI TV-UUTISISSA 1980-2000	48
5.1 Uutisten tekemisen kolme tasoa	48
5.2 Kvantitatiivisen tarkastelun tulokset: Uutislähetysten osien kestot	50
5.2.1 Lähetyksen osat	50
5.2.2 Jutun osat	53

5.3 Kvalitatiivinen tarkastelu: Selityksiä etsimässä	56
5.3.1 Pääuutislähetys on yhä instituutio	56
5.3.2 Lähetysten vakiintuneet rakennuspalikat	59
5.3.3 Vauhti kiihtyi jutun sisällä	61
5.3.4 Tekniikka muuttunut – tapa tehdä juttuja pysynyt ennallaan	63
5.4.Uutistytön kehikset	64
6 LOPUKSI.....	66
LÄHTEET.	70
LIITTEET (1-6)	

1 JOHDANTO

Tarkastelen tässä tutkielmassa vauhdin muuttumista Yleisradion TVuutisissa 1980-luvun alusta vuoteen 2000. Vauhti tuntuu kiihtyvän jatkuvasti monilla elämänaloilla. Musiikista on tullut nopeatempoisempaa. Urheilusta on tullut entistä vauhdikkaampaa. Esimerkiksi hiihtoon on lanseerattu nopea sprinttihiihto, jotta yleisö ei pitkästyi. Junat kulkevat nopeammin. Tietokoneet ovat nopeutuneet. Internet-sivut latautuvat joka vuosi nopeammin. Esimerkkejä on lukemattomia. Länsimainen ihminen tuntee itsensä aina vain kiireisemmäksi. Kokemusnälkä on kasvanut.

Olen pitkään pohtinut kiirettä ja vauhtia elämässä. Kipinän tv-ilmaisun tutkimiseen sain, kun huomasin, että kymmenen vuotta vanhat viihdeohjelmat eivät pitäneet minua enää pihdeissään. Koin vanhat suosikkiohjelmani laahaaviksi ja tylsiksi. Viihteestä oli tullut nopeatempoisempaa, mutta miten oli käynyt journalismin? Halusin tutkia, kuinka elämäntavan nopeutuminen näkyy television uutisjournalismissa. Toisin kuin sanomalehdessä, televisiossa uutinen tulee ja menee eikä katsoja voi palata siihen takaisin.

Näen uutiset tässä tutkimuksessa kertomuksina, jotka ylläpitävät ja muokkaavat käsitystämme todellisuudesta paitsi sisällöllään myös muodollaan (Carey 1994). Näin ollen ei ole yhdentekevää, mitä televisiosta tulee ja millä vauhdilla. Pidän myös mielenkiintoisena huomiota siitä, kuinka vähän viestintätieteissä on tutkittu aikaa. Ferguson (1990, 163-164) arvelee, että syynä on ns. Lasswellin poisjättämisen synty. Lasswell jätti kuuluisasta viestintäprosessia kuvaavasta lauseesta täysin huomioimatta ajan ja paikan määreet. Journalismi on ihmisen tekemää työtä, johon vaikuttavat työn reunaehdot ja kulttuuri, missä sitä tehdään. Uutisia voi tarkastella myös liiketaloudellisesta näkökulmasta, sillä uutisista ja uutislähetyksistä on tullut kilpailtuja tuotteita. On myös muistettava, että journalismia ja uutisia tehdään yleisölle. Ilman katsojia uutiset olisivat toki uutisia, mutta silloin ne eivät olisi enää tiedonvälitystä (Järvinen 2000).

Suomalaista televisiojournalismia edustaa tässä tutkimuksessa Yleisradion uutistoiminta ja erityistapauksena puoli yhdeksän televisiouutiset. Tämän lähetysten formaatti on pysynyt lähes samanlaisena koko tutkimusjakson ajan ja sen asema suomalaisten olo-

huoneissa on television katsomistottumuksista tapahtuneista muutoksista huolimatta edelleen vankka.

Tutkielma rakentuu siten, että seuraavassa luvussa perehdyn television kerronnallisiin strategioihin. Lisäksi pohdin siinä televisiouutisten ja ajan suhdetta. Luvun otsikko Televisiouutiset: ”Viihdettä joka on totta” juontaa juurensa erään tietosanakirjan mainoksesta, jossa tiivistyy markkinamiesten havainto siitä, että tieto voi olla viihdyttävää. Tässäkin lähtökohtanani on ajatus, jonka mukaan televisiouutiset ovat viihdettä, kuitenkin sillä erotuksella, että niiden sisällön oletetaan olevan totuudenmukaista. Yhdyn monien televisiotutkijoiden ajatukseen siitä, että ihmiset nauttivat tv-uutisten katselusta. Toisessa luvussa myös esittelen yhteiskuntatieteilijöiden mietteitä vauhdin kiihtymisestä journalismissa.

Kolmannessa luvussa käyn läpi suomalaisen televisiotoiminnan historiaa ja markkinoiden muutosta maamme sähköisillä viestintämarkkinoilla Yleisradion näkökulmasta. Kun Suomessa järjestettiin televisiotoimintaa 1950-luvulla, päädyttiin Euroopan oloissa erikoiseen ratkaisuun, jossa julkinen palvelu ja kaupallinen televisioyhtiö kulkivat käsi kädessä pitkän matkan. Markkinoiden vapautuminen alkoi hitaasti 1980-luvulla. Ensimmäinen merkki ilmapiirin muuttumisesta kilpailulle suotuisammaksi oli MTV:n uutisten salliminen. Satelliitti- ja kaapelikanavien uhka sai Yleisradion ja MTV:n perustamaan Kolmostelevision, josta tuli seuraavalla vuosikymmenellä MTV:n oma kanava. Neljäs analoginen televisiokanava aloitti toimintansa vuonna 1997. Yleisradion toimintaympäristö on muuttunut nopeasti, mutta näidenkin muutosten taustat ulottuvat kauas. Poliitikkojen ja myös markkinamiesten siirrot viestinnän alalla jopa kymmenten vuosien takaa ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, miltä maamme viestintämarkkinat näyttävät tänään, ja kuinka Yleisradio niillä toimii. Joukkoviestinnän kehitystä on luonnehtinut keskittyminen ja tarjonnan nopea kasvu. Tutkimusaikana 1980-2000 Yleisradio siirtyi monopolista avoimeen kilpailuun. Televisiossa ohjelma-aika on kasvanut, ja uutislähetysten määrä on moninkertaistunut. Suuret muutokset eivät ole voineet olla vaikuttamatta ohjelmien sisältöön ja niiden muotoon.

Neljännessä luvussa selvitän tutkimuskysymykseni, sen taustat ja esittelen tutkimuskohteeni eli uutislähetysten. Uutislähetys koostuu erilaisista paloista, joita uutispäällikkö käyttää illasta toiseen lähetysten rakentamiseen. Nämä palikat ovat pysyneet vuosikau-

sia samoina ja niitä käytetään televisiouutisissa kaikkialla maailmassa. Kerron myös yksittäisen uutisjutun rakennuselementeistä. Luvun toisessa osassa selostan, mitkä uutislähetykset olen valinnut aineistooni ja miksi olen näin tehnyt. Lisäksi kerron tutkimukseni kulusta ja käyttämistäni menetelmistä.

Viides luku on omistettu tutkimukseni tuloksille. Siinä esitellään, kuinka vauhti Tv-uutisissa on muuttunut viimeisten 20 vuoden aikana. Tv-uutisten vauhtiin vaikuttavat monet tekijät. *Ensinnäkin* vauhtiin vaikuttaa illan pääuutislähetysten luonne. Lähetysten konsepti on toisaalta historian muovaama, toisaalta taas tietoisten linjausten tulos. *Toiseksi* hitauden tai nopeuden vaikutelma syntyy lähetysten taitosta eli siitä, minkälaisista elementeistä lähetys on rakennettu. Käytännössä kyse on siis siitä, minkä mittaisia juttuja ja sähköisiä uutislähetysten otetaan ja kuinka ne järjestetään. *Kolmanneksi* uutislähetysten vauhdin tuntuun vaikuttaa yksittäisten uutisjuttujen ja sähköisten sisäinen vauhti. Se muodostuu mm. kuvien ja äänen vaihtelusta. Tarkastelen vauhdin muuttumista tämän kolmijaon pohjalta. Kaikkien päätösten – pienten ja suurten – takana on aina ihminen. Siksi mielestäni on myös tärkeää selvittää, mitkä vaikuttimet ovat eri tasoisten päätösten ja päätöksen tekijöiden taustalla.

Vastaavanlaista tutkimusta on tehty Suomessa hyvin vähän. Tutkimus ei ole ollut liiemmästi kiinnostunut sähköisen journalismin muotokielestä (Kivikuru 1995, 94). Sanomalehtien ulkoasukehityksestä on tehty väitöskirjakin (Mervola 1995), mutta televisiojournalismin ulkoasussa tapahtuneita muutoksia pitkällä aikavälillä ei juurikaan ole tutkittu. Näinä ”infoähkyn” aikoina tutkimuksen vähäisyys on yllättävää. Radiossa ja televisiossa väline kun määrää tiedon välityksen tahdin.

Suomessa televisiouutisten rytmiin on kiinnitetty huomiota lähinnä niissä tutkimuksissa, joissa on vertailtu Yleisradion ja MTV:n uutisten rakennetta. Näiden tutkimusten mukaan molempien yhtiöiden uutisjutut lyhenivät MTV:n uutisten alkutaipaleella eli aikavälillä 1981-1985. (Luoma 1987.) Uutisten pituutta on selvittänyt myös Huovila (1995) kirjassaan Uutisvuorokausi, joka on tutkimus tiedotusvälineiden eroista. Tutkimuksessa käy ilmi, että television iltautisten juttumäärä tekstiksi kirjoitettuna täyttäisi broadsheet-sanomalehden sivusta vain kolme neljäsosaa. On toki muistettava, että televisiouutisissa tietoa välitetään samanaikaisesti puheen, äänten, grafiikan ja kuvan keinoin. Tekstin vähäinen määrä televisiouutisissa hämmästyttää silti. (Huovila 1995, 31.)

Vertaillen Yleisradion ja MTV:n uutisia Huovila havaitsi, että Yleisradio rakentaa uutisensa MTV:tä selvemmin juttujen varaan. MTV:n uutiset näyttävät tukeutuvan tutkimuksen mukaan Yleisradion Tv-uutisia enemmän uutistenlukijoihin. (Huovila 1995, 68.) Samassa tutkimuksessa suomalaisten uutisten rytmi osoittautui hitaammaksi kuin ranskalaisen TF5-kanavan tai brittiläisen BBC:n uutisten rytmi. Suomessa MTV:n uutisjuttujen otokset olivat keskimäärin hieman lyhempiä kuin Yleisradiolla. (Huovila 1995, 82-83, 114-115.) Huovila käsittelee journalismin vauhtia myös vuonna 2001 ilmestyneessä teoksessaan, jossa hän toteaa lyhyesti, että tiedotusvälineissä tehdään alle 25 sekunnin (alle 300 merkin) juttuja nyt aiempaa enemmän ja vastaavasti yli kahden minuutin (yli 1400 merkin) mittaisia juttuja vähemmän. Huovila ei erittele kuitenkaan tarkemmin, mistä välineistä tai mistä uutislähetyksistä luvut kertovat. (Huovila 2001, 21.)

Ritva Levo-Henriksson (1994) keskittyy eri maiden uutisperinteisiin tutkimuksessaan suomalaisten ja yhdysvaltalaisen televisioutisten eroista. Levo-Henrikssonin (1994, 292-293) mukaan suomalaisiin televisioutisiin liitetään usein jäykkyyden, virallisuuden ja hitauden mielikuvat, kun taas yhdysvaltalaisia uutisia luonnehditaan jännittäviksi ja vauhdikkaiksi. Mielikuvat johtuvat tutkimuksen mukaan mm. siitä, että yhdysvaltalaiset uutiset korostavat toimintaan liittyviä aiheita kuten rikosuutisia. Suomalaiset uutiset taas painottivat infrastruktuuriin liittyviä aiheita, jotka käsittelevät yhteiskunnan rakenteiden ylläpitoa ja kehitystä. Vauhdin tuntuun on saattanut vaikuttaa myös se, että yhdysvaltalaisissa uutisissa esiintyi tutkimuksen mukaan enemmän ihmisiä kuin suomalaisissa uutisissa. Pohjimmiltaan erot liittyvät erilaisiin televisiokulttuureihin ja uutisperinteisiin. Suomalaista uutisperinnettä leimaa tutkimuksen mukaan valistusajattelu ja realismi. Levo-Henriksson (1995) uskoo, että paineet kerronnan vauhdikkuuden lisäämiseen tv-uutisissa kasvavat kilpailun kiristyessä myös Suomessa, vaikka uutiskerronnan verkkaisuuden vaikutelma liittyy myös suomen kielen rakenteeseen, jota on vaikea muuttaa.

Håkan Hvitfelt (1994) on vertaillut iltautisten kerronnan muuttumista ruotsalaisten televisiokanavilla 1991-1993. Aika oli Ruotsissa mielenkiintoinen, sillä tuolloin kaupallinen TV4 siirtyi kaapeliverkosta maanpäälliseen verkkoon. Ruotsin julkisen palvelun televisioyhtiön, Sveriges televisionin uutiset saivat ensimmäistä kertaa kilpailevan uutislähetysten, sillä TV4 tuotti myös uutisia. Elokuussa 1993 TV4 sijoitti uutisensa kello

19.30:een, joka oli myös SVT2:n uutisten lähetysaika. Näin uutiset taistelivat rinnakkain samoista katsojista. Hvitfelt selvitti ”uutistaistelun” vaikutuksia mm. uutisten tempoon ja havaitsi, että SVT2:n uutisjutut lyhenivät kilpailevan lähetyksen aloitettua selvästi. Kaikkein lyhimmät jutut olivat kuitenkin kaupallisella tulokkaalla. Vauhtia kaupallisen kanavan uutisiin toi mm. SVT:n uutislähetystä suurempi otostiheys. Tutkituista uutisista TV4:n uutiset antoivat vähiten sekunteja haastateltaville.

Heikki Hellman (1999) on tutkinut suomalaisten televisiotoiminnan markkinoiden muutosta vuosina 1988-1996 ja sitä, kuinka televisioyhtiöt ovat sopeutuneet uuteen kilpailutilanteeseen. Hellmanin tutkimuksessa *From Companions to Competitors* muutosta tarkastellaan erityisesti television ohjelmiston näkökulmasta. Televisio-ohjelmien tarjonta suomalaisilla televisiokanavilla kaksinkertaistui tutkimusajanjaksona. Silti ohjelmiston rakenne muuttui vain vähän. (Hellman 1999, 358-359.) Informatiivisten ohjelmien osuus ohjelmistossa pysyi tutkimuksen mukaan suunnilleen 40 prosentin tietämissä. Tutkimus paljasti, että kotimaiset ohjelmat vahvistivat asemiaan uudessa markkinatilanteessa. Lisäksi ohjelmisto säännönmukaistui: sarjoja tuli lisää ja tv-viikot muuttuivat yhä enemmän toistensa näköisiksi. (Hellman 1999, 362-365, 406-408.)

2 TELEVISIOUUTISET: ”VIIHDETTÄ JOKA ON TOTTA”

2.1 Televisiouutisten kerronnalle ominaisia piirteitä

Televisiotutkijat ovat melko yksimielisiä siitä, että televisiouutiset tuottavat mielihyvää. Uutiset kuuluvatkin katsotuimpien televisio-ohjelmien joukkoon sekä Suomessa että muualla maailmassa. (Hellman 1988, 4; Hietala 1991; Kuparinen 1993; ks. myös Fiske 1987, 1). Esimerkiksi Yleisradion pääuutislähetys nousee Suomessa säännöllisesti katsotuimpien ohjelmien listalle (Finnpanel Oy 2000; Jääsaari 1996). Uutisten suosion selitykseksi tutkijat ovat esittäneet ihmisen tietämisviettä (Hietala 1996, 39). Se, että erityisesti televisio on uutisten välityskanavana niin suosittu, johtuu tutkijoiden mukaan televisiolle ominaisista piirteistä. Television uutiset ovat asettuneet osaksi television muuta ohjelmatarjontaa ja mukautuneet television välineominaisuuksiin.

John Ellisin mukaan television kerronnan muoto perustuu loputtomalle *sarjamaisuudelle*. Television ohjelmakartta on rakennettu sarjoina jatkuvien ohjelmien ympärille, joista valtaosa nähdään kerran viikossa ”samaan aikaan, samalla kanavalla”. Television kerronnalle on tyypillistä jättää yhden jakson tarinan loppu avoimeksi, jotta seuraavan jakson katsomisessa olisi jotain mieltä. (Ellis 1982, 146; ks. myös Fiske 1987, 144-145; Hietala 1991; Kuparinen 1993.) Sarjamuotoisuudesta on hyötyä erityisesti televisioyhtiöille, joille sarjojen tuottaminen on suhteellisesti edullisempaa kuin yksittäisten pisteohjelmien tekeminen. Lisäksi sarjamuotoisuus takaa yleensä viikon tietyille ohjelmatunnille uskollisen katsojajoukon. Sarjamuotoiset ohjelmat näyttävät yleistyvän televisiossa samalla kun ohjelma-aika kasvaa. Hellmanin (1999, 406-407) tutkimus osoittaa, että säännöllisesti lähetettävien ohjelmien osuus Suomen televisiokanavilla kasvoi selvästi ajanjaksolla 1988-1996.

Myös televisiouutisille ominaista on sarjallisuus, jota korostavat pysyvät lähetysajat, tutut uutistenlukijat, tunnukset, lähetyksen ennustettava rakenne (esim. sää on uutisten lopussa) ja studiolaravastus. Stuart Hall onkin sitä mieltä, että television draamasarjojen ja uutisten erona on lähinnä edellisen fiktiivisyys ja jälkimmäisen todenperäisyys, ei niinkään ilmaisun muoto. (Fiske 1987, 282, 294; Hujanen 1993, 12; McQuail 1994, 240-

241; ks. myös Hietala 1991.) Televisiouutisissa katsoja voi seurata samojen tapahtumien etenemistä päivästä toiseen. Loppuratkaisuja uutisissa esitetään vain harvoin. Useimmiten uutisissa kerrotut tapahtumat tai asiat eivät ole irrallisia tarinoita, vaan ne liittyvät yleensä suurempaan kokonaisuuteen, jota seurataan uutisissa – ja yhteiskunnassa laajemminkin – päivien, viikkojen tai jopa vuosien ajan. (Fiske 1987, 283.)

Televisiouutisissa esiintyy perinteisiä hyvä–paha -asetelmia yhtäläillä kuin television fiktiivisissä ohjelmissa. Sekä uutisissa että television melodraamoissa ohjelman uusi jakso saattaa katsojan “ajan tasalle”. Aivan kuten saippuaopperoissa, myös televisiouutisissa toistuvat samat perustilanteet kerta toisensa jälkeen. Katastrofit, sodat, konferenssit tai esimerkiksi työttömyystilastot ovat uutisten vakioaineistoa. Samaan tapaan kuin television saippuaopperoissa, myös uutisissa katsomista auttaa, jos on seurannut ohjelmaa pidempään, sillä molemmissa ohjelmatyypeissä esiintyy usein viittauksia ohjelmissa aikaisemmin esitettyihin asioihin. Suurten jännittävien uutistapahtumien aikaan kuten tupo-neuvotteluja tai kansainvälisiä selkkauksia seurattaessa uutisten luonne jatkokertomuksena korostuu. (Fiske 1987, 145; Hietala 1991.) Usein uutisten loppuun sijoitetaan kuitenkin keveämpi aihe (esimerkiksi MTV3:n uutisten loppukevennys), jonka tarkoituksena on rauhoittaa katselijoita ja nollata juuri nähty jakso: vaikka muualla on rauhatonta, meillä kotona on kaikki sittenkin hyvin (Hietala 1996, 39).

Televisiossa asioilla ja ilmiöillä on taipumus *henkilöityä*, sillä televisio on visuaalinen media. Elävä kuva on television peruselementti. Televisiouutisissa vaikeat konfliktit tai poliittiset kiistat on usein helpointa esittää henkilöiden kautta, sillä rakenteet eivät pysty puhumaan eikä niillä ole kasvoja. Palestiinalaisongelma on vaikea nähdä silmin, palestiinalaisten johtajan kasvot sen sijaan voi nähdä ja tuntea. Tästä syystä uutisissa seikkaillee jatkuvasti meille tuttuja hahmoja (uutisankkuri, pitkäaikainen valtionvarainministeri, presidenttiehdokas jne.) samaan tapaan kuin muissakin seuraamissamme tv-sarjoissa. (Bruun et al. 1986, 211; Hietala 1991; Kivikuru 1995, 111; Huovila 1995, 6.) Katsojat kokevat ruudussa esiintyvät ihmiset tasavertaisina itsensä kanssa mm. siksi, että ihmisiä kuvataan televisiossa hyvin läheltä. Säännöllisesti televisiossa esiintyviin ihmisiin saataan suhtautua ajan mittaan kuin tuttuihin tai ystäviin. Erityislaatuinen suhde televisioesiintyjään ilmenee mm. empatiana tai siten, että katsoja hakeutuu mielellään katsomaan sellaisia ohjelmia, joissa ennestään televisiosta tuttu esiintyjä on. Tällaisia suhteita kutsutaan parasosiaalisiksi suhteiksi. (Isotalus 1996, 23, 41-42.) Televisioilmaisun ihmis-

keskeisyys vetoaa voimakkaasti tunteisiin. Tämä ominaisuus erottaa tv-uutiset muista uutismedioista. Ehkäpä siksi ihmiset hankkivat päivän uutisannoksen mielellään juuri televisiosta. (Hietala 1991; Jääsaari 1996; Kuparinen 1993; Karvonen 1999, 80.)

Televisio-ohjelmien ihmiskeskeisyys ja sarjoittuminen korostavat television luonnetta tarinoiden kertojana. Hietala (1996, 60) kuvaa televisiota iltanuotiona, jonka ääreen ihmiset kerääntyvät iltaisin kuuntelemaan kertomuksia maailmasta. Uutiset ovat televisiossa erityisasemassa, sillä niiltä odotetaan totuudellisempia tarinoita kuin television muulta ohjelmistolta. Uutisten asema näkyy mm. siinä, että uutisia ei yleensä kuuluteta. Tällä korostetaan televisiouutisten omaa ja itsenäistä kerronnallista asemaa muuhun ohjelmistoon nähden. Television kuuluttajat ja uutistenlukijat ovat Hietalan (1996, 62-67) mukaan televisiokerronnan hierarkiassa samalla tasolla. Uutislähetyksessä uutisankuri on ruudun ylin auktoriteetti, mikä ilmenee mm. siten, että uutistenlukija antaa muille toimittajille "luvan" puhua tai voi tarvittaessa esimerkiksi pahoitella uutisjutun huonoa kuvan laatua. Uutistenlukijasta seuraavana lähetysten kerronnallisessa hierarkiassa on uutisjutun toimittaja, joka ikään kuin elää studion ulkopuolisessa maailmassa. Häneltä ei perinteisesti edellytetä niin ehdotonta objektiivisuutta kuin uutistenlukijalta. Uutisten kerronnallisessa hierarkiassa alimpana ovat haastateltavat, joilta jopa odotetaan subjektiivisuutta. Haastateltavien asemaa korostetaan televisiossa mm. siten, että heidän ei anneta puhua suoraan kameralle. Haastateltavien puheisiin ei luoteta samalla tavalla kuin hierarkiassa ylempänä olevien sanomaan.

Television uutisten tapaa kertoa uutisia on verrattu klassiseen romaaniin, jossa tarina kerrotaan näennäisesti objektiivisessa ja neutraalissa maailmassa ja jossa kerrottu maailma on subjektiivinen ja liikuttava. Nämä television konventiot luovat Hietalan (1991) mukaan turvallisuutta. Uutisjuttuihin pyritään rakentamaan draaman kaari, uutistapahtumista halutaan tehdä tarinoita (Huovila 1995, 5). Kuparinen (1993) toteaa, että tv-uutisten kertomusmaailma on luotu taitavasti niin, että uutisten katsominen on mukavaa ja vaivatonta. Televisiota on kuvattu aikakoneena, joka on vienyt suullisiin kertomuksiin tottuneet katsojat uutistapahtumien keskelle, näkemään ja kokemaan itse ne asiat, joista lehdet voivat iltanuotion kertojan tapaan vain kertoa. Yksi syy television suosioon uutistenvälittäjänä onkin liikkuva kuva. (Bruun et al. 1986, 211; Hietala 1996, 69.)

Englantilainen kulttuuritutkija Raymond Williams (1974, 86-96) on luonnehtinut television ohjelmistoa jatkuvana *kuvien ja äänien virtana (flow)*. Williams esittää teeseissään, että television ohjelmisto on suunniteltu ja hallittu kokonaisuus, jossa erilaisilla ohjelmatyypeillä on taipumus samankaltaistua. John Ellis (1982, 112-117) tuo esille ilmiön toisen puolen. Hänen mukaansa television ohjelmisto koostuu lyhyistä kohtauksista eli *segmenteistä*, joiden pituus vaihtelee 10 sekunnista viiteen minuuttiin. Katsoja yhdistää segmentit äänen avulla virraksi. Yksittäisillä ohjelmapätkillä ei välttämättä ole lainkaan selvästi havaittavaa yhteyttä toisiinsa (Grossberg 1995, 90). Uutiset ovat hyvä esimerkki lyhyistä itsenäisistä draamallisista kokonaisuuksista kootusta ohjelmasta. Ellis arvelee, että television tarjonnan sirpaleisuuteen vaikuttavat mm. television katsomistottumukset. Television pientä kuvaa tyypillisesti vain vilkuillaan hajamielisesti muiden askareiden ohessa (*glance*), kun taas suurta esimerkiksi elokuvakangasta tuijotetaan (*gaze*). Television ilmaisukieli on mukautunut siihen, että sen katsominen on usein katkonaista. (Ellis 1982, 112-117; Grossberg 1995, 90; Hietala 1991.) Toisaalta Eviatar Zerubavel on todennut, että juuri television pätkittäinen ohjelmarakenne on vaikuttanut ihmisten katsomistottumuksiin (Kangasharju 1995). Williamsin ja Ellisin teesejä television sirpalemaisuudesta on kuitenkin kritisoitu siitä, että ne eivät vastaa katsojan kokemusta televisiosta (Hietala 1996, 36).

Televisio kykenee *reaaliaikaiseen tiedonvälitykseen*, mikä erottaa sen painetusta mediasta. Televisio haluaa luoda katsojille illuusion television ja katsojien yhteisestä todellisuudesta. On sanottu, että televisio elää ikuisessa nykyhetkessä. Pisimmälle samanaikaisuuden ja läsnäolon välittämiseen päästään suorissa lähetyksissä. Hietalan (1996, 41) mukaan television suosio perustuu ainakin osittain juuri siihen, että televisioruutu kykenee tuomaan maailman tapahtumia reaaliaikaisesti olohuoneisiimme. Televisio käyttää suoran lähetyksen ilmaisutapoja usein myös nauhoitetuissa ohjelmissa välittääkseen autenttisuuden illuusiota katsojille. Samanaikaisuuden vaikutelmaa pyritään vahvistamaan mm. preesens-muotojen käytöllä. (Fiske 1987, 145; Kangasharju 1995; Bruun 1986, 192-193, 211; Heino 1975, 7; Isotalus 1996, 23.) Aikamuodoista myös futuuri on yleinen, sillä uutisissa ennakoitaan yhä useammin tulevia tapahtumia. Televisioutisissa saatetaan näyttää esimerkiksi neuvotteluhuoneen oven edessä olevaa toimittajaa, joka ilmoittaa kameralle, että mitään uutta kerrottavaa neuvotteluista ei ole. Näin television katsojalle välitetään tunne siitä, että jos neuvottelussa tapahtuisi jotain, siitä kerrottaisiin saman tien. (Kunelius 1998, 43.) Televisio haluaa olla askeleen uutista edellä.

Aika ja rytmi ovat tärkeässä osassa televisio-ohjelmissa, sillä television kerrontaa luonnehtii *lineaarisuus*. Sanomalehdessä lukija voi päättää melko vapaasti, missä järjestyksessä ja kuinka nopeasti hän lukee uutiset, jotka hän itse poimii sanomalehden tarjoamasta valikoimasta. Televisio sen sijaan ei anna vaihtoehtoja. Tarinat esitetään määrättyssä järjestyksessä, tietyn ajan kuluessa eikä niihin voi palata. (Hietala 1991; Huovila 1995, 5; ks. myös Levo-Henriksson 1994, 134.)

2.2 Uutinen ja aika

Aikaa on tutkittu viestintätieteissä hyvin vähän, vaikka aika ja viestintä liittyvät yhteen monin tavoin (Kangasharju 1995). Ferguson (1990, 163-164) on todennut, että Lasswellin lause viestintäprosessista *“kuka sanoo mitä kenelle mitä kanavaa käyttäen ja millä vaikutuksella”* unohtaa täysin ajan ja tilan merkityksen viestinnässä. Toisin sanoen lauseesta puuttuvat kysymyksen milloin ja missä. Ferguson kutsuu tätä Lasswellin *“poisjättämisen synniksi”*. Lasswellin esittämä malli on ohjannut voimakkaasti viestinnän tutkimusta (Fiske 1992, 50). Ehkäpä tästä syystä aika on jäänyt viestintätieteissä niin vähälle huomiolle. Viestinnän ja ajan suhteiden tutkiminen on kuitenkin tärkeää. Kangasharju (1995) muistuttaa, että modernissa yhteiskunnassa juuri viestimet muokkaavat yhteistä aikakäsitystämme. Erityisesti sähköinen viestintä on nostanut ajan merkityksen yhdeksi viestinnän tärkeäksi ulottuvuudeksi. (Kunelius 1998,45.)

Modernilla ihmisellä on taipumus esineellistää aika. Usein käytetty lausahdus *“aika on rahaa”* kuvaa hyvin meidän suhtautumistamme aikaan. Me kulutamme aikaa, yritämme säästää sitä ja suunnittelemme sen käyttöä. Ajanpuute on monelle ongelma, ja niinpä yritämme välttää ajan tuhlaamista viimeiseen asti. (Julkunen 1989, 10-12.) Käsittämättömä on, että ihmisellä ei ole ollut koskaan niin paljon aikaa itselleen kuin tänään, ja silti kiire eli ihmisen kokemus ajan niukkuus on lisääntynyt (Nylund 1995). Modernisaatiotutkija Thomas Wallgren (1989, 43) väittää, että käsityksemme ajasta ja sen kulusta ovat muuttuneet ennen kaikkea teknisen kehityksen vuoksi. Ajanpuute on saanut ihmiset kehittämään aikaa *“säästäviä”* laitteita. Uudet laitteet kuten tietokone tai matkapuh-

lin näyttävät kuitenkin tehneen ihmisistä entistäkin riippuvaisempia ajasta ja kasvattaneen ihmisen kokemusnälkää (Nylund 1999). Miksi aikaa sitten pitää säästää? Wallgrenin mukaan syynä on ihmisten kasvava halu kerätä kokemuksia. Länsimaisissa yhteiskunnissa ajatus kokemusten keräämisestä merkinä onnellisesta ja täysipainoisesta elämästä voimistui 1800-luvulta alkaen. Nykyisin yhteiskunnassamme kokemuksia on tarjolla paljon ja niiden keräämisellä on kova kiire, sillä tiedostamme, että aikaa kokemusten keräämiseen ei ole ikuisesti. (Nylund 1995.) Kun aikaa on niukalti, kokemuksia voi hankkia niitä ostamalla. Ostamalla valmiiksi pakattua tietoa, kuten uutisia, hankimme kokemuksia ja kuvitelmia ajan hermolla olemisesta. Tiedon tulva kasvaa kiihtyvällä vauhdilla, mutta samaan aikaan ihmisten on entistä vaikeampi hahmottaa tapahtumia kokonaisuuksina tai niiden syitä ja seurauksia. Tiedon pakkaajille eli toimittajille ihmisten ajan puute ja toisaalta kasvanut tietomäärä on tuonut paljon valtaa ja vastuuta. (Kangasharju 1995; Nylund 1995.)

Uutistulvan kasvaessa viestintä on laajentunut paitsi uusiin medioihin, myös uusiin kelloaikoihin. Ensin viestintä valloitti pyhäpäivät ja sitten se valloitti yöt. (Kangasharju 1995.) Televisio on hivuttanut ohjelmistoaan sekä aamun että yön tunteihin koko olemassaolonsa ajan kaikkialla maailmassa, myös Suomessa. Samalla uutislähetysten määrä on lisääntynyt voimakkaasti. Uutisista on tullut kauppatavaraa. (Ramonet 1999, 10.) Uutinen kaupallisena tuotteena on nykyisin entistä riippuvaisempi ajasta. Se vanhenee nopeasti ja vanhetessaan muuttuu uutisteollisuuden kannalta arvottomaksi. (Kivikuru 1995, 109; Nylund 1995; ks. myös Hietala 1996, 70; Kangasharju 1995.) On toki huomattava, että uutissyklin nopeutuessa sama uutinen voidaan myydä katsojalle useaan otteeseen. Uutistuotannon kustannustehokkuuden on havaittu parantuneen, kun lähetysmäärä on kasvanut.

Suomessa uutissähkeiden ja -juttujen käyttö on erityisen tehokasta television aamu-uutisissa, joissa sama sähke saattaa mennä sellaisenaan jopa seitsemässä lähetyksessä. Uutislähetysten määrän lisääntymisen ansiosta uutisminuutti syntyy Suomessakin nykyisin selvästi edullisemmin kuin vielä kymmenen vuotta sitten. (Lähtenmäki 1999.) Jatkossa uutisten tuotannon kustannukset alenevat entisestään, sillä digitaalitelevision myötä saamme Suomeenkin ympäri vuorokauden uutisia tuottavan uutiskanavan. Tienäyttäjänä on ollut yhdysvaltalainen CNN (Cable News Network), joka alkoi lähettää 1980-luvulla ensimmäisenä tv-yhtiönä maailmassa uutisia kellon ympäri. (Nylund

1995.) Kun uutislähetysten määrä kasvaa, yksittäisten uutisten on korostettava muutosta. Tiheässä uutissyklissä pienetkin muutokset on noteerattava, jotta uutisiin saataisiin myös uutta asiaa. Uutistulva saattaa voimistaa tunnettamme ajan kulumisesta, sillä ihminen huomaa ajan kulumisen ympärillään tapahtuvista muutoksista. (Nylund 1995; Tähkä 1989, 57-58.) Yhdysvaltalainen kulttuuritutkija James W. Carey, joka on tutkinut viestintää kulttuurisesta näkökulmasta, toteaa, että viestintä on symboliprosessi, joka tuottaa, pitää yllä, korjaa ja muuntaa todellisuutta (Carey 1994). Carey on sitä mieltä, että viestintää voi tarkastella rituaalina, jossa tärkeintä ei ole viestin sisältämä informaatio vaan yhteisöllisyys sekä kulttuurisen maailmamme rakentaminen ja ylläpito. Voisi siis olettaa, että viestintä –esimerkiksi uutiset– muokkaa myös yhteistä käsitystämme ajan kulumisesta.

Aika näkyy myös televisioilmaisun kehittämisessä. Kuvaruudusta on tullut puhujalle entistä vaativampi. Jos esimerkiksi televisiouutisten haastateltava haluaa saada viestinsä lähetykseen, hänen täytyy sanoa asiansa lyhyesti ja iskevästi (Uimonen & Ikävalko 1996, 47). Yhdysvalloissa sound bite eli haastateltavalle suotu aika on lyhentynyt 10 sekunnin tuntumaan. Poliitikot ja mainostajat ovat tiedostaneet ajan merkityksen vaikuttamisessa. Molemmat ryhmät ovat omaksuneet ilmaisutavan, joka sopii television aika-raameihin. Mainostajille aika merkitsee konkreettisesti rahaa. (Kangasharju 1995; Uimonen & Ikävalko 1996, 56; Karvonen 1999, 81.)

Tänä päivänä televisioilmaisun kiihkeintä muotoa edustanevat musiikkivideot ja mainokset, joissa otokset ovat tyyppillisesti hyvin lyhyitä. Imagoja ja mediaa tutkinut Erkki Karvonen pitää mahdollisena, että sama kehitys näkyy ennen pitkää myös muissa televisio-ohjelmissa, kun ihmiset tottuvat entistä lyhyempiin otoksiin. (Karvonen 1999, 80-81.) Myös Eviatar Zerubavel ennustaa, että hidastempoiset ja pitkät ohjelmat eivät enää pysty pitämään vauhtiin tottuneita katsojia ruudun ääressä. (Kangasharju 1995.) Ennustusta tukevat jo nyt esimerkiksi suomalaisten lasten televisionkatselutottumukset. Lastenohjelma Pikku Kakkosen tuottaja Maija Koivula arvelee lehtihaastattelussa, että 2000-luvun lapset eivät jaksaisi katsoa pitkään 1970-luvulla tehtyjä lastenohjelmia. Koivulan mukaan television lastenohjelmissa ei voitaisi enää näyttää esimerkiksi sadun kertojaa, joka puhuu kymmenen minuuttia ilman kuvituskuvaa. (Gronow 2000.)

John Ellisin luonnehdinta television ohjelmistosta segmenttien virtana saattaa olla tulevaisuudessa osuvampi kuin olemme osanneet kuvitellaan. Tietokonepelien tiedetään aiheuttavan “ongelmakäyttäjilleen” monenlaisia oireita: psykologit ovat havainneet pelinarkomaaneissa merkkejä lisääntyneestä lyhytjänteisyydestä, hermostuneisuudesta sekä vaikeuksista sietää hitautta. (Rifkin 1987, 16-18). Olisi mielenkiintoista tietää, kuinka television sirpaleisuus vaikuttaa ihmisen psyykeen.

2.3 Vauhti, journalismi ja kritiikki

Ajan pilkkoutuminen entistä pienempiin osiin televisiossa on saanut alan tutkijat ja myös toimittajat kysymään, tuleeko televisiosta vähitellen vain pikatotuksien välittäjä. Kirjassaan *Huivitamme itsemme hengiltä* Neil Postman (1985, 93-94) toteaa, että televisio pyrkii viihteellistämään kaiken sisältönsä, myös uutiset. Television uutislähetys on kuin draamaesitys, joka on lavastettu taitavasti sekä äänellisesti että visuaalisesti. “Uutis-show” tarjoaa Postmanin mukaan hyvät puitteet viihteelle. Esityksen viihteellisyydestä kertovat mm. yksittäiset uutiset, jotka ovat lyhyitä, ettei katsoja ehtisi pitkästyä. (Postman 1985, 106-109.) Postman moittii uutisia niiden pirstaleisuudesta sekä kontekstien, seurauksien ja arvojen unohtamisesta. Mihinkään asiaan ei paneuduta kauaksi aikaa, ja kun juttu on ohi, uutistenlukija johdattaa uuteen aiheeseen, joka ei yleensä liity enää millään tavalla edellisiin asioihin. Postmanin kritiikki kohdistuu ennen kaikkea amerikkalaiseen uutisperinteeseen, mutta samoja Postmanin kritisoimia käytäntöjä on myös eurooppalaisissa uutisissa.

Ranskalainen sosiologi Pierre Bourdieu (1999, 42-44) on tarttunut samaan aiheeseen: hän kritisoi television tapaa suosia sujuvasanaisia lausunnonantajia (*fast thinkers*) todellisten asiantuntijoiden kustannuksella. Bourdieun mukaan televisiossa ei ole enää tilaa ajattelijaille. Bourdieu (1999, 114) tuo esiin varsin suorasukaisesti mielipiteensä journalismin tilasta: “*Journalismin ja erityisesti television maailmaa hallitsee paniikinomainen pelko ihmisten ikävyyttämisestä sekä pyrkimys viihdyttää mihin hintaan hyvänsä.*”

Median arvostelijana tunnettu ranskalaisen Le Monde Diplomatique –lehden päätoimittaja Ignacio Ramonet puolestaan pelkää, että uutismaailmassa ihannoitu nopeus saavutetaan totuuden kustannuksella. Teoksessaan *La Tyrannie de la communication* Ramonet toteaa, että lyhyet muutaman minuutin mittaiset uutiset tai pikemminkin uutisväläykset ovat yleistyneet. Katkelmallisuus ja suurten monimutkaisten asioiden pakkaaminen nopeaan ja lyhyeen muotoon kuormittaa Ramonet'n mukaan katsojia niin, että uutistulvan yli-informaatio muuttuu lopulta informaatiottomuudeksi. Tosiasiassa toistuvat lyhyet väläykset antavat katsojalle vain illuusion siitä, että hän saa tietoa. (Ramonet 1999, 123, 160.)

Ramonet kritisoi myös kuvan valtaa uutisissa. Uutinen pitää voida nähdä silmillä ennen kuin se kelpaa televisioon, mikä on johtanut siihen, että monimutkaiset ja hankalasti selvitettävät ilmiöt pyritään henkilöimään. Kuvallisuus näkyy myös televisiouutisten uutiskriteereissä: jos uutistapahtumasta on saatu hyvää kuvaa, se kelpuutetaan lähetykseen herkemmin kuin yhtä tärkeä aihe, josta ei ole kuvaa. (Ramonet 1999, 88-89; ks. myös Kivikuru 1995, 111.) Kuvan valtaan liittyy myös Ramonet'n huoli perusteellisten, hyvin toimitettujen raporttien ja analyysien vähenemisestä televisiouutisissa. Ramonet'n mukaan televisiossa laitetaan yhä useammin yhtäläisyysmerkki käsitteiden "katsoa" ja "ymmärtää" väliin.

Televisio vahvistaa Ramonet'n mielestä ajatusta, jonka mukaan tietoon tarvitaan vain havainnointia. Esimerkiksi suorissa lähetyksissä, joita televisiossa suositaan aina vain enemmän, toimittaja on paikan päällä katsojan puolesta kokijana ja silminnäkijänä. Toimittajan pääasiallisena tehtävänä on analysoinnin sijasta todistaa, että kyseinen tiedotusväline on tapahtumien keskipisteessä seuraamassa asioiden etenemistä. (Ramonet 1999, 80, 132-133.) Kivikuru (1995, 109) on havainnut saman asian: uutisjuttujen sisäisen taustoituksen määrä on vähentynyt. Näin vastuu asioiden ymmärtämisestä ja tulkitsemisesta siirtyy katsojalle.

Saman suuntaisia mielipiteitä on esittänyt vuosikymmeniä Yleisradion kirjeenvaihtajana toiminut Erkki Toivanen. Hän sanoo Helsingin Sanomien haastattelussa, että myös Suomessa tv-uutiset ovat pirstoutuneet entistä pienempiin palasiin, parinkymmenen sekunnin mittaisiin juontoihin tai sähköisiin ja kahden minuutin uutisjuttuihin. Toivasen mukaan taustoittavia pitkiä raportteja tai kommentteja ei televisiouutisissa juuri enää

näe. Kehitys on Toivasen mielestä harmillista, sillä maailmasta on tullut entistä monimutkaisempi. (Juurus 2000.) Ramonet´n mukaan televisioutiset saattavat tästä syystä menettää katsojiaan tulevaisuudessa. Yhdysvalloissa televisioutisten katsojaluvut ovat kääntyneet jo selvään laskuun. Näin televisioutisten idea koko kansan iltanuotiona on Ramonet´n mukaan katoamassa. (Ramonet 1999, 111; ks. myös Hämäläinen 2000.)

3 TUTKIMUKSEN KULKU

3.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen kohde

Televisioilmaisun sirpaloituminen entistä lyhyempiin palasiin huolettaa televisiotutkijoita. Mutta kuinka aiheellinen huoli televisioilmaisun kiihtyneestä temposta on Suomessa? Ovatko omat televisiouutisemme todella kiihdyttäneet tahtiaan? Pilkkoutuuko myös suomalainen televisiojournalismi yhä pienempiin palasiin? Annetaanko haastateltaville entistä vähemmän aikaa puhua? Vai johtuuko mielikuvamme vauhdin kiihtymisestä aivan muista seikoista kuin itse vauhdin kiihtymisestä? Näihin kysymyksiin haluan tutkimuksessani löytää vastauksen.

Tutkin työssäni Yleisradion pääuutislähetysten rytmissä tapahtuneita muutoksia kuluneiden kahdenkymmenen vuoden aikana. Tutkimus alkaa vuodesta 1980 ja päättyy vuoteen 2000. Tarkoitukseni on selvittää muutoksen pääpiirteet ja pohtia sen taustalla olevia syitä. Aion myös selvittää, kuinka tiedostetusti mahdolliset muutokset uutistoinnassa ovat tapahtuneet. Keskityn tutkimuksessani televisiouutisten muotoon. Tarkastelen uutislähetysten taittoa eli sitä, kuinka eri mittaiset palat on koottu uutislähetykseksi. Tutustun myös yksittäisten juttujen vauhtiin, sillä uutisjuttujen rytmi on osa uutislähetysten rytmiä. Ohjelmansisältöjen selvittelyn jätän tämän työn ulkopuolelle.

Olen ottanut tarkastelukohteekseni Yleisradion pääuutislähetysten, sillä kasvaneesta kilpailusta ja uusista uutislähetyksistä huolimatta Yleisradion puoli yhdeksän uutiset on edelleen jonkinlainen uutislähetysten leijonakuningas. Yleisradion pääuutislähetysten yliverstaista asemaa korosti aina vuoteen 1990 asti se, että se lähetettiin Yleisradion molemmilta televisiokanavilta samaan aikaan. Tv-uutisista muodostuikin suomalaisille päivittäin toistuva rituaali, joka rytmitti kotien arkea. (Jääsaari, 1996; ks. myös Dellinger 1995, 30-31.) Tv-uutisten asemasta kodeissa kertoo mm. televisionkatsojien hämmennys vuoden 1993 alussa, kun uutisten lähetysaikaa siirrettiin puolella tunnilla taaksepäin. Valtaisan kritiikin vuoksi Yleisradio päätti palauttaa pääuutislähetyksensä nopeasti takaisin vanhalle paikalleen. (Soramäki 1994.) Alasuutarin (1991, 232) mukaan iltauutiset on televisiossa yksi niistä harvoista ohjelmista, joiden katsomista suomalais-

nen ei selittele tai puolustele. Päinvastoin, uutisten katsomista pidetään usein itsestään selvänä, jopa kunnioitettavana asiana. Vaikka illan pääuutislähetys ei enää ole samanlainen rituaali kuin vielä vuosikymmen sitten, suomalaiset luottavat vankasti Yleisradion Tv-uutisiin. Yleisradion omassa vuonna 1999 tehdyssä tutkimuksessa 84 prosenttia suomalaisista piti Yleisradion Tv-uutisia erittäin luotettavana tai luotettavana. (Yleisesti 2000.) Ei ole siis mikään ihme, että Yleisradion uutistenlukija Arvi Lind on ollut jo vuosien ajan Suomen luotettavimman miehen maineessa (ks. mm. Hyytinen 2000).

Yleisradion televisiouutiset on mielenkiintoinen tarkastelukohde myös siksi, että yhtiön Tv-uutisilla oli televisiossa vielä 1980-luvun alussa täydellinen uutismonopoli, joka alkoi hiljalleen murtua. Tästä syystä tutkimus alkaa juuri vuodesta 1980. Kahdenkymmenen vuoden aikana maan viestintämarkkinoilla on ehtinyt tapahtua paljon. Syksyllä 1981 Yleisradion Tv-uutiset sai ensimmäistä kertaa kilpailijan, kun MTV:lle annettiin lupa omiin uutisiin (Salokangas 1996, 317-321). Television tarjonta alkoi kasvaa satelliitti- ja kaapelikanavien yleistymisen myötä, ja kaukosäätimet ja videot antoivat katsojille entistä paremmat mahdollisuudet katsoa haluamaansa televisio-ohjelmaa. Kansainvälinen musiikkivideoita välittävä kanava aloitti toimintansa. (Hellman 1999, 127; Keränen 1992, Salokangas 1996, 388-389.) Yleisradio ja MTV vastasivat satelliitti- ja kaapelikanavien haasteeseen perustamalla kolmannen valtakunnallisen televisiokanavan vuonna 1986 (Salokangas 1996, 393-403).

Seuraavalla vuosikymmenellä kilpailu tiivistyi edelleen. MTV siirtyi omalle kanavalleen ja aloitti aamulähetykset. Vuonna 1997 mukaan liittyi myös neljäs televisiokanava, joka alkoi varsin pian tuottaa omia uutisiaan. Uutislähetysten määrä kasvoi nopeasti kaikilla tv- ja radiokanavilla. Samoihin aikoihin kentälle tuli täysin uusi media, internet, jonka merkitystä kilpailevana uutistenvälityskanavana ei voi väheksyä. Tilastot kertovat, että esimerkiksi Yhdysvalloissa televisiouutisten katselu on vähentynyt 1990-luvulla selvästi juuri internetin vuoksi (Pew Research Center –tutkimuskeskus 2000; ks. myös Heino 2000). Yleisradion Tv-uutiset ja sää oli Suomessa kaiken television uutistoiminnan perusta, jonka ympärille aikoinaan ryhdyttiin luomaan muita uutislähetystyyppejä. Kun kilpailu alkoi, Yleisradionkin oli reagoitava ympärillä tapahtuviin muutoksiin. Yksi esimerkki reagoinnista on Tv-uutisten vuonna 1995 aloittama käytäntö, jossa lähetysten keskivaiheilla kerrottiin otsikon omaisesti, minkälaisia aiheita lähetysten jälkimmäisellä puoliskolla on tulossa. Yleisradiokin halusi pitää katsojat ruudun ääressä uutislähetys-

sen loppuun asti. (Huovila 1995, 9.) Uutiset ovat televisioyhtiölle tärkeä kanavaimagon luoja. Tv-uutiset ja sää on edelleen yksi Yleisradion vahvimista tuotemerkeistä, brändeistä (Fiske 1987, 281; Lähteenmäki, 1999). Kivikuru (1995, 108) toteaa, että uutinen on entistä vahvemmin journalismin ydin. (ks. myös McQuail 1994, 267.) Uskonkin, että Yleisradion pääuutislähetys heijastelee varsin hyvin televisiojournalismin kehitystä Suomessa.

Televisiouutiset koostuu erilaisista elementeistä, joita yhdistelemällä syntyy lähetyksen rytmi. Uutislähetys on helppo tunnistaa uutislähetykseksi melkein missä maailman kolkassa tahansa. Uutisten tunnusmerkkejä ovat mm. uutisten alku- ja lopputunnukset tai studiossa uutispöydän takana istuva uutistenlukija, joka puhuu suoraan katsojalle. (Hietala 1996, 65.) Alku- ja lopputunnukset ja sää toistuvat Yleisradion television pääuutislähetyksessä joka ilta ja niillä on lähetyksessä oma paikkansa. Likimain kaikissa uutislähetyksissä on kuvitettuja uutissähkeitä ja uutisjuttuja, mutta niiden sijoittelusta eli lähetyksen taitosta päätetään toimituksessa joka ilta erikseen. Lisäksi uutislähetykseen voidaan ottaa myös muunlaisia elementtejä, esimerkiksi suoria puhelinhaastatteluja, studiovieraita tai kommentteja riippuen siitä, kuinka hyvin esitystapa sopii käsiteltävään aiheeseen. Seuraavassa esittelen lyhyesti televisiouutisten erilaiset journalistiset osat.

Sähke. Uutisen peruselementti on sähke, joka on ytimekäs selvitys siitä, mitä on tapahtunut, missä ja milloin. Sähkeeseen laaditaan yleensä kuvitus, mutta uutistenlukija voi lukea sähkeen myös ilman kuvaa. Näin menetellään usein silloin, kun uusi tieto tulee juuri ennen uutislähetystä eikä siihen ehditä hankkia kuvaa. (Bruun et al. 1986, 214-215) (LIITE 1: *Malli sähkeestä*)

Sähkesatanen. Sähkettä voi laajentaa liittämällä sen jatkeeksi haastateltavan kommentin aiheesta tämän omalla äänellä. Tätä kutsutaan sähkesataseksi. Haastateltava voi puhua ruudussa, niin että tämän kasvot näkyvät. Jos haastattelu on tehty puhelimitse, ruudussa saattaa näkyä haastateltavan valokuva.

Juonto ja jälkijuonto. Toimitettua uutisjuttua edeltää uutisissa juonto, joka johdattaa katsojan juttuun ja kertoo sen perusidean. Tv-jutun juonto toimii samalla tavalla kuin lehtijutun ingressi: sen tarkoituksena on myydä tuleva juttu katsojalle. Uutistenlukija lukee juonnon, joka on tavallisesti hieman lyhyempi kuin sähke. Jutun jälkeen uutistenlukija voi lukea juttuun mahdollisesti liittyvän jälkijuonnon. (Bruun et al. 1996, 223-227.) (LIITE 2: *Malli juonnosta*)

Uutisjuttu. Juttu on sähköttä perusteellisempi selvitys jostakin uutisoitavasta asiasta. Uutisjuttu voi koostua hyvin erilaisista elementeistä. Tavallisesti uutisjutussa kuuluu jutun tehneen toimittajan ääni (speak). Joskus toimittaja voi puhua ruudussa suoraan kameraan taustalla jokin tunnistettava tai tunnistamaton uutisen tapahtumapaikka (stand up) (Hietala 1996, 66). Stand up -osuudet ovat yleisiä uutisissa erityisesti anglo-amerikkalaisissa maissa. Usein jutussa on haastatteluja. Niitä osuuksia, joissa haastateltava tai toimittaja puhuu omalla äänellään ja jossa myös hänen kasvonsa näkyvät, kutsutaan uutiskielessä satasiksi, sillä silloin nauhasta käytetään ikään kuin sata prosenttia. Uutisjutussa voidaan käyttää myös arkistokuvia, grafiikkaa, still-kuvia tai animaatioita. (LIITE 3: *Malli uutisjutun käsikirjoituksesta*)

Kuvituskuva. Kuva, jota käytetään kuvittamaan juttuja ja sähkeitä. Yleensä kuva liittyy tavalla tai toisella uutisoitavaan aiheeseen. Kuvituskuvia eivät ole sellaiset kuvat, joissa haastateltavat puhuvat omilla kasvoillaan tai joissa toimittaja tekee ns. stand up -osuuden.

Suora raportti. Suorassa raportissa toimittaja kuvaa tunnelmia tapahtumapaikalta, esimerkiksi palopaikalta yleensä ilman ennakkoon käsikirjoitettua tekstiä. Suoraan raporttiin voi liittyä haastatteluja. (Bruun et al. 1996, 227-228.)

Suora puhelinhaastattelu. Uutisstudiosta voidaan ottaa yhteyttä puhelimitse esimerkiksi tapahtumien keskellä olevaan toimittajaan. Näin menetellään usein kirjeenvaihtajien kanssa. Haastateltava voi olla myös joku muu kuin toimittaja. Suoraa puhelinhaastattelua suositaan suoran raportin sijaan usein siksi, että sen toteuttaminen on helpompaa ja edullisempaa. Haastattelijana toimii useimmiten uutistenlukija.

Studiovieras. Uutisstudioon voidaan kutsua tiettyä aihetta käsiteltäessä vieras. Hän saattaa olla jonkin alan asiantuntija, jota uutistenlukija haastattelee tietystä päivänpoltavasta aiheesta. Kun studiovierasta haastatellaan, haastattelu näkyy yleensä sellaisenaan eli haastattelua ei kuviteta.

Kommentti. Kommentti on toimittajan analyysi uutistapahtumasta. Kommentoija tekee johtopäätöksiä ja esittää oman perustellun näkemyksensä tapahtumien kulusta. Tavallisesti kommentti tehdään uutisstudiosta, mutta se voidaan tehdä myös tapahtumapaikalta, esimerkiksi puoluekokouksesta. Kommenttia ei yleensä kuviteta. (Bruun et al. 1996, 222-223.)

KUVA 1. Uutislähetys voi koostua hyvin erilaisista elementeistä. Osa palasista kuuluu jokaiseen lähetykseen, joitakin palasia taas käytetään harvemmin. Esimerkki elementtien käytöstä Yleisradion televisiouutisissa 9.1.2001 kello 20.30.

Uutispäällikkö voi käyttää uutislähetysten rakentamiseen seuraavanlaisia elementtejä:

ALKUTUNNUS

HYVÄÄ ILTAA, OTSIKOT

JUTUN JUONTO
JUTTU
JÄLKIJUONTO

SÄHKE
SÄHKESATANEN

STUDIOVIERAS

SUORA PUHELINHAASTATTELU

SUORA RAPORTTI

KOMMENTTI

SEURAAVIEN AIHEIDEN ESITTELY

METEOROLOGIN ESITTELEMÄ SÄÄ

SÄÄ

NÄKEMIIN, SEURAAVAN LÄHETYKSEN MAININTA

LOPPUTUNNUS

AINA LÄHETYKSESSÄ

VOI OLLA LÄHETYKSESSÄ

Esimerkki siitä, kuinka elementit on koottu uutislähetykseksi:

ALKUTUNNUS
HYVÄÄ ILTAA, 6 OTSIKkoa
JUTUN JUONTO
JUTTU
SÄHKE
SÄHKE
SÄHKE
JUTUN JUONTO
JUTTU
JUTUN JUONTO
JUTTU
SÄHKE
JUTUN JUONTO
JUTTU
TÄSSÄ LÄHETYKSESSÄ KERROMME VIELÄ
JUTUN JUONTO
JUTTU
SÄHKE
JUTUN JUONTO
JUTTU
JUTUN JUONTO
JUTTU
JUTUN JUONTO
JUTTU
SÄHKE
JUONTO SÄÄHÄN
SÄÄTUNNUS
METEOROLOGI ESITTELEE SÄÄN
NÄKEMIIN, SEURAAVAN LÄHETYKSEN MAININTA
LOPPUTUNNUS

3.2 Tutkimusmenetelmät

3.2.1 Uutisten rakennuspalikoiden mittaaminen

Toimituskulttuuri ja journalististen tuotteiden rytmi muuttuvat hitaasti. Jotta muutokset voitaisiin havaita, tarvitaan riittävästi aineistoa riittävän pitkältä ajanjaksolta. Kahdessa vuosikymmenessä ehtii tapahtua paljon niin toimitustyössä kuin journalistisessa kulttuurissakin. Tuossa ajassa puoli yhdeksän uutisten alkutunnus on pyörähtänyt käyntiin yli 7000 kertaa.

Tutkimusaineistoni empiirinen materiaali koostuu 17 Yleisradion illan pääuutislähetyksestä sekä 21 uutisjutusta, jotka on poimittu vuoden välein alkaen vuodesta 1980. Kokonaiset uutislähetykset ovat vuosilta 1984-2000. Otospäiväksi olen valinnut *lokakuun ensimmäisen keskiviikon*. Päädyin päivään hylkäämällä ensin kaikki kesän uutislähetykset, sillä kesä on poikkeuksellista aikaa uutistoiminnassa. Halusin välttää myös sen, että juhlapyhät kuten pääsiäinen, juhannus tai joulukuu vaikuttaisivat uutispäivään. Viikonlopun uutislähetys poikkeaa usein myös arkipäivien uutisista ja tästä syystä valitsin tietyn päivämäärän sijasta viikkokiertoon sidotun päivän. Uskon, että keskellä viikkoa ja keskellä syksyä esitetty Tv-uutiset ja sää edustaa hyvin keskimääräistä uutislähetystä omana aikanaan. Uutislähetystä saan katsoa Yleisradion arkistossa Helsingin Pasilassa. Yleisradio on arkistoinut systemaattisesti kokonaisia uutislähetystä vuodesta 1984.

Tarkastelen televisiouutisten vauhdissa tapahtuneita muutoksia määrällisen tutkimuksen avulla. Kartoitan muutoksia siten, että katson ensin valitut lähetykset ja mitaan niistä sekuntikellon avulla *sähkeiden, juttujen ja juontojen* kestot. Koska uutislähetysten rytmiä määrittää myös yksittäisen jutun rakenne ja vauhti, valitsen jokaisesta lähetyksestä yhden toimitetun jutun, josta mitaan tarkasti *kuvaotosten* pituuden, *toimittajien puheosuuksien* (speak) pituuden ja *haastateltavien puheen* pituuden. Valittu juttu on kotimaan uutinen ja mahdollisuuksien mukaan kärkijuttu eli lähetysten ensimmäinen uutisjuttu. Lisäksi lasken lähetysten kaikkien sähkeiden, juontojen

ja juttujen keskipituudet. Koska ennen vuotta 1984 kokonaisia uutislähetystyksiä ei tallennettu systemaattisesti, en mittaa tutkimusjaksoni neljältä ensimmäiseltä vuodelta sähkeiden, juttujen ja juontojen pituuksia. Näiltä vuosilta (1980-1982) olen saanut kuitenkin yksittäisiä juttuja, joiden elementit mitaan aivan samaan tapaan kuin muussakin aineistossa.

Kirjaan saamani mittaustulokset taulukoihin, joissa jokainen lähetys ja juttu on omalla sivullaan (LIITE 4: *Tutkitut lähetykset ja niiden rakenne*). Tämän jälkeen vertailen eri vuosia pylväsdiagrammien avulla. Jotta yksittäisen uutislähetystyksen erityispiirteet eivät vaikuttaisi liiaksi tutkimustulokseen, niputan kolme perättäistä vuotta yhteen ja tarkastelen näin eri elementtien pituuksien muutoksia kolmen vuoden ryppäissä.

3.2.2 Teemahaastattelut

Tutkimukseni kvalitatiivisessa osassa etsin syitä ja selityksiä empiirisen osan tuloksille. Haluan selvittää, kuinka paljon uutistoiminnassa mietitään aikaa uutislähetysten rytmittäjänä tai ajan muuttumista uutisissa ja uutisessa. Olen myös kiinnostunut uutistoiminnan ammattilaisten näkemyksistä siitä, miltä uutislähetystykset näyttävät tulevaisuudessa. Tarkastelen ilmiön taustoja kolmesta eri näkökulmasta. *Ensinnäkin* näen televisiouutiset tuotteena ja TV1:n ohjelmiston lippulaivana, ja haluan selvittää, kuinka uutisten rytmiin on vaikutettu johtotasolla eli onko toimituksen johdossa tehty vuosien varrella televisiouutisten rytmiin vaikuttaneita linjauksia. Lisäksi haluan saada selville, missä määrin kilpailun kasvu uutismarkkinoilla on näkynyt näissä linjauksissa. *Toiseksi* otan mukaan toimittajan näkökulman. Selvitän, mitkä ovat televisiojutun tekemisen tärkeimmät reunaehdot ja kuinka vauhtia koskevat päätökset tapahtuvat jutun eri tekovaiheissa. *Kolmanneksi* haluan selvittää, kuinka uutisten leikkaajan työ on muuttunut tutkimusjakson aikana ja kuinka se on vaikuttanut uutisten kerronnan vauhtiin. Etsin näihin kysymyksiin vastauksia haastattelemalla Yleisradiossa pitkään työskennelleitä ihmisiä. Haastattelen Yleisradion uutis- ja ajankoh- taistoiminnan päällikköä Ari Järvistä, nykyistä Yleisradion televisiouutisten päällik-

köä Matti Rönkää, toimittajaa ja toimittajien kouluttajaa Harri Palmolahtea sekä leikkaaja Marja-Liisa Pullia.

Haastattelumenetelmänä käytän puolistrukturoitua teemahaastattelua, joka on avoimen haastattelun ja lomakehaastattelun välimuoto. Puolistrukturoitu haastattelu sopii tutkimusmenetelmäksi mm. siksi, että haastateltavia on vähän ja että tarkoituksena on selvittää myös haastateltavan heikosti tiedostamia asioita. Haastattelun aihepiirit on suunniteltu etukäteen, mutta lopullisen muodon haastattelu saa vasta haastattelutilanteessa. Tämä antaa mahdollisuuden lisäkysymyksiin ja tilaisuuden tarttua kiinnostaviin, haastattelun aikana ilmeneviin yksityiskohtiin. (Hirsjärvi & Hurme 1985, 35-37.) Ari Järvistä ja Harri Palmolahtea haastattelen henkilökohtaisesti, Matti Rönkää ja Marja-Liisa Pullia puhelimitse. Haastattelun teemat ja kysymykset lähtevät uutisista tehtyjen kuvien analyysistä. Haastattelurungot ovat tutkimuksen liitteenä. (LIITE 5: *Teemahaastattelurungot 1-3.*)

4 POLITIIKKA JA AJAUTUMISTA: YLEISRADIO MUUTTUVILLA MARKKINOILLA 1926-2000

4.1 Yleisradiotoiminnan alkutaival

Oopperalaulaja Alexis af Enehjelm kuulutti Yleisradion ensimmäisen radiolähetyksen syyskuun 9. päivänä vuonna 1926. Ohjelmayhtiö Oy Suomen Yleisradio – Ab Finlands Rundradio oli perustettu reilu kolme kuukautta aiemmin hoitamaan maan radiotoimintaa. (Lyytinen 1996, 13-22.) Radion voittokulku oli alkanut Yhdysvalloista, jossa radioasemien lukumäärä nousi nopeasti 1920-luvun alussa. Yhdysvalloissa radion perustamiseen tarvittiin viranomaisen lupa, mutta radiot toimivat mainosrahalla. Euroopassa yleisradiotoiminta haluttiin keskittää. Yleisradiolähetyksen talous turvattiin lupamaksujärjestelmällä. Julkisen palvelun (public service broadcasting) käsite oli syntynyt. Saksassa maan radio kuului postihallinnon alaisuuteen, Britanniassa puolestaan laitevalmistajien omistama British Broadcasting Company otti radiolähetykset hoitaakseen.

Valtion roolista yleisradiotoiminnassa on nähty kaksi erilaista mallia, amerikkalainen järjestelmä ja eurooppalainen järjestelmä. Amerikkalaisessa järjestelmässä lähetyksasemat olivat alusta asti yksityisiä toistensa kanssa kilpailevia yrityksiä. Valtio kuitenkin valvoi asemien perustamista ja toimintaa. Eurooppalaisessa järjestelmässä lähetyksasema taas oli suoraan valtion valvoma julkisoikeudellinen laitos, jolla useimmiten oli monopoliasema. Suomessa seurattiin eurooppalaisia esimerkkejä ja radio-ohjelmien välittäminen annettiin Yleisradion tehtäväksi. Tapa, jolla radiotoiminta Suomessa järjestettiin, heijastui kolme vuosikymmentä myöhemmin televisio-toiminnan järjestämiseen. (Hellman 1999, 57-65; Hemánus 1979, 74-81; Lyytinen 1996, 19-22; Scannell & Cardiff 1991; 5)

Yleisradio perustettiin julkisen palvelun yhtiöksi, mutta alussa osakeyhtiötä isännöi valtion sijasta 48 erilaista yhdistystä ja yritystä. Lähetyksasemien hoito jäi valtiolle. Lisäksi valtio takasi yhtiölle oikeuden kerätä kuuntelulupamaksuja, säänteli yhtiön toimilupaa ja ohjasi sen toimintaa. Yleisradiolla ei ollut laissa määriteltyä monopo-

liasemaa, mutta käytännössä monopoli syntyi valtioneuvoston periaatteesta, jonka mukaan valtio ei myöntänyt yleisradiotoimilupaa muille kuin Oy Yleisradio Ab:lle. (Lyytinen 1996, 22-23; Salokangas 1996,13.) Yleisradio siirtyi valtion omistukseen vuonna 1934. Lakimuutos takasi valtiolle vähintään 90 prosenttia Yleisradion osakkeista. Samalla yhtiön nimi muuttui Oy Suomen Yleisradio Ab:ksi. (Lyytinen 1996, 85-86.) Seuraavan kerran Yleisradion hallintaa muutettiin vuonna 1948, kun eduskunta hyväksyi ns. Lex Jahvetin. Uusi laki siirsi Yleisradion korkeimman päättävän elimen, hallintoneuvoston, valinnan yhtiökokoukselta eduskunnalle. Yleisradiosta tuli eduskunnan radio. (Salokangas 1996, 13.)

Yleisradion ohjelmapolitiikka noudatteli eurooppalaista mallia. Ohjelmien päämääränä oli

"Kansansivistyksen edistäminen, hyödyllisten tiedonantojen toimittaminen, jalostavan ja viattoman ajanvietteen hankkiminen varsinkin etäällä liikekeskuksista asuvien tarpeita silmälläpitäen sekä yleensä sivistyskeskuksiin kerääntyneen tiedon ja taiteen levittäminen kansamme laajoille piireille." (Lyytinen 1996, 31.)

Uutisten välittäminen kuului alusta asti Yleisradion velvoitteisiin. Suomen Tietotoimisto eli STT teki uutisia radioon muun ohjelmiston päätteeksi. Yleisradio ei ollut täysin tyytyväinen STT:n uutisten sisältöön eikä myöskään niiden muotoon. Yleisradion mukaan STT:n uutisissa oli paljon sanomalehtiuutisille tyypillisiä elementtejä, jotka vaikeuttivat uutisten ymmärtämistä kuultuina. Ajatus Yleisradion omista uutisista sai kannatusta. Ensimmäistä Yleisradion omaa uutislähetystä jouduttiin kuitenkin odottamaan 1960-luvun puoliväliin asti. (Lyytinen 1996, 93; Salokangas 1996, 180.)

Suomessa seurattiin tiiviisti jo 1930-luvulla suuren maailman ihmeen, näköradion, leviämistä. Myös Yleisradio oli kiinnostunut mm. brittien kokemuksista televisio-toiminnasta. Yleisradion tekninen henkilöstö oli innostunut televisio-toiminnan kehittämisestä, mutta Yleisradion johto ja ohjelmapuolen työntekijät suhtautuivat asiaan epäilevämmiin. Yhtiössä arveltiin, että Suomen laaja pinta-ala, harva asutus ja alhainen elintaso tekisivät tv-toiminnasta kallista ja kannattamatonta. (Salokangas 1996, 109-116.) Vasta kun Tallinnan televisio alkoi näkyä Suomessa, Yleisradiossa huoles-

tuttiin. Suomessa pelättiin, että Neuvostoliitto käyttäisi Etelä-Suomessa näkyvää Tallinnan televisiota propagandavälineenään. Yleisradio ryhtyi kehittämään varovaisesti omaa televisiotoimintaansa. (Salokangas 1996, 112-115.) Suomen ensimmäiset televisiolähetykset olivat lopulta teekkareiden innostuksen tulosta. Tekniikan edistämistäitiö aloitti televisiolähetysensä maaliskuussa 1956. (Lukkarinen & Nurmimaa 1988, 27-36; Salokangas 1996, 113-115)

Suomalaisten tv-harrastajien aktiivisuus sai Yleisradion lopulta liikkeelle. Toukuuussa 1956 yhtiön johtokunta hyväksyi muistion, joka käsitteli televisiotoiminnan aloittamista Suomessa. (Salokangas 1996, 113-115.) Keskusteltaessa Yleisradion tulevasta televisiotoiminnasta suurimmaksi kiistakysymykseksi nousi televisiomainonta. Mainosten vastustajat pelkäsivät ohjelmien tason laskevan, jos television tarkoituksena olisi kerätä suuri joukko ihmisiä vastaanottimien eteen. Argumenteissa televisiomainoksia vastaan korostettiin myös riippumattomuuden merkitystä televisiotoiminnassa. Mainosten puoltajat taas olivat sitä mieltä, että radionkuuntelijoita ei pitänyt rasittaa korottamalla radiolupamaksuja ja käyttämällä näitä rahoja television kehittämiseen. Lopulta Yleisradio taipui hyväksymään mainonnan televisiossa. Mainokset suunniteltiin sijoitettaviksi erillisiin jaksoihin, sillä niitä ei haluttu sijoittaa Yleisradion omien ohjelmien väliin. Samassa yhteydessä todettiin, että Yleisradio ei itse tulisi myymään mainoksia vaan että yhtiö vuokraisi televisioverkkoaan mainosyhtiön käyttöön. (Salokangas 1996, 116-118.)

Keväällä 1957 Yleisradion televisiotoiminnan rahoittajaksi perustettiin Oy Mainos-TV-Reklam Ab. Uuden yhtiön omistus oli hajautettu kymmenille eri mainos- ja elokuva-alan yrityksille. Mainos-TV ja Yleisradio solmivat sopimuksen, jolla jaettiin yhtiöiden tehtävät. Tehtävien jakoon kuului mm. se, että Mainos-TV ei saanut lähettää uutis- ja ajankohtaisohjelmia eikä myöskään urheilua. Televisiossa ei saanut mainostaa "väkijuomia" eikä "roskakirjallisuutta". Myös aatteellinen, poliittinen ja uskonnollinen mainonta oli kiellettyä. Mainos-TV oli Yleisradion tukiyhtiö eikä sillä ollut omaa toimilupaa. (Salokangas 1996, 115-119.) Mainos-TV:n ja Yleisradion suhde oli erikoislaatuinen. Toisaalta ne elivät symbioosissa ja toisaalta ne kilpailivat toistensa kanssa. Mainos-TV oli Yleisradiolle rahan lähde, mutta myös rajoite, sillä Mainos-TV:n ohjelmablokit sijoittuivat Yleisradion ohjelmiston väliin. Mainos-TV:n menestyminen oli tärkeää myös Yleisradiolle. Heikki Hellman (1988, 73) on verran-

nut Mainos-TV:n ja Yleisradion suhdetta äidin ja lapsen suhteeseen: siihen kuului *“paitsi molemminpuolinen yhteenkuuluvuus myös keskinäinen äksyily, syyttely ja mustasukkaisuus”*. Lapsen tavoin Mainos-TV:n, sittemmin MTV:n, toimia leimasi alusta asti pyrkimys itsenäistyä sekä saada lopulta oma toimilupa ja kanava. (Salokangas 1996, 135, 317.)

Mainos-TV:n perustaminen mahdollisti Yleisradion televisio-ohjelmatoiminnan käynnistämisen nopeasti. Ensimmäiset Suomen Television (STV) koelähetykset saatiin ulos Pasilan studioista elokuussa 1957. Lähetyksistä tuli säännöllisiä seuraavan vuoden alusta. Samoihin aikoihin Yleisradion ja Tekniikan edistämisseuran TES-TV ajautuivat eri linjoille kysymyksessä TES-TV:n roolista. Yleisradio halusi, että TES-TV:n toiminta liittyisi lähinnä vain Teknillisen korkeakoulun opetukseen. TES-TV taas tähtäsi Yleisradion kilpailijaksi. (Lukkarinen & Nurmimaa 1988, 126-127; Salokangas 1996, 119-121.) Vuonna 1959 Oy Tesvisio Ab:ksi muuttunut TES-TV laajentua. Yleisradio vastasi Tesvision laajentumishaluihin vahvistamalla itse pyrkimysinsä monopoliasemaan. Tesvision ja Yleisradion kilpailu päättyi Yleisradion voittoon. Kun Yleisradio vuonna 1964 osti Tesvision osake-enemmistön, yhtiö oli jo lähes konkurssin partaalla. (Lukkarinen & Nurmimaa 1988, 130-131; Salokangas 1996, 139-142.) Lopulta Tesvisio ja sen paikallinen asema Tamvisio yhdistettiin Yleisradioon. Niistä muodostettiin television rinnakkaiskanava, jonka kotipaikaksi tuli Tampere. (Lukkarinen & Nurmimaa 1988, 158-159; Salokangas 1996, 146-147.)

Suomalainen televisiojärjestelmä oli Pohjoismaiden ja koko Euroopan oloissa 1950-luvun loppupuolella ja 1960-luvun alussa varsin omaleimainen. Järjestelmä muodostui ajelehtimalla tilanteesta toiseen. Suomalaisia erikoispiirteitä olivat Yleisradion ja Mainos-TV:n yhteistyö sekä teekkareiden oma kaupallinen televisio. Tv-toiminnan alku Suomessa oli raivokasta kilpailua katsojista, sillä katsojat toivat yhtiölle rahaa. (Hemánus 1972, 23.) Mainosmarkoilla rahoitettua ohjelmaa tuli paljon jopa julkisen palvelun yhtiön omalla kanavalla. Salokankaan (1996, 148) mukaan Suomen kodeissa nähtiin televisiosta enemmän ohjelmaa ja enemmän viihdettä kuin esimerkiksi pohjoismaisissa naapurimaissa.

4.2 Televisioutisten muotoa haetaan

Vaikka televisio oli Suomessa alkutaipaleellaan varsin viihteellinen, säännölliset uutiskatsaukset olivat tärkeä osa sen ohjelmistoa alusta lähtien. Vuonna 1959 Suomen Televisiossa aloitettiin STT:n kolmen minuutin mittaiset televisioutiset radion malliin. Ensimmäiset televisioutiset luki jazz-miehenä tunnettu Jaakko Jahnukainen, joka kuitenkin siirrettiin liian viihteellisen taustansa vuoksi nopeasti pois uutisista. Opettaja Kauko Saarentaus ja tiedotuspäällikkö Matti Tuura hyväksyttiin ensimmäisiksi sivutoimisiksi uutistenlukijoiksi. Televisioutisten lukijoista tuli heti julkisuuden henkilöitä Suomessa. (Salokangas 1996, 126-127.)

Television uutistoimitus perustettiin virallisesti syksyllä 1960. Televisiossa nähtiin tuolloin illan aikana kaksi uutislähetystä. Uutiskatsaukset aloittivat ja päättivät päivän ohjelmatarjonnan. STT:n uutisten lisänä nähtiin Suomen Television toimituksessa itse koottu, pääosin maakunnan tapahtumista kertovaa uutiskatsaus, Kamerakierros. Loppuillan lähetysten jatkeena nähtiin Valokeilassa –niminen lähetys, joka pureutui syvemmin ja laajemmin päivän uutistapahtumiin kuin alkuillan Kamerakierros. Kansainvälistä uutiskuvaa saadakseen Yleisradio teki sopimuksen United Pressin (UP) kanssa. Uutisiin kuului alusta asti myös sää. Maan ensimmäinen tv-meteorologi Paavo Salmensuu poltti piippua myös säää ennustaessaan. (Salokangas 1996, 126-127; <http://www.yle.fi/tvuutiset>.) Televisioutiset keräsivät katsojia, mutta Yleisradiossa oltiin tyytymättömiä niiden sisällölliseen antiin. Kamerakierros jouduttiin usein täyttämään vähäpätöisilläkin uutisilla, sillä kansainvälistä uutiskuvaa saatiin vielä vain niukasti. Tilannetta helpotti Suomen Television päätös solmia sopimukset Visnewsin (British Commonwealth International Newsfilm Agency) ja CBS-ITN:n (Columbia Broadcasting System – Independent Television News) kanssa. Kuvamateriaalia saatiin lisää vuodesta 1963 Amerikasta satelliittien kautta. Uutisten laatua koetettiin parantaa myös kouluttamalla uutistoimittajia ja -kuvaajia. Mallia otettiin Yhdysvalloista, Iso-Britanniasta ja myös Ruotsista. Kuvakerronnan rytmittämiseksi Suomen Television kotimaan kuvanvaihtajien palkkioperusteita muutettiin. Aiemmin kuvaajille maksettiin palkkio juttujen pituuden mukaan, jonka vuoksi juttuja oli usein venytetty turhaan. (Salokangas 1996, 128.)

Eino S. Revon valinta Yleisradion pääjohtajaksi avasi uuden lehden yhtiön historiasa. Repo toimi Yleisradion pääjohtajana vuosina 1965-69, ja tätä ajanjaksoa Yleisradiossa kutsutaan Reporadion ajaksi. (Hemánus 1972, 101.) Revon kaudella Yleisradio edusti Hemánuksen (1989) sanoin paljon puhuttua 1960-lukua. Reporadio halusi päästä eroon edellisen vuosikymmenen "pysähtyneisyydestä" ja korosti Yleisradion roolia kansan sivistäjänä ja valistajana. Televisiolle Reporadio asetti kunnianhimoisia informatiivisia tehtäviä: television piti aktivoida katsojia älyllisesti. Repo halusi Yleisradion olevan yhteiskunnallinen vaikuttaja, joka saisi ihmiset ajattelemaan ja toimimaan tutkija Yrjö Ahmavaaran informatiivisen joukkotiedotusteorian mukaan. Yleisradion uutistoiminnassa Revon pääjohtajakausi näkyi monella tavalla. (Salokangas 1996, 151-170; ks. myös Ahmavaara 1975, 126; Yleisradion suunta 1967.)

Yleisradion omaa uutistoimintaa ryhdyttiin laajentamaan toden teolla vuonna 1965. Uusi uutispäällikkö Ralf Friberg kiersi ulkomailla tutustumassa erilaisiin uutiskulttuureihin. Friberg teki työtään rivakasti, ja saman vuoden syyskuussa radiossa kuultiin ensimmäiset Yleisradion omat uutiset. Yleisradion oma uutistoiminta ei miellyttänyt kaikkia. Uutiset koettiin poliittisen vaikuttamisen ja vallan välineenä. Monet epäilivät Yleisradion kykyä tehdä puolueettomia uutisia johtajapaikkojen poliittisuuden vuoksi. STT:n ajateltiin olevan puolueeton ja siksi sopiva taho toimittamaan uutisia radioon. (Salokangas 1996, 178-181.)

Yleisradion uutistoiminnan aktivoituminen näkyi myös televisiossa. Tv-uutisiin kättä vattiin uusia tuulia, sillä uutiset olivat saaneet osakseen paljon arvostelua. Suomen Television uutisten koettiin porskuttavan eteenpäin lähinnä suosittujen uutistenlukijoiden varassa. Tv-uutisia moitittiin siitä, että ne olivat vain toisinto STT:n uutisista ja ettei niitä toimitettu ja taustoitettu riittävän hyvin. (Salokangas 1996, 191-192.) Syksyllä 1967 tehdyn uudistuksen yhteydessä uutistyöhön laadittiin ohjeistus, jolla tv-uutisten sisältöä ja muotokieltä pyrittiin parantamaan. Ohjeissa peräänkuulutettiin lähetyksen rytmiä, elävyyttä ja juontajan luomaa tunnelmaa. Toimittajia muistutettiin myös kuvakerronnan tärkeydestä. Katsojille uudistus näkyi selkeimmin uutistenlukijoiden vaihtumisena. Kansansuosikit Kauko Saarentaus ja Heikki Kahila jäivät ruudusta pois, mikä närkästytti suomalaisia televisionkatsojia. Uuden käytännön mukaan kukin toimittaja luki uutisia vuorollaan. Käytäntö jäi kuitenkin väliaikaiseksi, sillä kaikki toimittajat eivät sopineet uutistenlukijoiksi. (Salokangas 1996, 192-193;

<http://www.yle.fi/tvuutiset>.) Samoihin aikoihin lisättiin uutislähetysten määrää. Kuu-
sikymmentäluvun puolivälissä televisiossa oli kaksi suomenkielistä uutislähetystä
sekä ruotsinkielinen uutislähetys. Vuoden 1967 alusta aloitettiin myöhäisuutisten
lähettäminen päivän ohjelmiston päätteeksi. Vuosikymmenen lopulla perustettiin
pääuutislähetys, joka alkoi iltayhdeksältä ja kesti puoli tuntia. Uudistuksen jälkeen
televisiossa oli neljä uutislähetystä (Salokangas 1996, 191-194.):

17.55-18.10 Från dag till dag

18.10-18.15 Utissähkeet

21.00-21.30 Pääuutislähetys

22.30-22.40 Myöhäisuutiset ja Kvällsnytt

Reporadion jälkeen Yleisradiossa seurasi “normalisoitumisen“ kausi. Yhtiön uusi
johto halusi parantaa Yleisradion suhteita yhteiskunnan päättäjiin. Alkoi aika, jonka
aikana Yleisradio oli Salokankaan (1996) määrittelyn mukaan “politiikan vanki“.
Politiikka oli vahvasti mukana kaikessa, mitä yhteiskunnassa tapahtui. Yleisradiossa
tarkkailun kohteeksi joutuivat mm. tv-uutiset, joiden usein väitettiin kallistuvan po-
liittisesti “väärään“ suuntaan. Parlamentaarisesti valitulla hallintoneuvostolla oli
tiukka ote yhtiöstä ja hallintoneuvoston valitsemat ohjelmaneuvostot valvoivat oh-
jelmia tarkasti. Revon jälkeen pääjohtajaksi valittu Erkki Raatikainen otti etäisyyttä
Reporadion informatiivisen ohjelmapolitiikan oppeihin. Lisäksi Raatikainen – sel-
västi Reporadioon viitaten – muistutti, että Yleisradio ei ole mikään vallanku-
mouselin. (Hemánus 1972, 237-239; Salokangas 1996, 270-309)

1970-luvulle tultaessa Yleisradiossa alettiin pohtia, minkälaisia uutiskriteereitä yhti-
ön tulisi käyttää uutistoiminnassaan. Uutisen määrittely haluttiin saada kirjatuksi
ohjelmatoiminnan säännöstöön. Uutispäällikkö Aarne Tanninen ja toimituspäällikkö
Yrjö Länsipuro muotoilivat uudet uutiskriteerit Yrjö Ahmavaaran Informaatio-kirjan
pohjalta. Tapahtumien uutisarvon määräytyi uusien kriteereiden kirjoittajien mukaan
tapahtumien tosiasiallinen voimakkuuden ja vaikutusten laajuuden mukaan. Lisäksi
uutiset oli valittava sen perusteella, missä määrin tapahtumat vaikuttivat uutisten

vastaanottajien elämään. (Salokangas 1996, 309-310; ks. myös Ahmavaara 1975, 116-125)

Uutiskriteereiden lisäksi uutistoiminnassa painittiin ajankohtaisohjelmien ja uutisten reviiiriongelmiin kanssa. Yleisradion pitkäikäiset ajankohtaisohjelmat A-studio sekä Ajankohtainen kakkonen oli aloitettu 1960-70 -lukujen taitteessa osana Reporadion toimintaideologiaa, mutta ohjelmien rooli suhteessa uutisiin oli epäselvä. Kun esimerkiksi TV2:n "ajankohtaisjournalismin lippulaiva" Ajankohtainen kakkonen halusi lisätä lähetystiheytään, se nähtiin Yleisradion television uutistoimituksessa Ajankohtaisen kakkosen haluna kilpailla televisiouutisten kanssa päiväkohtaisista aiheista. Monet olivat sitä mieltä, että uutisissa pitää olla myös uutisia taustoittava osuus; toiset taas ajattelivat, että taustojen selvittely kuuluu ajankohtaisohjelmille. Rajanvetoa uutisten ja ajankohtaisohjelmien välillä käytiin vuoden 1978 uutisuudistukseen asti. (Hujanen 1993, 6; Salokangas 1996, 313.)

Uutisuudistus vuonna 1978 muutti televisiouutisten sijoittelua tv-illassa. Alkuillan sähkölähetys siirtyi kakkosverkkoon ja piteni viidestä minuutista kymmenen minuutin mittaiseksi. Tärkeämpi ja pitkäkestoisemmaksi jäänyt muutos oli pääuutislähetysten aikaistaminen puolella tunnilla. Näin uutisten lähetysajaksi vakiintui kello 20.30. Samalla pääuutislähetys lyheni puolesta tunnista 20 minuuttiin. Uutisten jälkeen joko ykkösellä tai kakkosella nähtiin ajankohtaisohjelma. Ajankohtaisohjelmien sijoittaminen uutisten jälkeen antoi ajankohtaistoimituksille vapaat kädet tehdä juttuja päiväkohtaisista aiheista, sillä nyt ne eivät kilpailleet televisiouutisten kanssa aiheista. Myös uutislähetysten ulkoasua ja kuvallista rytmiä uudistettiin. Televisiouutisiin haluttiin mm. lisää vauhtia. Toivetta perusteltiin ruotsinkielisten uutisten suosiolla. Toisella kotimaisella kielellä esitetyt uutiset olivat selvästi suomenkielisiä uutisia lyhyemmät. Uutisuudistuksen jälkeen uutislähetys saatiinkin selvästi aiempaa enemmän aiheita. (Salokangas 1996, 314-315.)

Uutiset siirtyivät värien aikaan viimeisten ohjelmien joukossa. Ensimmäiset uutisten värilähetykset nähtiin vappuna 1977. Aluksi vain viikonlopun päälähetykset olivat värillisiä. Viimeisessä siirtymävaiheessa enää vain maanantain uutislähetys oli mustavalkoinen. (Salokangas 1996, 314.)

1970-luvun lopun uudistuksia televisiouutisissa voidaan pitää onnistuneina. Päälähetyksestä saatiin elävämpi, mikä näkyi myös siinä, että jo ennestään suosittujen uutisten katsojamäärät kasvoivat. Myös ajankohtaisohjelmat saivat lisää katsojia. Jälkikäteen katsottuna uutiset näyttävät löytäneen tuolloin myös sopivan esitysajankohdan; Yleisradion pääuutislähetys on pysynyt tuolla paikalla jo yli kahdenkymmenen¹ vuoden ajan. Ongelmia oli kuitenkin edelleen uutisten ja ajankohtaisohjelmien yhteistyössä. Uutisten luonteva päiväkohtainen taustoitus illan makasiinilähetyksissä ei aina onnistunut niin kuin oli suunniteltu. Uudistukseen puutteisiin ei tartuttu kuitenkaan heti, sillä johtajien kaudet olivat päättymässä ja kysymys MTV:n uutisista kuohutti mieliä. (Salokangas 1996, 316.)

4.3 Kiista MTV:n uutisista

Merkittävä taitekohta suomalaisessa televisiohistoriassa oli 1980-luvun alku, kun Mainos-TV:lle myönnettiin oikeus omiin uutisiin. Mainos-TV:n uutiset olivat 1970-luvulla kuuma sisäpoliittinen kiistakysymys. MTV pyrki täyden palvelun tv-yhtiöksi, jolla olisi myös omat uutiset. Julkisessa keskustelussa valtaosa yleisradiolaisista vastusti MTV:n uutisia. MTV:n uutisten vastustajat näkivät kaupalliset tv-uutiset uhkana. Poliittinen eliitti halusi pitää omissa käsissään uutiset ja ajankohtaisohjelmat, sillä ne nähtiin politiikan välineenä. Ajateltiin, että mikäli MTV saisi uutisensa, se pääsisi samalla myös politiikkaan mukaan. (Salokangas 1996, 317-318; ks. myös Karakorpi 1996, 7.) Näin jälkikäteen tuntuu uskomattomalta ajatella, kuinka kova taisto Suomessa käytiin yhden televisioyhtiön omista uutisista.

MTV laajensi reviiriään ajankohtaisohjelmien suuntaan vuonna 1973 perustamalla Erikoistoimituksen. Seuraavana vuonna MTV esitti Yleisradion hallintoneuvostolle yhtiöiden perussopimuksen muuttamista siten, että se olisi mahdollistanut MTV:n uutiset. Hallintoneuvosto ei hyväksynyt ehdotusta. MTV jatkoi Yleisradion kielteisestä kannasta huolimatta uutistensa lobbaustyötä, jonka yhtenä tarkoituksena oli muokata yleistä mielipidettä MTV:n uutisille suotuisaksi. MTV esitti omien uutisten-

sa aloittamista vielä kahteen kertaan hallintoneuvostolle, joka lopulta siirsi päätöksen valtioneuvoston nimittämälle komitealle. (Salokangas 1996, 317-318.) Komitean mietintö valmistui lokakuussa 1980 ja siinä puollettiin uutisoikeuden myöntämistä MTV:lle kahden vuoden koeajaksi. Kaikkiin MTV:n toiveisiin mietinnössä ei kuitenkaan suostuttu. MTV joutui tinkimään tavoitteestaan saada puolen tunnin aika uutisia varten. Aikaa annettiin 20 minuuttia. Lisäksi lähetyssaikaa siirrettiin MTV:n tavoittelemasta puoli kymmenestä kymmeneen. Lopullinen sopimus MTV:n uutisista hyväksyttiin maaliskuussa 1981. Päätös on yksi maamme joukkoviestintähistorian merkkipaaluista. Perinteisestä radion ja television uutisten monopoli ajattelusta oltiin nyt sanoutumassa irti ja siirtymässä hiljalleen kohti aikaa, jolloin jokaisella televisioyhtiöllä olisi itsestään selvä oikeus tuottaa omia uutisia. Ensimmäiset Kymmenen uutiset lähetettiin samana vuonna syyskuun ensimmäisenä päivänä. MTV:n uutisten kaksivuotista koeaikaa jatkettiin vuoteen 1984 asti, kun Kymmenen uutiset olivat pyörineet ruudussa vuoden ajan. (Salokangas 1996, 318-321, 343.) Vanha sääntö, joka kielsi MTV:ta käsittelemästä alle vuorokauden vanhoja aiheita säilytettiin edelleen siten, että se koski MTV:n muuta ohjelmistoa. Esimerkiksi ensimmäinen suuri vaalikeskustelu käytiin MTV:llä vasta vuoden 1991 eduskuntavaalien yhteydessä. (Karakorpi 1996, 61.)

Yleisradiossa seurattiin tarkkaan MTV:n uusia uutisia. Yleisradion tv-uutiset ottivat MTV:n uutisten alkutaipaleella vaikutteita uuden kilpailijansa uutisista. Yleisradion uutislähetykseen tuli lisää lyhyitä sähkeitä ja juttujen pituuksia lyhennettiin. Näin lähetysiin saatiin lisää aiheita. Toisaalta MTV:n uutiset siirtyivät lähemmäksi Yleisradion tyyliä mm. ulkomaan uutisissaan. Martti Luoman (1987) mukaan liikkuvan kuvan määrä kasvoi molempien yhtiöiden uutislähetyksissä uutiskilpailun ensimmäisinä vuosina. MTV:n uutisissa oli amerikkalaisia vaikutteita, mutta silti ne olivat selvästi "eurooppalaisen koulukunnan" edustaja. (Salokangas 1996, 321.)

Yleisradion toimintaympäristö muuttui nopeasti 1980-luvulla. Poliitiikan merkitys Yleisradiossa laimeni edelliseen vuosikymmeneen verrattuna niin kuin suomalaisessa yhteiskunnassa yleensäkin. Puolueiden erimielisyydet Yleisradion hallintoelimissä vähenivät selvästi. Kiistakysymyksiksi nousivat lähinnä johtajavalinnat: puolueet eivät hevin luopuneet mandaateistaan. (Salokangas 1996, 345-351.) Tekniikka kehittyi ja Yleisradio aloitti vuonna 1981 teksti-tv -uutisten tuottamisen. Uusi tekniikka

synnytti Yleisradion ympärille nopeasti myös täysin uusia kilpailijoita – ja uhkaku-
via. MTV:n uutisia pahemmiksi uhkiksi koettiin kohta videot, kaapeli- ja satelliitti-
kanavat sekä paikallisradiot. Yleisradioyhtiöt myös muualla Euroopassa olivat kehi-
tyksestä huolissaan. Suomen ensimmäinen kaapeli-tv-yhtiö, Helsingin Kaapelitelevisio
perustettiin vuonna 1973. Suomalaiset alkoivat hankkia koteihinsa videolaitteita
seuraavalla vuosikymmenellä. Myös kanavapujottelun mahdollistava kaukosäädin
yleistyi nopeasti. Vanhan monopoliyhtiön oli mietittävä asemaansa uudelleen. Poli-
tiikan sijasta nyt piti suunnistaa markkinoiden mukaan. Yleisön tarpeet piti ottaa
huomioon entistä paremmin ja päätöksenteosta täytyi tehdä joustavampaa. Kilpailuun
Yleisradio ei voinut kuitenkaan lähteä aivan samoilla keinoilla kuin alan uudet yrittä-
jät. Julkisen palvelun yhtiönä sille sälytettiin edelleen tehtäviä, jotka asettivat sen
kilpailijoihinsa verrattuna erilaiseen tilanteeseen. Kilpailu käynnistyi, mutta 1980-
luvun uudet televisiokanavat eivät juurikaan horjuttaneet Yleisradion asemaa. Kilpai-
lu katsojista käytiin lähinnä maanpäällisten kanavien kesken (Soramäki 1994). Sel-
vää kuitenkin oli, että Yleisradion ja MTV:n duopolin aika oli ohi. Nyt valta oli tele-
vision katsojilla. (Hellman 1988, 49; Salokangas 1996, 388-393.)

Vastaiskuna satelliittien, kaapelien ja videoiden viihdetulvalle Suomeen perustettiin
1980-luvun puolivälissä uusi televisiokanava. Kolmostelevisio perustamiseen johti
mm. Yleisradion rahantarve ja pelko sanomalehtitalojen pääsystä sähköisille viestin-
tämärkkinöille. Siksi Yleisradio olikin uuden kanavan perustamisessa aloitteellinen.
MTV myi hyvin mainosaikaa, mutta se ei pystynyt enää kasvattamaan mainoksista
saamia tulojaan. Samaan aikaan Yleisradion menot kasvoivat. Yleisradio alkoi val-
mistella innokkaasti yhdessä MTV:n ja Nokian kanssa kolmannen tv-kanavan perus-
tamista. Lähtökohtana suunnitelmille oli ns. maksutelevisiomalli, johon Nokia halusi
kehittää signaalia purkavaa dekodeeria. Maksutelevisio lisäksi kanavalle suunnitel-
tiin mainosrahoitteista ohjelmaa, joka näkyisi kaikissa kodeissa. Lopulta maksu-tv
unohdettiin, sillä se Nokia ei halunnut ryhtyä valmistamaan maksullisia lähetyksiä
purkavia laitteita, ennen kuin niitä olisi tilattu riittävän suuri määrä. Maksu-tv:n vaisu
kasvu Yhdysvalloissa oli myös yksi syy idean jättämiselle. (Salokangas 1996, 393-
403.)

Alunperin Kolmoskanavasta kaavailtiin kulttuurikanavaa, jonka ohjelmilla olisi kor-
kea kotimaisuusaste. Ensimmäisissä suunnitelmissa puhuttiin monipuolisesta ohjel-

mistosta sekä alueellisesta ja kielellisestä tasa-arvosta. Hellmanin (1988, 76-79) mukaan uuden kanavan perustamismotiivi ei kuitenkaan ollut kulttuuri vaan raha ja valta. Kanavasta tuli lopulta suuria yleisöjä tavoitteleva viihdekanava, jonka kotimaisuusastevaatimukset lunastettiin edullisilla visailuilla ja kevyillä ajankohtaisohjelmilla. Yleisradio ja MTV halusivat turvata paitsi mainosmarkkansa, myös suojella asemansa sähköisen viestinnän kentällä. Ei siis ihme, että lehtitalot ja erityisesti Sanoma Oy katsoivat Kolmostelevisiön perustamista karsain silmin. Mainosrahan karkaaminen sähköisen viestinnän puolelle huoletti lehtitaloja, ja siksi ne tähyilivät itse radio- ja tv-markkinoille. (Salokangas 1996, 393-403.)

Vaikka Kolmostelevisiön perustamismotiivi oli alunperin ollut vanhojen televisioyhtiöiden suojeleminen, siitä muodostui kilpailija MTV:lle. Kolmannen televisioverkon piti keskittyä myymään alueellisia mainoksia, mutta periaatteesta lipsuttiin. Seurauksena oli MTV:n ahdinko. Hellman (1988, 92) kuvaa markkinatilanteen nopeaa muutosta otsikolla "Monopolista suoritusalaan". Kolmostelevisiön ohjelmat keräsivät kevyestä formaatistaan huolimatta mukavasti katsojia, mikä houkutteli mainostajia kanavalle. Lisäksi Kolmostelevisio tarjosi mainosaikaa huomattavasti edullisempaan hintaan kuin MTV (Hellman 1999, 95). Koska Kolmostelevisio osti kaiken ohjelmansa talon ulkopuolelta, sen henkilökustannukset jäivät alhaiseksi. Kolmostelevisiön palkkalistoilla oli 35 ihmistä, kun MTV työllisti lähes 700 henkeä. (Hellman 1988, 94; Salokangas 1996, 404.) Ongelmistaan huolimatta MTV jatkoi ponnistelujaan reviiirinsä laajentamiseksi. Nyt suunnitelmat koskivat aamulähetyksiä. Kolmosverkon tuomat mahdollisuudet otettiin käyttöön, ja lopulta MTV alkoi lähettää kolmosverkossa vuonna 1989 Pohjoismaiden ensimmäisiä aamutelevisio-ohjelmia. (Salokangas 1996, 406.)

4.4 Kanavauudistus käynnistää kilpailun katsojista

Suomessa oli siis 1980-luvun loppupuolella kolme televisiokanavaa, mutta niiden koordinaatio oli sekavaa. MTV lähetti ohjelmaa Yleisradion molemmilla kanavilla erillisissä ohjelmablokeissa. Käytäntö oli hankala sekä MTV:lle että Yleisradiolle. Kun kanavien toiminnan parantamiseksi etsittiin uutta ratkaisua, päädyttiin malliin, jossa kaikki kaupallinen ohjelma oli keskitetty yhdelle kanavalle. Yleisradiolle jäi kaksi omaa kanavaa. Oy Kolmostelevisio Ab päätettiin siirtää MTV:n tytäryhtiöksi ja sijoittaa kaikki MTV:n ohjelmat kolmosverkkoon. Kaupallisen tv-kanavan tavoitteena oli tukea taloudellisesti maan julkista yleisradiotoimintaa ja tuottaa ohjelmaa, jonka suunnittelussa "otetaan huomioon viestintä- ja kulttuuripoliittiset näkökohdat". Kanavan ohjelmistosta 35 prosentin tuli olla kotimaista alkuperää. Kanavauudistuksen yhteydessä vuonna 1993 TV3:sta tuli MTV3. (Salokangas 1996, 408.) Yleisradiossa tiedettiin, että kilpailu television katseluosuuksista tulisi olemaan julkisen palvelun yhtiölle kovaa. Yleisradio asetti molempien kanaviensa yhteiseksi tavoitteeksi yli 50 prosentin katsojaosuuden: TV1:n tavoitteena oli saada yli 30 prosentin ja TV2:n yli 20 prosentin katsojaosuus. Yhtiön pääjohtaja Reino Paasilinna katsoi, että Yleisradion televisiokanavien tulisi panostaa mm. suomalaiseen kulttuuriin, tieteeseen ja tutkiwaan journalismiin. (Salokangas 1996, 423.)

Yleisradio oli luopunut uutisten lähettämisestä kahdella kanavalla vuonna 1990. TV1, jolle pääuutislähetys jäi, profiloitui näin jo tässä vaiheessa uutiskanavaksi. Myös kanavauudistuksessa TV1:stä kaavailtiin uutistarjonnan pääkanavaa. Pääuutislähetys päätettiin siirtää kello 20:een ja uutisia edeltävä tunti täytettiin Suomen Televisio -nimisellä makasiiniohjelmalla ja puolen tunnin viihdeosuudella. Television kakkosverkon puolestaan haluttiin keskittyvän syventäviin asiaohjelmiin, viihteeseen ja draamaan. Kun TV1:n profiloinnissa otettiin vaikutteita radion lähetysvirrasta, TV2:n ohjelmisto rakennettiin sillä ajatuksella, että yleisö etsii ja myös löytää televisiosta edelleen yksittäisiä ohjelmia. (Salokangas 1996, 424; Lähtenmäki 1999.) Suurta kanavauudistusta ryhdyttiin toteuttamaan vuoden 1993 alusta. Yleisradio jäi katsojatavoitteistaan saaden kanavilleen 46,1 prosenttia katsojista. Suurimpana syynä tähän oli se, että katsojat eivät ottaneet TV1:n uutta ohjelmakarttaa omakseen. TV1 -yksikön katsojaosuus jäi 24 prosenttiin. Yksi uudistuksen pahimmista flopeista oli

pääuutislähetysten siirtäminen pois omalta paikaltaan. Kritiikki oli valtaisa ja Tv-uutiset menetti nopeasti 40 prosenttia katsojistaan. Yleisradiossa epäonnistuminen myönnettiin ja kritiikkiin reagoitiin nopeasti: uutiset siirrettiin takaisin 20.30:een jo saman vuoden maalikuussa. Samalla uutislähetystä edeltänyt ja sekavaksi todettu Suomen Televisio –makasiiniohjelma lopetettiin. (Salokangas 1996, 426-427; Soramäki 1994.)

Samaan aikaan MTV laajensi uutistarjontansa tekemällä Seitsemän uutisistaan “täyden palvelun uutislähetysten”, josta tuli näin suomalaisten tv-kanavien kolmas pääuutislähetys Yleisradion puoli yhdeksän uutisten ja Kymmenen uutisten rinnalle. (Karakorpi 1996, 53.) TV1:n kilpailutaktiikan epäonnistumiseen oli Soramäen (1994) mukaan useita syitä. MTV viihteellisiltä ohjelmilta vapautuva aika täytettiin pääasiassa asiaohjelmilla, ja siksi asiaohjelmien osuus kanavalla kasvoi huomattavasti. Yleisradion ykköskanavalta puuttuivat menestysarjat, joita kanava tarvitsee saadakseen korkeita katsojaosuuksia. Suurten linjojen lisäksi ykkösellä tehtiin yksittäisiä virheitä, joista yksi esimerkki on katsojien kaihtama uutistunti. TV2:n ratkaisut osoittautuivat katsojaosuuksien saamisen suhteen paremmiksi, sillä kakkosella MTV:n ohjelmisto korvattiin fiktiolla tai urheilulla. Lisäksi kakkoskanavalla oli hyviä sarjoja, kuten suursuosikki Metsolat. Yhtenä syynä kanavaudistuksen alkuvaikeuksiin nähtiin myös Yleisradion johtajien kapea ammatillinen osaaminen. Puoluemandaateilla valitut johtajat hallitsivat kyllä yhteiskuntasuhteiden hoidon, mutta se, että heidän piti hoitaa yksi maan televisiohistorian suurimmista muutoksista, olikin jo toinen juttu. (Salokangas 1996, 427-428.)

Yleisradion vaikeudet kanavaudistuksessa heijastuivat nopeasti maan viestintäpolitiikkaan. Maan hallitus myönsi syksyllä 1993 MTV:lle oman toimiluvan. Yleisradiokin taipui MTV:n toimilupaan. Yhtiön hallitus oli kiinnostunut lähinnä enää siitä, kuinka oma toimilupa vaikuttaisi Yleisradion MTV:ltä saamiin rahoihin. Yleisradion rahojen turvaamiseksi MTV veloitettiin maksamaan tv-verkon vuokran lisäksi julkisen palvelun maksua. (MTV Oy:n toimilupa; Salokangas 1996, 431.) Samaan aikaan MTV:n toimilupakysymyksen kanssa Suomessa valmisteltiin yleisradiolakia. Laki hyväksyttiin joulukuussa 1993. Se määritteli Yleisradion julkisen palvelun yhtiöksi, jonka osakekannasta 70 prosentin tuli olla valtion omistuksessa. Yleisradiolta kiellettiin edelleen mainonta. Salokankaan (1996, 431) mukaan uusi laki merkitsi

julkisen palvelun käsitteen vahvistumista. Laki vapautti Yleisradion toimiluvasta ja näin yhtiön itsenäisyys ohjelmapolitiikassa kasvoi suhteessa hallitukseen ja liikenneministeriöön. Suurissa linjoissa ja Yleisradion organisatorisissa kysymyksissä poliittiset toimijat pitivät kuitenkin yhtiön ohjat käsissään. (Salokangas 1996, 428-431.)

Uusi laki toi esille myös Yleisradion johtamiskulttuurin muutostarpeet. Yleisradion johtamisesta haluttiin tehdä entistä ammattimaisempaa yritysmaailman malliin. Yhtiön hallintoneuvosto päätti uudistaa Yleisradion organisaatiokaavion vuoden 1994 huhtikuun alusta. Organisaatiomuutoksessa pääjohtaja Reino Paasilinna sai lähteä ja hänen tilalleen yhtiön toimitusjohtajaksi valittiin TV2:n johtaja Arne Wessberg. Toimitusjohtajan lisäksi Yleisradioon nimitettiin kolme uutta toimialajohtajaa, yksi televisioon, yksi radioon ja yksi ruotsinkieliseen toimintaan. Mieliä kuohuttaneessa prosessissa vaihdettiin koko Yleisradion johto, mikä oli ainutlaatuista yhtiön historiassa. Johtajanpaikat mandatoitiin edelleen puolueille, vaikka vaatimuksia mandateista luopumisesta olikin ollut. (Laki Yleisradio Oy:stä; Salokangas 1996, 432.)

Kolmoskanavan perustaminen vahvisti Yleisradion ja MTV:n asemaa ja jätti laajentumishaluiset lehtitalot ja erityisesti Sanoma Osakeyhtiön rannalle. 1990-luvun alussa Sanoma Osakeyhtiö kiinnostui uudestaan toimintansa laajentamisesta sähköiseen viestintään. Ensin Sanoma Osakeyhtiö iski talousvaikeuksien kanssa kamppailevaan MTV:hen, mutta ei onnistunut valtausyrityksessään. (Sumiala-Seppänen 1999.) Vuonna 1994 Sanoma Osakeyhtiön tytäryhtiö Helsinki Media hankki omistukseensa kaapelikanava PTV:n (Suomen Paikallis-TV Kanavat Oy) osake-enemmistön. PTV:sta tuli tärkeä tekijä Sanoma Osakeyhtiön matkalla sähköisille viestintämarkkinoille. PTV näkyi suurimmissa kaupungeissa ja se haastoi erityisesti Kolmostelevisi- on tarjoamalla mainostajille mahdollisuuden mainostaa paikallisesti. Kaapelikanava tarjosi urheilua, talk show:ta ja amerikkalaisia sarjoja ja elokuvia. PTV kuitenkin epäonnistui tavoitteessaan vakiinnuttaa asemansa. (Sumiala-Seppänen 1999.)

Todellinen kanavakilpailun aika Suomessa alkoi neljännen valtakunnallisen tv-kanavan perustamisesta. Tähän asti Yleisradio ja MTV olivat eläneet lähinnä toisiaan tukien. Suomen hallitus julisti uudet radio- ja tv-luvat julkiseen hakuun kesällä 1996. Toimilupahaku nostatti laajan julkisen keskustelun mm. siitä, olisiko uusi kanava analoginen vai digitaalinen. Kalle Virtapohja (1998) on tutkaillut julkista keskustelua

neljännestä tv-kanavasta hyvänä esimerkkinä journalistisesta draamasta, jossa oli alku, keskikohta ja loppu sekä selkeästi voittajia ja häviäjiä. Ensimmäisenä kisaan neljännestä ilmoittautui Helsinki Median ja PTV:n Oy Ruutunelonen Ab. Toimiluvasta olivat kiinnostuneita myös MTV:n ja Aamulehden omistama Neloskanava sekä kolmen entisen Yleisradion toimittajan omistama A4 Media. Pienen A4 Median taustalla oli ylikansallinen kaupallinen tv-yhtiö CLT. Lehdissä kirjoiteltiin Yleisradion pelkäävän A4 Mediaa, joka lähti kanavataistoon aseenaan laatu. Yleisradio toivoi lehtikirjoittelun mukaan kilpailijakseen katsojaystävällistä, kevyellä ohjelmistolla ratsastavaa kanavaa, joka toisi julkisen palvelun yhtiölle lisää rahaa. Eduskunnassa neljännen televisiokanavan toimiluvan saajasta käytiin tiukka kädenvääntö. Ryhmillä – ja erityisesti SDP:lla – oli vaikeuksia päättää, mitä äänestää. Tilannetta mutkisti se, että samassa paketissa päätettiin myös uuden radiokanavan toimiluvasta. (Sumiala-Seppälä 1999; ks. myös Aromäki 1996.)

Kilpa neljännen valtakunnallisen, maanpäällisen televisiokanavan toimiluvasta päättyi syksyllä 1996 Sanomien voittoon. Uusi analoginen Neloskanava korvasi PTV:n ja se aloitti toimintansa seuraavana kesänä. Television mainoskakulle löytyi varteenotettava jakaja. Maan poliitikot olivat tyytyväisiä, kun uusi toimiluvat päättyivät kotimaisiin käsiin. Toisaalla mm. MTV oli huolissaan maan viestintäolojen keskittymisestä, mutta senkin kritiikkiä laimensi eduskunnan päätös antaa maan ensimmäinen valtakunnallinen mainosradiokanavalupa MTV-ryhmään kuuluvalla Suomen uutisradiolle, jonka nimeksi tuli Radio Nova. (Sumiala-Seppänen 1999; Virtapohja 1998.) Nelosen toimilupa oli muotoiltu melko samanlaiseksi kuin MTV:n toimilupa. Neljänneltä kanavalta edellytettiin “laadukasta ja monipuolista ohjelmistoa, uutisia ja sopivaa ajanvietettä”. Myös Nelonen velvoitettiin MTV:n tapaan maksamaan Yleisradiolle verkkovuokran lisäksi julkisen palvelun maksua. (Hellman 1999, 174-175; Sumiala-Seppänen 1999.) Oman uutistoiminnan Nelonen aloitti tammikuussa 1998 (Lähteenmäki 1999).

4.5 Yleisradio tänään

Yleisradion historia on ollut jatkuvaa muutosta. Muutos sähköisen viestinnän kentällä ei ole pysähtynyt, pikemminkin päinvastoin. Markkinatilanne on kiristynyt nopeasti ja Yleisradio onkin joutunut pitämään entistä kovempaa meteliä julkisen palvelun asemasta. Kirjoitushetkellä syksyllä 2000 Yleisradiolla on kaksi omaa televisio-kanavaa, yhdeksän radiokanavaa ja lähes 4000 vakituista työntekijää. Yleisradio on liikevaihdoltaan maamme kolmanneksi suurin viestintäyhtiö. Yleisradion televisio-kanavien katseluosuus oli uuden vuosituhannen alkaessa 43 prosentissa. Kanavauudistuksessa aikoinaan asetetut katsojatarvitteet ovat siis saavuttamatta. Kun puhutaan katsojaosuuksista, Yleisradio muistuttaa olevansa edelleen julkisen palvelun yhtiö. Vuonna 1993 säädetty yleisradiolaki säilyttää Yleisradiolle nipun velvoitteita. (<http://www.yle.fi/yleista> 2000; Laki Yleisradio Oy:stä, 1993; Joukkoviestintä 2000, 48.)

“ Toiminnan tulee julkisen palvelun erityisinä tehtävinä: tukea toimivaa kansanvaltaa tarjoamalla yhteiskunnallisista kysymyksistä monipuolisia tietoja, mielipiteitä ja keskusteluja, myös vähemmistöryhmille ja erityisryhmille; tukea, luoda ja kehittää kotimaista kulttuuria ja välittää sen tuloksia jokaisen saataville; edistää ohjelmiston sivistävää luonnetta, tukea kansalaisten opiskelua ja tarjota hartausohjelmia; kohdella ohjelmatoiminnassa yhtäläisin perustein suomen- ja ruotsinkielisiä kansalaisia ja tuottaa palveluja saamen, romanin ja viittomakielellä sekä soveltuvien osin myös maan muille kieliryhmille. “ (Laki Yleisradio Oy:stä, 1993.)

Laki Yleisradiosta määrittelee eduskunnan valitseman hallintoneuvoston edelleen Yleisradion korkeimmaksi päättäväksi elimeksi. Hallintoneuvoston tehtävänä on mm. nimittää yhtiön toimitusjohtaja, päättää yhtiön talousarviosta ja merkittävistä taloudellisista hankkeista sekä pitää huolta Yleisradion julkisen palvelun tehtävien toteutumisesta. Valtio omistaa yhtiöstä 99,9 prosenttia. (Laki Yleisradiosta, 1993.) Tällä hetkellä yhtiön toimitusjohtajana toimii Arne Wessberg. Toimitusjohtaja vastaa Yleisradion operatiivisesta johdosta yhdessä hallituksen kanssa, johon kuuluvat toimitusjohtajan ja toimialajohtajien lisäksi henkilöstön edustaja sekä neljä ulkopuolista jäsentä. (<http://www.yle.fi/yleista>, 2000.)

Kilpailu televisionkatsojista näyttää lisänneen dramaattisesti uutislähetysten määrää televisiossa 1990-luvulla. Toisaalta ohjelma-aika televisiossa kokonaisuudessaankin on kasvanut. Uutiset sopivat tv-yhtiöiden brandi-ajatteluun hyvin. Uutislähetykset nähdään usein televisioyhtiöiden lippulaivoina. Uutislähetykset tai –väläykset rytmittävät ohjelmakaaviota ja yleisökin tuntuu pitävän uutisista tai ainakin sietää niitä hyvin. Uutistarjonta on kasvanut erityisesti aamulla. Yleisradio lähti kilpailemaan katsojista aamulla varsin pitkällä viiveellä. Kun Yleisradio aloitti omat aamulähetysensä keväällä 1997, MTV oli saanut harjoitella aamutelevision tuottamista jo yli seitsemän vuoden ajan. Yleisradion aamulähetykset kasvattivat kertaheitolla päivittäistä uutislähetysten määrää Suomen televisiossa seitsemällä suomenkielisellä ja kahdella ruotsinkielisellä lähetyksellä. Valtakunnalliset kanavat ovat lisänneet uutistarjontaansa kuitenkin myös muina aikoina, päivällä ja etenkin prime-timessaan¹¹. Lyhyet radiomaiset sähkölähetykset, joita kanavat ovat ripotelleet pitkin ohjelmapäivää, ovat lisänneet uutisten tulvan tuntua suomalaisilla televisiokanavilla. (Lähtenmäki, 1998; <http://www.yle.fi/yleista> 2000.) MTV:n toimitusjohtaja Eero Pilkama onkin todennut, että kilpailutilanteen kovetessa televisioyhtiön on vahvistettava juuri uutistoimintaansa (Karakorpi 1996, 68).

Päivän ohjelmätiedot kertovat, että Yleisradio lähettää arkisin suomenkielisiä uutisia kahdella kanavallaan yhteensä 12 kertaa päivässä sekä yhden uutisotsikkolähetyksen. Lisäksi uutisia täydentävät Viiden ja Kuuden talous –nimiset talousuutislähetykset sekä alueuutiset kolmesta eri toimituksesta, Keski-Suomesta, Lounais-Suomesta ja Pohjois-Suomesta. Suomenkielisten uutisten lisäksi Yleisradion kanavilta tulee viidet ruotsinkieliset televisiouutiset sekä kolmet englanninkieliset uutiset. Viittomakieliset uutiset tulevat kerran päivässä. Uutislähetysten määrää on kasvatettu kiivaasti myös kilpailevilla kanavilla. Kanavapujottelijalta eivät uutiset lopu, sillä MTV3 lähettää 13 uutislähetystä päivässä ja lisäksi kolmet talousuutiset. Kentän nuorin tulokas Nelonen tekee päivässä kolme uutislähetystä. Kaikkiaan maan neljä kanavaa tarjoavat yhden päivän aikana yhteensä 44 uutislähetystä! Aamukuuden ja iltayhdentoista välisenä aikana televisiosta tulee lähes jokainen tasatunti ainakin yksi uutislähetys (Tv-ohjelmat 2000). Jos uutisnälkä yllättää kesken tunnin, katsoja voi kääntää päälle teks-

¹¹ Prime-timella eli parhaalla katseluajalla tarkoitetaan niitä illan tunteja, jolloin päivän työ on tehty mutta yö ei ole vielä alkanut. Toisin sanoen paras katselu-aika on silloin, kun televisiota katsotaan paljon. (Hellman & Sauri 1988, 15-16.)

titelevision. Televisioyhtiöt tuottavat uutisia jatkuvasti myös internetiin sekä suoraan ihmisten kännyköihin. Näyttää siltä, että uutisten tulva televisiossa ei ota laantuakseen: Yleisradion ensimmäisenä käynnistynyt digitaalinen televisiokanava on ympärivuorokautinen uutiskanava YLE24. (Sumiala-Seppänen 1999.)

	TV1	TV2	MTV3	Nelonen
6.00	Aamu-Tv:n uutiset		Uutiset ja sää	
6.30	Aamu-Tv:n uutiset		Uutiset ja sää sekä Talousuutiset	
6.45	Morgonnytt			
7.00	Aamu-Tv:n uutiset		Uutiset ja sää	
7.30	Aamu-Tv:n uutiset		Uutiset ja sää sekä Talousuutiset	
7.45	Morgonnytt			
8.00	Aamu-Tv:n uutiset		Uutiset ja sää	
8.30	Aamu-Tv:n uutiset		Uutiset ja sää	
9.00	Aamu-Tv:n uutiset		Uutiset ja sää	
9.10	Yle News			
11.00	Euronews			
12.00			Lounasuutiset	
13.00	Tv-uutiset			
15.00			Kolmen uutiset	
17.00	Tv-uutiset ja Viiden talous		Viiden uutiset	
17.40	Viittomakieliset uutiset			
17.50		Keski-Suomen, Lounais-Suomen ja Pohjois-Suomen uutiset		
17.45	Kortnytt			
18.00		Tv-uutiset ja Kuuden talous		Kuuden uutiset
18.15	Tv-nytt			
18.35	Uutisotsikot			
19.00			Seitsemän uutiset	
19.15			Talousuutiset	
20.00				Kahdeksan uutiset
20.30	Tv-uutiset ja sää			
20.55			Uutiset ja sää	
22.00			Kymmenen uutiset	
23.00	Tv-uutiset			Myöhäisuutiset
23.10	Kvällsnytt			
23.45	Euronews			

TAULUKKO 1. Päivän uutislähetykset arkisin Suomen neljällä valtakunnallisella televisiokanavalla syksyllä 2000. (Helsingin Sanomat 24.10.2000)

Television digitalisoituminen ja yleisöjen pirstaloituminen asettaa televisioyhtiöille suuria haasteita. Suomessa alettiin keskustella digitaalisesta tulevaisuudesta 1990-luvun puolivälissä. (Sumiala-Seppänen 1999; ks. myös Wiio 1998.) Digitaalisen television toimiluvat myönnettiin kesäkuussa 1999. Suurin osa 13 uudesta kanavasta annettiin Yleisradiolle, Alma Medialle ja Sanoma-WSOY:lle. Ratkaisua perusteltiin sillä, että suuret tv-yhtiöt ovat riittävän vahvoja kilpailemaan keskenään siten, että jokaisella on mahdollisuus menestyä (Akkanen & Miettinen 1999).

Tarkoituksena oli, että digiaikaan siirryttäisiin Suomessa asteittain syksystä 2000 alkaen. Suunnitelmien alkuvaiheessa digitaalisten lähetysten vastaanottamiseen tarvittavien laitteiden ennustettiin tulevan markkinoille vuoden 1999 aikana. (Liikenne- ja viestintäministeriö. Digitaalitelevisio.) Toisin kävi. Alun perin syyskuussa 2000 järjestettyjen Sydneyn olympialaisten piti olla lähtölaukaus digiaikaan. Keväällä 2000 Yleisradio kertoi lykkäävänsä digitaalitelevision lanseerausta vuodella suunnitellusta eteenpäin. Lykkäyksen syyksi Yleisradio ilmoitti sen, että laitevalmistajat eivät ehtineet valmistaa syksyyn mennessä riittävästi digivastaanottimia (Junkkari 2000). Lopulta digitaalilähetysten aloittamispäiväksi päätettiin 26.8.2001. Tämä "suureksi pamaukseksi" luonnehdittu lähtölaukaus jäi kuitenkin torsoksi, sillä digitaalilähetysten vastaanottamiseen tarkoitettuja laitteita oli markkinoilla vain kourallinen. Ensimmäisistä laitteista puuttui lisäksi digi-tv:n paljon mainostettu ominaisuus, kaksisuuntaisuus, ja näin myös kuluttajien kiinnostus kalliisiin laitteisiin jäi laimeaksi. Maan hallitus on asettanut tavoitteekseen, että nykyisistä analogisista tv-lähetyksistä luovutaan vuoden 2006 loppuun mennessä. Sitovaa poliittista päätöstä asiasta ei kuitenkaan ole tehty, sillä on mahdotonta ennustaa, kuinka innokkaasti ihmiset ryhtyvät hankkimaan koteihinsa digiohjelmien katsomisen mahdollistavia lisälaitteita. Se, että kaikki suomalaiset hankkisivat viidessä vuodessa itselleen joko digikanavien katsomisen mahdollistavan lisälaitteen tai digitaalitelevision, tuntuu todella optimistiselta arviolta.

Digitaalitelevision lanseeraus on kallis projekti, johon sisältyy paljon riskejä. Tv-yhtiöiden pitäisi tuottaa vuosien ajan ohjelmia, joita juuri kukaan ei katso. Ilman houkuttelevia ohjelmia ihmiset tuskin hankkivat kalliita lisälaitteita. Lisäksi tv-yhtiöiden rahoja nielee digitaalitekniikka. Digitaalitelevision karikkoista alkutaivalta hankaloittavat kaupallisten televisiokanavien talousvaikeudet. Uusien tv-kanavien

myötä entistä harvemmat televisio-ohjelmat pääsevät katsojaluvuissa miljoonakerhoon. Televisiomainonta on kasvanut arvioitua hitaammin, ja jo nyt valtakunnallista televisiomainoskakkua on jakamassa kaksi yhtiötä. (Snellman 1999.) Monien mielestä Suomi on liian pieni maa 13 uudelle kanavalle. On aiheellista kysyä, mistä uusille kanaville löytyvät ohjelmien tekijät, katsojat ja mainostajat. Julkisen palvelun yhtiölle kuten Yleisradion ohjelmistolle yleisön pirstaloitumisella voi hyviäkin vaikutuksia. Mm. televisiokriitikko Mikael Fränti (2000) toivoo, että digitaalitelevision aikana Yleisradio voi unohtaa korkeiden katsojaosuuksien tavoittelun ja keskittyä tuottamaan laadukkaita ja kriittisiä ohjelmia.

5 VAUHTI YLEISRADION TELEVISIOUUTISISSA 1980-2000

5.1 Uutisten tekemisen kolme tasoa

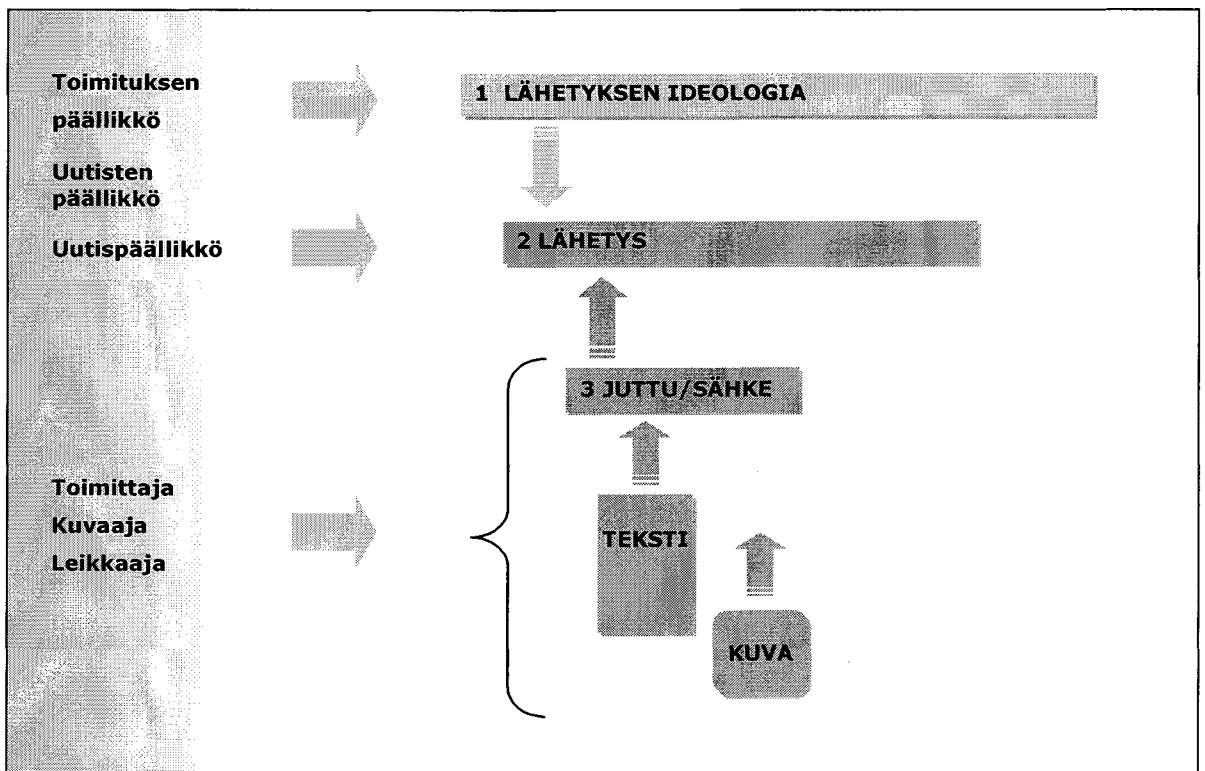
Television uutistyö on ennen kaikkea ryhmätyötä. Esimerkiksi Yleisradion illan pääuutislähetysten tekemiseen osallistuu tavalla tai toisella kaikkiaan yli 70 televisioalan ammattilaista (<http://www.yle.fi>). Uutislähetys on kuin palapeli, jonka onnistumisen edellytyksenä on se, että jokainen pala valmistuu ja löytää paikkansa ajallaan. Jotta uusi uutislähetys syntyisi joka ilta, tarvitaan suunnittelua ja rutiineja. Jokaisella toimituksen jäsenellä on oma vastuualueensa, jolla voi toimia sovituissa raameissa. Kun kaikki hoitavat oman osansa, uutiskone toimii.

Uutisten vauhdin lähempää tarkastelua varten olen jakanut "uutiskoneen" toiminnan kolmeen tasoon (ks. KUVA 2). Jaotteluni lähtökohtana on toisaalta uutislähetysten rakenne, toisaalta uutistoimituksen työnjako. *Ensimmäisellä tasolla (1)* määritellään yleiset raamit uutislähetykselle. Siihen sisältyy koko lähetysten ideologia eli se, miksi kyseistä uutislähetystä tehdään, millä resursseilla se tehdään, miten se tehdään ja kenelle se suunnataan. Kyse on suurista linjauksista ja niistä vastaa toimituksen ylin johto. Esimerkiksi se, että Yleisradion puoli yhdeksän television uutislähetys on noin 25 minuuttia kestävä illan pääuutislähetys, on yksi linjaus. Suuriin linjauksiin kuuluu myös esimerkiksi päätös uudistaa uutisten graafinen ilme.

Jaotteluni *toinen taso (2)* koskee yksittäisen uutislähetysten vauhtia. Siihen kuuluvat uutispäivään sidoksissa olevat ratkaisut kuten lähetysten taitto eli tapa, millä jutut ja sähkeet on sijoitettu lähetykseen. Lisäksi toisella tasolla näkyvät sähkeiden, juttujen ja juontojen pituudet. Ratkaisut muotoutuvat koko toimituksen yhteistyöllä, mutta niistä vastaa uutispäällikkö. Yleisradion TV-uutisissa vastuu päivän uutisista on jaettu uutistuottajan (=uutisten päällikkö) ja päivän uutispäällikön kesken. Malli on ollut TV-uutisissa vuodesta 1995. (LIITE 6: *Uutis- ja ajankohtaistoiminnan organisatiokaavio/kevät 1999.*) (Rönkä 2001.)

Kolmannella tasolla (3) jaottelussani on juttu tai sähke ja niiden elementit. Tätä tasoa määrittää jutun käsikirjoitus eli esimerkiksi se, minkä mittaisia toimittajan speakit, haastateltavien “sataset“ ja kuvat ovat. Jutun sisäisistä ratkaisuksista vastaa viime kädessä jutun toimittaja, mutta hän on jutun eri tekovaiheissa tiiviissä yhteistyössä jutun kuvaajan, leikkaajan, graafikon sekä myös uutispäällikön kanssa.

Jaottelu on karkea ja todellisuudessa eri tasot ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Esimerkiksi jos toimittajalle on annettu aikaa tehdä kaksi minuuttia kestävä juttu, sillä saattaa olla vaikutusta siihen, kuinka pitkiä pätkiä hän antaa jutussaan haastateltavalleen. Lähden jaottelussani siitä, että kaikilla tasoilla tehdyt hyvin erilaiset ratkaisut vaikuttavat siihen, kuinka vauhdikkaan tai hitaan vaikutelman katsoja saa uutislähetyksestä. Tarkastelen seuraavassa uutisten rytmiä tutkimusaikana tämän jaottelun pohjalta. Tulosten esittely etenee niin, että ensin selvitän kvantitatiivisen osa tulokset ja sen jälkeen tarkastelen tuloksia laadullista tutkimusta vasten.

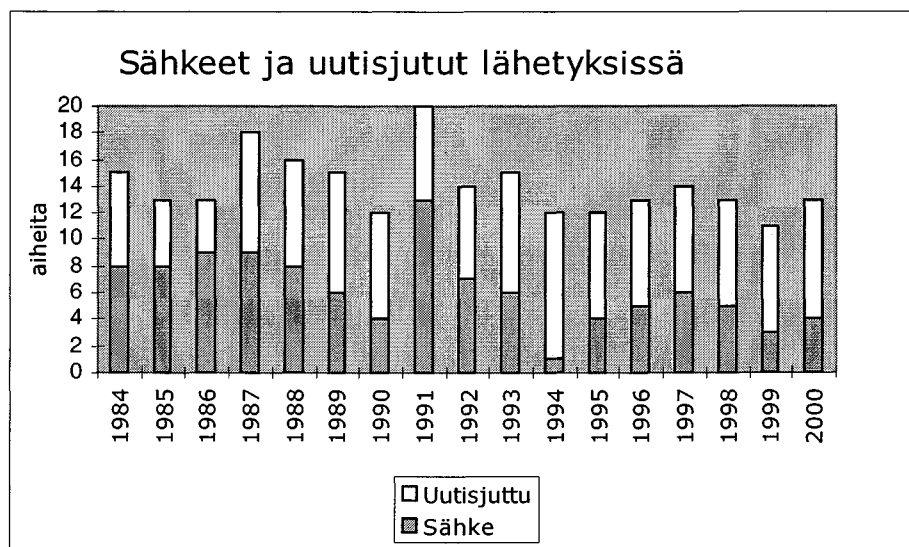

KUVA 2. Uutisprosessi. Toimituksen jäsenet ja heidän suhteensa lähetykseen.

5.2 Kvantitatiivisen tarkastelun tulokset: Uutislähetysten osien kestot

5.2.1 Lähetysten osat

Uutislähetysten taitto eli uutisten sijoittelu lähetykseen mietitään joka päivä uudelleen. Taittoon vaikuttavat mm. uutislähetysten pituus, päivän uutisaiheet ja toimittajien määrä. Myös tutkimusaineistossani² jokainen uutispäivä oli erilainen. Uutispäiviä oli aineistossa kaikkiaan 17. Uutisaiheiden määrä lähetyksissä vaihteli 11 ja 20 välillä. Aiheita käsiteltiin yksinomaan sähkeiden ja uutisjuttujen keinoin. Tutkimusajana sähkeiden ja juttujen suhde uutisissa muuttui selvästi. Vielä 1980-luvulla lähetyksissä oli enemmän sähkeitä kuin juttuja. 1990-luvulle tultaessa sähkeiden määrä laski ja *juttujen määrä kasvoi*. Tämä tulos näyttäisi vahvistavan sen väitteen, että puoli yhdeksän uutisten asema *reportaasilähetysenä* on vahvistunut.

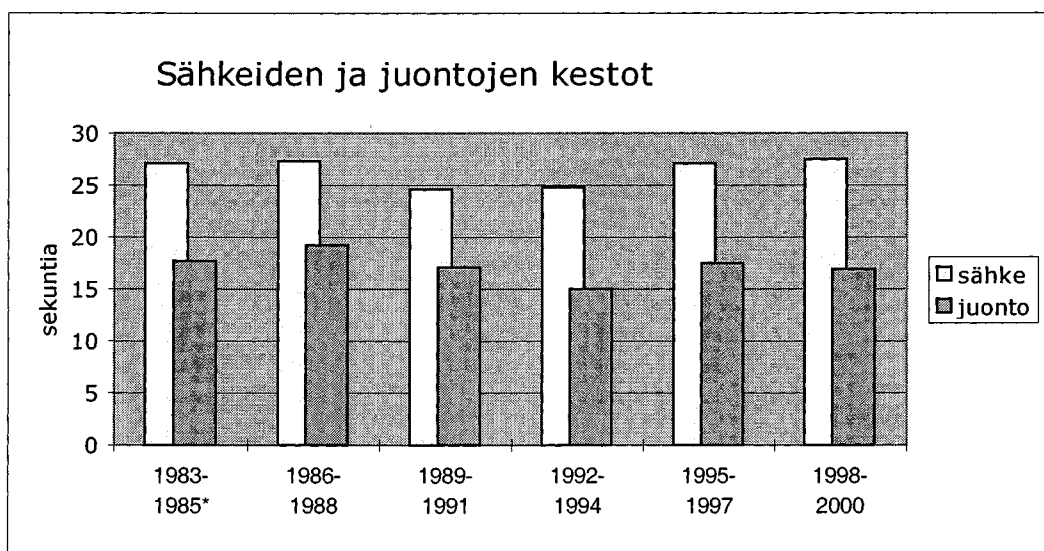

KUVIO 1. Juttujen ja sähkeiden määrä tutkimusaineiston lähetyksissä

² Vuonna 1984 astui voimaan laki, joka velvoitti Yleisradiota tallentamaan kaikki uutiset kokonaisina. Lakia edeltävältä ajalta arkistomateriaali on hajanaisempaa: yksittäisiä uutisjuttuja on säilytetty, mutta kokonaisia lähetyksiä ei arkistoissa juurikaan ole. Siksi keskityn kokonaisten lähetyksien analyysissä vuosiin 1984-2000.

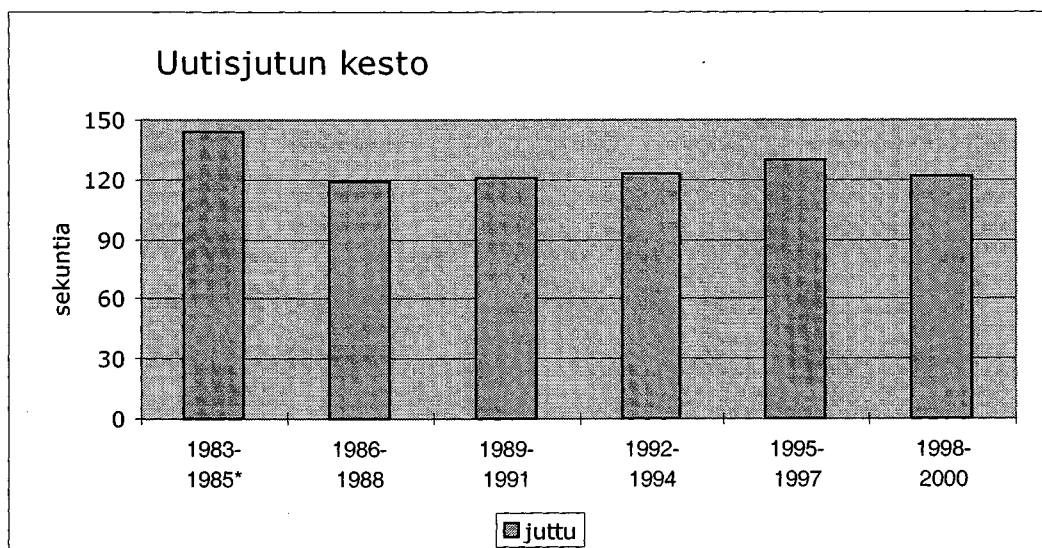
Uutissähke on säilyttänyt mittansa koko tutkimusjakson ajan. Tutkimusaineistossani oli yhteensä 106 sähkettä ja niiden kesto oli keskimäärin hieman yli 26 sekuntia. Valtaosa sähkeistä asettui 25-30 sekunnin haarukkaan. Sähkeet olivat pisimmillään vuoden 1986 lähetyksessä ja lyhimmillään vuonna 1993. Vuosittaiset keskiarvomitat vaihtelevat äärimmäisen vähän: esimerkiksi vuosien 1986-1988 lähetyksissä sähke kesti keskimäärin 27,4 sekuntia ja vuosina 1998-2000 keskipituus oli 27,5. Kuvaavaa on myös se, että aineiston pisimmät sähkeet olivat vuosilta 1986 ja 2000, jotka edustavat hyvin aineiston ääripäitä. Tämä saattaa kertoa siitä, että uutissähkeen mitta on melko tarkkaan määritelty ja että standardimitasta poiketaan vain harvoin.

Juontojen pituudet ovat vaihdelleet sähkeitäkin vähemmän. Aineistossani oli kaikkiaan 133 juontoa ja niiden keskipituus oli 17 sekuntia. Juonnot olivat pisimmillään tutkimusaineistossa vuosina 1985-1987. Lyhin juonto puolestaan oli vuoden 1993 lähetyksessä. Kun tarkastelee juontojen keskimääräisiä pituuksia vuosittain, tasaisesta rivistä erottuvat vuodet 1994 ja 1993, sillä silloin juonnot ovat olleet lyhimmillään. Sähkeiden tapaan myös juontoja voi tarkastella pikemmin muuttumattomuuden kuin muutoksen kannalta. Seuraavassa kaaviossa (KUVIO 2) yksi pylväs kuvaa kolmen perättäisen vuoden esimerkkilähetyksen sähkeiden tai juontojen keskipituutta.

KUVIO 2. Sähkeen ja juonnon keskimääräinen kesto tutkimusaineiston lähetyksissä

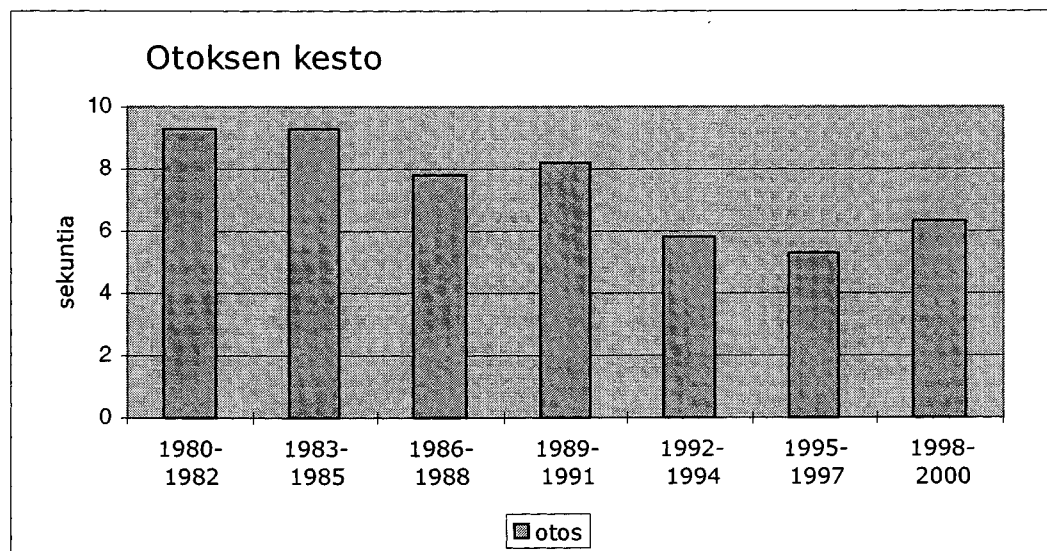
Uutisjutut ovat lyhentyneet tutkimusaikana. Aineistossa oli kaikkiaan 133 uutisjuttua. Keskimäärin juttu kesti lähes 126 sekuntia (2 minuuttia 6 sekuntia). Pisimmät jutut olivat vuosilta 1984 ja 1990, ja ne kestivät keskimäärin 218 sekuntia (3 minuuttia 38 sekuntia). Selvin pudotus on tapahtunut vuosien 1985-1986 aikana, jonka jälkeen juttujen keskipituus ei enää noussut yli 140 sekunnin (2 minuutin 20 sekunnin). Vaikka jutun keskimääräinen mitta on vaihdellut 40 sekunnilla, mitään selvää trendiä pituuksien kehittymisestä ei ole nähtävissä. Pikemminkin jutun pituus näyttäisi tekevän hienoista aaltoliikettä kahden minuutin molemmin puolin. Kaaviossa (KUVIO 3) tutkimusaika on jaettu kolmen vuoden jaksoihin siten, että yksi pylväs kuvaa kolmen perättäisen vuoden esimerkkilähetysten juttujen keskipituutta.

KUVIO 3. Uutisjutun keskimääräinen kesto tutkimusaineistossa

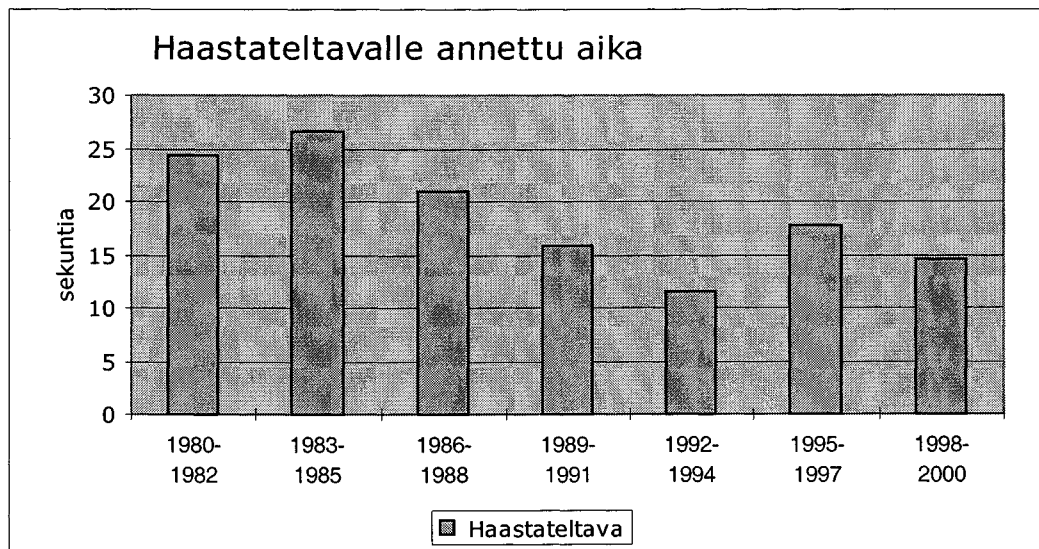
5.2.2 Jutun osat

Juttujen sisäinen rytmi on kiihtynyt tutkimusaikana. Sisäisestä rytmistä kertoo mm. otosten pituus. Otokset on mitattu vuoden esimerkkilähetysten ensimmäisistä jutuista. Olen jakanut tutkimusaikani kolmen vuoden nippuihin, ja näin yksi pylväs kuva kolmen jutun keskimääräistä otospituutta (KUVIO 4). Tässä keskityn siis pelkkiin kuvituskuviin eli olen jättänyt huomioimatta sellaiset kuvat kuvakerronnasta, joissa haastateltava näkyy kasvoillaan. Ensimmäisen kolmivuotisjakson aikana yhden kuvituskuvaotoksen pituus oli 9,3 sekuntia, kun se viimeisessä jaksossa on vain 6,3 sekuntia. Näin ollen keskimääräinen kuvituskuva on lyhentynyt 32 prosenttia.

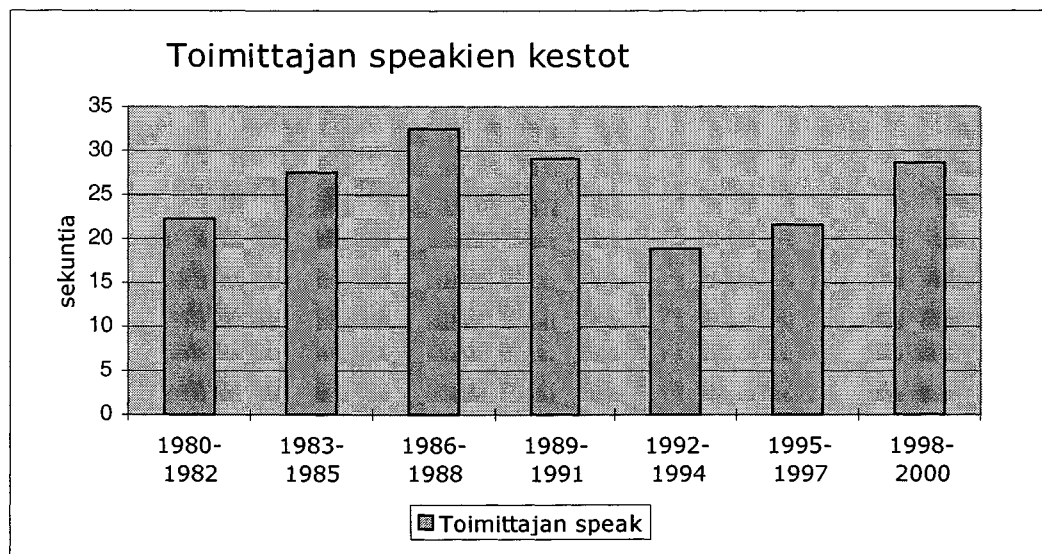
KUVIO 4. Otoksen keskimääräinen kesto tutkimusaineiston jutuissa

Haastateltavalle annettu aika on myös lyhentynyt selvästi. 1980-luvulla haastateltava oli äänessä kerrallaan keskimäärin yli 20 sekuntia, seuraavalla vuosikymmenellä haastateltavan ääntä käytettiin selvästi lyhyempinä pätkinä. Esimerkiksi aineistossa, joka oli kerätty vuosien 1983-1985 lähetyksistä, haastateltava sai puhua kerrallaan keskimäärin 26,6 sekuntia. Vuosina 1998-2000 haastateltavan annettiin puhua enää keskimäärin 14,6 sekunnin pätkissä. Ero on melkoinen, sillä kymmenessäkin sekunnissa ihminen ehtii sanoa monta asiaa. Kahdenkymmenen vuoden aikana haastateltavalle kerralla suotu aika väheni peräti 39 prosentilla. Haastateltavien osuukien pituus ei ole voinut olla vaikuttamatta jutun rakenteeseen. Seuraava pylväsdiagrammi (KUVIO 5) kuvaa, kuinka pitkä aika haastateltavalle on annettu keskimäärin kerrallaan. Yksi pylväs edustaa kolmen perättäisen vuoden esimerkkijuttujen haastateltaville kerrallaan annettuja jaksoja.

KUVIO 5. Aika, jonka haastateltava sai keskimäärin puhua kerrallaan tutkimusaineiston jutuissa.

Toimittajien omien speakien pituudet sen sijaan eivät näytä juurikaan muuttuneet tutkimusaikana. Vaihteluja toki on, mutta mitään selvää trendiä ei ole nähtävissä. Pisimmillään speakit olivat tutkimusaineistossa vuosina 1986-1988, jolloin yhden speakin mitta oli keskimäärin hieman yli 32 sekuntia. Lyhimmillään speakit olivat vuosina 1992-1994. Silloin speakin keskivertopituus oli lähes 19 sekuntia. Tälle jaksolle sijoittuu myös vuoden 1993 uutistuntikokeilu. Kaaviokuvassa (KUVIO 6) yksi pylväk kuvaava kolmen perättäisen vuoden esimerkkijutun speakeja.

KUVIO 6. Toimittajan speakit kesto tutkimusaineiston jutuissa

5.3 Kvalitatiivinen tarkastelu: Selityksiä etsimässä

5.3.1 Pääuutislähetys on yhä instituutio

Tv-uutisia 1980-2000 leimaa muutoksen sijasta pysyvyys. Aineiston perusteella voi väittää, että Yleisradion pääuutislähetys on kuin pyhä linnake, jonka muotoon ei ole haluttu tehdä kovin radikaaleja muutoksia. Lähetysten kerronnallinen muoto on pysynyt pieniä uudistuksia lukuun ottamatta samanlaisena. Pysyvyyttä korostaa mm. se, että valtaosa Tv-uutisten 1980-luvun toimittajista näyttää työskentelevän edelleen vuonna 2000 Tv-uutisissa. Jopa uutisaiheet kahdenkymmenen vuoden takaa tuntuvat tutuilta: Lähi-idässä hiotaan rauhansopimusta, kuluttajat ovat huolissaan naudanlihan turvallisuudesta ja asuntotuotantoa pyritään vauhdittamaan. Kulttuuriaiheet sijoittuivat koko aineistossa pääasiassa lähetyksen loppuun.

Vanhat uutiset ovat pysyvyyden vaikutelmasta huolimatta vanhan näköisiä, mikä johtuu luultavimmin uutisten visuaalisen ilmeen muuttumisesta. Vaikka en keskittänyt tutkimuksessani uutisten grafiikkaan tai tunnuksiin, katsoessani uutislähetystä seurasin samalla uutisten ulkoasun kehittymistä. Vielä 1980-luvulla uutisten ulkoasua uudistettiin melko harvakseltaan. 1990-luvulla uudistustahti koveni. Uutiset muuttivat ilmettään perusteellisesti 1990-luvun aikana kolme kertaa. Uudistuksissa muodonmuutokset kohdistuivat ennen kaikkea grafiikkaan, mutta myös uutisstudio ehdittiin kalustaa moneen kertaan uudelleen. Näytti myös siltä, että 1990-luvulla uutisiin etsittiin entistä ihmisläheisempää ilmettä. Kiinnitin huomiota siihen, että uutistenlukijat hymyilivät 1990-luvun loppupuolen uutisissa selvästi useammin kuin ennen. Myös jutuissa näytti esiintyvän entistä enemmän tavallisia ihmisiä.

Itse uutislähetysten rakenteessa ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Koko tutkimusjakson aikana uutiset on käynnistynyt alkutunnuksella. Tämän jälkeen uutistenlukija on lukenut alussa otsikot ja toivottanut katsojille hyvää iltaa. Sen jälkeen vuorossa on ollut lähes poikkeuksetta ensimmäisen eli ns. kärkejutun juonto ja itse juttu, jota ovat seuranneet lähetyksen muut jutut ja sähkeet. Sään paikka on ollut uutisten lopussa.

Joissakin lähetyksissä sään on esitelty meteorologi, joskus taas uutistenlukija. Tämä paketti on pysynyt kahdenkymmenen vuoden ajan ennallaan. Toisaalta muutoksiakin on tehty. Vuoteen 1992 asti keskiviikon tv-uutisten yhteyteen kuuluivat myös urheilu-uutiset. Urheiluosuudesta huolehti välillä uutistenlukija, välillä studiossa oli erikseen urheilu-uutisten lukija. Vuodesta 1993 eteenpäin kaikki urheilu-uutiset siirrettiin urheiluruutuun. Vuoteen 1987 asti televisiouutisten lopuksi uutistenlukija kertasi vielä päivän tärkeimmät aiheet muutamalla lauseella. Vuonna 1988 uutiskertauksesta oli luovuttu ja se sijaan uutistenlukija muistutti katsojia lähetyksen lopuksi myöhäisuutisten ajankohdasta. Tulevien ohjelmien mainostaminen muutenkin Tv-uutisissa näytti yleistyneen 1990-luvun puolella. Esimerkiksi 3.10.1990 Arvi Lind kertoi, että Saksojen yhdistyminen on aiheena myös illan A-Studiossa. Samoin yleistyi tapa, jossa televisiouutiset lupasi palata esimerkiksi "juuri tulleeisiin tietoihin" tai "meneillään oleviin neuvotteluihin" myöhäisuutisissaan. Vuoden 1995 uutisten keskivaiheilla luettiin uudet otsikot, joissa kerrottiin, mitä lähetyksen loppupuolella on luvassa. Tämä käytäntö on jatkunut koko tutkimusjakson loppuajan.

Uutislähetysten pituus on vaihdellut tutkimusajankohtana noin 25 minuutista 28 minuuttiin. En pidä yksittäisten lähetysten pituuksien vertailua mielekkäänä, sillä se on vaihdellut yleensä riippuen siitä, onko urheiluosuus ollut mukana uutislähetyksessä tai onko esimerkiksi säätiedotus uutistenlukijan vai meteorologin lukema. Oleellista on se, että puoli yhdeksän uutiset on pysynyt koko tutkimusjakson ajan noin 25 minuutin mittaisena *reportaasilähetysenä*.

Yleisradion television uutis- ja ajankohtaistoiminnan pitkäaikainen päällikkö Ari Järvinen vahvistaa, että puoli yhdeksän uutisten konseptiin ei ole haluttu kajota. Uutislähetysten määrän kasvaessa selkeän pääuutislähetysten merkitys on vain korostunut. Järvinen sanoo, että puoli yhdeksän uutisten tavoitteena on yhä tarjota katsojille päivän tärkeimmistä uutisista hyvin koottu kokonaisuus. Enää ei voida olettaa, että päivän uutiset olisivat katsojille uusia 20.30 -lähetyksessä. Järvinen toteaa, että päälähetysten on tarkoitus olla vastapaino on-line -uutisoinnille. Päälähetysten toivotaan antavan katsojille lisäarvoa mm. omilla aiheilla, jäsennellyillä jutuilla sekä kiinnostavalla kuvallisella ilmaisulla. (Järvinen 2001.)

Televisiouutiset alkaa olla kovin kilpailtu tuote. "Kaukosäädin on julma vehje", toteaa Ari Järvinen. Lehtien tilaajat tekevät tilauspäätöksensä kerran vuodessa, iltalehtien lukijat ostopäätöksensä kerran päivässä, mutta televisiokanavaa pystyy vaihtamaan jatkuvasti. Kilpailuun ja uutiskulttuurin muutokseen on reagoitu: uutislähetystyö on perustettu lisää, uutisten ulkoasuun liittyviä ratkaisuja pohditaan entistä enemmän. Tv-uutisten uutisten päällikkö Matti Rönkä kertoo, että ennen vuoden 1993 kanava-uudistusta kilpailu ei juuri vaikuttanut Tv-uutisten tekemiseen. Myttyyn menneen Uutistunti -kokeilun jälkeen Tv-uutisten katsojamäärät kuitenkin romahtivat. Toimintuksessa mietittiin kiivaasti, kuinka saada katsojasuhde jälleen kuntoon. Tv-uutisissa alkoi ryhtiliike. Tuotteesta eli Tv-uutisista haluttiin tehdä entistä parempi. Televisiouutisten organisaatio muutettiin, uutisten ilmettä uudistettiin ja uutisten sisällöt mietittiin uudestaan. Rönkän mukaan uudistuksen yhteydessä "sanottiin ääneen, että ihmisen elämän kaikki asiat ovat uutiset arvoisia". Aiemmin tämän tyyppisiä tavoitteita ei ollut tarvinnut kirjata, sillä Tv-uutiset oli ollut itse pitkälle määrittelemässä maan uutistodellisuutta.

Rönkän mukaan monopoliasema oli aiheuttanut sen, että Tv-uutiset oli välillä oman arvovaltansa vanki. Toimittajat joutuivat miettimään, saako jokin asia liian suuren painoarvon, jos siitä tehdään juttu Tv-uutisiin. Kilpailu oli kuitenkin muuttanut tämän asetelman. Sisällöllisten uudistusten lisäksi uutisten journalistinen organisaatio laitettiin uusiksi ja toimintaa tehostettiin. Aiemmin televisiouutisissa tehtiin paljon työtä, joka ei johtanut juttuun. Tällaista "turhaa" työtä haluttiin nyt karsia ja parantaa uutisten ennakkosuunnittelua. Vuonna 1995 aloitettu uudistustyö näkyi katsojille ensimmäisenä uutisten visuaalisen ilmeen muuttumisena. Uudella ilmeellä Tv-uutiset halusi sanoutua irti vuoden 1993 erehdyksistä. Vuoden 1995 uudistuksia voidaan pitää onnistuneina: niitä seurasi Rönkän sanoin pitkä nousukiito, jonka aikana Tv-uutiset sai katsojansa takaisin. Ilman kilpailua uudistuksia ei ehkä olisi lähdetty tekemään, ei vuonna 1993 eikä sen jälkeen. (Järvinen 2001; Rönkä 2001.)

Vuodesta 1995 kilpailu on kasvanut valtavasti. Utistoiminnan päällikkö Ari Järvinen sanookin, että kilpailijoiden tekemisiä seurataan, mutta samalla omasta formaatista pidetään kiinni. Katsojista kilpaileminen esimerkiksi kerrontaa nopeuttamalla olisi Järvisen mielestä arveluttavaa. "Ihmisen pää ei ole digitalisoitunut", Järvinen sanoo. Hän muistuttaa, että ihmisen rajallinen vastaanottokyky on pidettävä mielessä

uutistyydessä. Uutisen pitää kertoa jostakin ja sen pitää liittyä johonkin. Tästä syystä jokin tietty uutisjuttu jätetään uutisista mieluummin pois kokonaan kuin lyhennetään. Lähtökohtana uutistyydessä on oltava yleisö ja se, mitä se hakee televisiosta ja uutisista. Mitään erillistä kohderyhmää Tv-uutisten pääuutislähetyksellä ei ole, vaan se haluaa olla koko kansan lähetys. Yleisö hakee mediasta rentoutumista, viihdykettä, tietoa ja lisätietoa. Uutisten osana on tarjota yleisölle tietoa ja lisätietoa. Tv-uutisissa tieto pyritään tarjoamaan katsojalle Järvisen mukaan niin kiinnostavasti, että sitä viittsi katsoa, sillä jos kukaan ei katso ohjelmia, kyse ei ole enää tiedonvälityksestä. (Järvinen 2001.)

5.3.2 Lähetyksen vakiintuneet rakennuspalikat

Sille miksi uutislähetysten elementtien pituudet ovat pysyneet niin samanlaisina, on vaikea löytää yhtä ainoaa selitystä. Yhtenä syynä on Tv-uutisten peruspaketin pysyminen ennallaan. Harri Palmolahti sanoo, että televisiouutisten toimittajan työ on pysynyt perusteiltaan samanlaisena koko tutkimusjakson ajan. Muutosta prosessiin ovat tuoneet lähinnä uudet uutislähetykset. Pääuutislähetys on illan pisin uutislähetys ja siksi siihen tehdyt jututkin ovat keskimäärin pidempiä kuin muissa lähetyksissä. Keskeisin jutun mittaa määrittävä tekijä on uutislähetysten pituus. Lyhyempään lähetykseen halutaan lyhyempiä juttuja kuin pidempään lähetykseen.

Tasaisista pylväsriveistä erottuvat ainoastaan vuodet 1992-1994. Haastattelujen perusteella luvut ovat jälkimaustetta vuoden 1993 Uutistunti –kokeilusta, jonka jälkeen uutisten konseptia uudistettiin. Uutislähetysten elementtien yhtenäiset mitat hämmästyttävät tv-ammattilaisiakin. Kaikki haastateltavat vakuuttavat, että mitat eivät ole kiveen hakattuja. Päinvastoin: erityisesti muutosprosessien yhteydessä on tuotu usein esille se, että jutut ja sähkeet saavat olla eri mittaisia. Yleisradion uutis- ja ajankohtaisohjelmien päällikkö Ari Järvinen sanoo, että puoli yhdeksän lähetystä ei ole haluttu sementoida liian tiukkaan formaattiin. Hänen mukaansa tarpeen tullen Tv-uutisissa voidaan joustaa jopa viidentoista minuutin mittaisiin juttuihin. Käytännössä

juttupituudet liikkuvat kuitenkin hyvin kapeassa haarukassa kahden minuutin molemmin puolin. Samoin on sähkeiden ja juontojen pituuksien laita. Tv- uutisissa vuodesta 1990 vaikuttanut Matti Rönkä arvelee tämän kertovan siitä, että pituudet (25 sekuntia sähkeelle, 20 sekuntia juonnolle ja kaksi minuuttia jutulle) ovat televisiuutisten formaatille luontaisia mittoja. (Järvinen 2001; Rönkä 2001.)

Tv-uutisten toimittaja ja toimittajien kouluttaja Harri Palmolahden mukaan mitat liittyvät myös toimittajien vahvaan *sosiaalistumiseen*. Hän puhuu uutiselämään liittyvästä “yhtenäiskulttuurin kirouksesta” ja toteaa, että toimituskulttuurien murtuessa uusi tapa on herkästi jälleen kaikille yhteinen. Palmolahti toivoisikin, että uutisiin saataisiin 1970-luvun tapaan lisää keskenään eri pituisia juttuja ja haastatteluja. Juttujen lyheneminen nykyisestä on Palmolahden mukaan kuitenkin epätodennäköistä. (Palmolahti 2001.)

5.3.3 Vauhti kiihtyi jutun sisällä

Kvantitatiivisen tarkastelun tulokset kertovat selvää kieltä: jutun sisäinen vauhti on kiihtynyt. Miksi näin on tapahtunut? Selityksiä on monia. Kun kysyin asiaa uutistoinnin päälliköltä, uutisten päälliköltä, toimittajalta ja leikkaajalta, kaikki mainitsivat ensimmäisenä *muun visuaalisen kulttuurin muuttumisen*. 1980-luvun puolivälissä Suomeen saapui musiikkivideoiden mukana täysin uusi tv-genre, jossa kuvaa leikattiin hyvin nopeasti. Television mainosaika kallistui ja mainoksista tuli vauhdikkaampia. Vaikka musiikkivideot tai mainokset eivät suoraan vaikuta televisiuutisten tekemiseen, ne muuttavat ihmisten käsityksiä siitä, mikä on hidasta ja mikä nopeaa leikkaamista. (Järvinen 2001; Palmolahti 2001; Pulli 2001; Rönkä 2001.) Tv-uutisia yli 30 vuotta leikannut Marja-Liisa Pulli sanoo, että ihmiset ovat oppineet lukemaan television kuvallisia viestejä. Jo uutisten kuvallinen ympäristö on johtanut nopeampiin leikkauksiin, hän sanoo. Pulli toteaa, että tämän päivän lapset saavat visuaalisia vaikutteita paitsi televisiosta, myös mm. tietokonepeleistä.

Uransa aikana Pulli on huomannut, että Suomessa televisiuutisia leikataan väljemmin kuin muualla maailmassa. Esimerkiksi yhteistyö kansainvälisissä tapahtumissa on osoittanut tämän. "Italialaiset eivät halunneet minkäänlaisia hengähdystaukoja Ety-kokouksen juttuihin", Pulli muistaa. Arkielämästä on tullut Pullin mukaan niin nopeatempoista, että pitkistä kuvista on tullut miltei kirosana: moni leikkaaja pelkää, että juttua moititaan "liian löysäksi leikatuksi". Pullin mielestä nopea leikkaaminen on mennyt jo turhan pitkälle. Hänen mukaansa jo nyt on nähtävissä, että ilmiö on saanut vastailmiönsä ja että vain lyhyiden tai vain pitkien kuvien sijasta leikattaisiin sekä pitkää että lyhyttä kuvaa juttuihin. (Pulli 2001.)

Uutisjuttujen vauhti kiinnittyy pitkälti myös jutun *kuvallisiin ratkaisuihin*. Näihin ratkaisuihin vaikuttaa mm. se, minkälaista kuvamateriaalia juttuun on saatavissa. Kuvalliset ratkaisut taas ovat naimisissa myös jutun sisällön kanssa. Uutisjutuista pyritään usein tekemään draamallisia kokonaisuuksia eli rakentamaan jutun sisälle tarina, joka kulkee myös jutun kuvissa. Toimittaja Harri Palmolahden mielestä juuri tämä draaman kaari on jutun rytmin kannalta sekunteja ja minutteja olennaisempi asia. Hänen mukaansa dramaturgisen rytmin hallinta on kehittynyt Tv-uutisissa ku-

luneiden 20 vuoden aikana. Aikaisemmin Tv-uutiset olivat Palmolahden mukaan lähinnä kuvitettuja lehtijuttuja. Televisiotoimittajia kouluttanut Palmolahti kertoo, että Yleisradioon tulevien tv-toimittajien koulutuksessa jutun rytmiin kiinnitetään huomiota nimenomaan dramaturgisessa mielessä. “En muista sanoneeni kellekään, että onpa sinun jutussasi liian tiukkoja leikkauksia. Siitä olen saattanut huomauttaa, jos kuva on liian hurja suhteessa liian vaikeaan substanssiin“, Palmolahti sanoo. (Palmolahti 2001.)

Entä ketkä tekevät päätöksiä siitä, minkälaisia kuvia näemme televisiouutisissa? Päätökset tehdään ryhmässä. Toimittaja kirjoittaa jutun käsikirjoituksen ja määrittelee näin, kuinka pitkään esimerkiksi haastateltavat saavat puhua. Kuvien pituus sen sijaan on pitkälle leikkaajan kädessä, vaikka leikkaaminen tapahtuukin yhdessä toimittajan kanssa. Ryhmän kolmas kärki on kuvaaja, jonka työ vaikuttaa toimittajan ja leikkaajan tekemiin ratkaisuihin. Niin toimittajien, kuvaajien kuin leikkaajienkin työtä leimaa *vahva sosiaalistuminen* ammatilliseen kulttuuriin. Leikkaajien ja toimittajien välillä on yleinen ja yhteinen sopimus siitä, miltä hyvä televisiojuttu näyttää. Harri Palmolahden mukaan ammatillinen kulttuuri on kattava. Sen huomaa siitä, että jutut ovat keskenään yllättävän samanlaisia ja persoonallisia eroja on vähän. “Kun nuori kesätoimittaja tulee taloon, hänen suurin intohimonsa on sosiaalistua siihen ammatilliseen kulttuuriin, johon hän saapuu“, Palmolahti sanoo. Sosiaalistumiseen liittyy myös haastateltavien kommenttien lyhentymisen. Harri Palmolahti sanoo, että vuosikymmenten aikana haastattelujen käsittely on muuttunut rohkeammaksi. Takana ovat ajat, jolloin Tv-uutisissa oli 15 minuutin mittaisia haastatteluja. Nyt haastatteluja on alettu leikata entistä enemmän jutun, ei haastateltavan ehdoilla. Haastattelujen lyheneminen kytkeytyy Palmolahden mukaan myös suomalaiseen poliittiseen kulttuuriin ja sen muuttumiseen. (Palmolahti 2001; Pulli 2001.)

5.3.4 Tekniikka muuttunut – tapa tehdä juttuja pysynyt ennallaan

Tekniikalla on juttujen koostamisessa suuri rooli. Tutkimusjakson aikana Yleisradion Tv-uutiset on siirtynyt filmin ajasta beta-nauhojen kautta kohti tietokonepohjaista digitaalileikkaamista. Vielä 1980-luvun alussa osa Tv-uutisten materiaalista oli filmillä, mutta osa tehtiin videolle. Vuosikymmenen puolivälissä videoleikkaus syrjäytti lopullisesti filmin. Kirjoitushetkellä tietokonepohjainen avid-leikkausjärjestelmä tekee tuloaan Tv-uutisten tekniikkaan. Monet tv-ammattilaiset tervehtivät digitaalileikkausta ilolla. Leikkaaja Marja-Liisa Pullin mukaan tietokone tuo tv-juttujen leikkaamiseen takaisin filmin hyviä ominaisuuksia. Videolla leikatun jutun rakenteeseen on hyvin hankala puuttua jälkikäteen, sillä leikkaaminen on käytännössä vain materiaalin kopioimista kasetilta toiselle. Digitaalisessa leikkauksessa sen sijaan juttua voi muokata kerta toisensa jälkeen. Esimerkiksi leikkauskohtien hiominen aivan työnteon loppuvaiheessa onnistuu digitaalitekniikalla.

Toimittaja Harri Palmolahti toivookin, että digitaalileikkaus muuttaisi uutisleikkauksista ”asteen lähemmäksi televisiota”. Leikkaajien jähmeäksi moittiman beta-videon täydelliseen syrjäytymiseen kuluu kuitenkin vielä vuosia. Siirtymävaiheessa tv-tekniikka joutuu kamppailemaan useiden erilaisten formaattien ristipaineessa. Digitaalileikkaus vaatii vielä suuria investointeja. Lisäksi nykyisillä laitteilla materiaalin lataaminen tietokoneen muistiin on hidasta, mikä puoltaa kiivastahtisessa uutistyyössä videonauhojen käyttöä vielä vuosia.

Leikkaustekniikoiden lisäksi kuvansiirto on kehittynyt tutkimusaikana. Mahdollisuudet saada nopeasti kuvaa kaukaakin ovat parantuneet huikeasti: vielä 1990-luvun alussa kuvien siirtäminen oli kolme kertaa kalliimpaa kuin vuonna 2000. Niin ulkomailta kuin kotimaastakin uutiskuvaa tulee selvästi aiempaa enemmän. (Järvinen 2001.) Uutiskuvan määrään ovat vaikuttaneet myös kuvauskalustojen koot ja siirreltävyyt. Kameranat ovat pienentyneet kahdenkymmenen vuoden aikana kymmenen kokoiseksi.

Toimittajan perustyö televisiouutisissa on pysynyt isoista teknisistä muutoksista huolimatta melko samankaltaisena. Vauhtiin tekniikka on vaikuttanut lähinnä siten, että

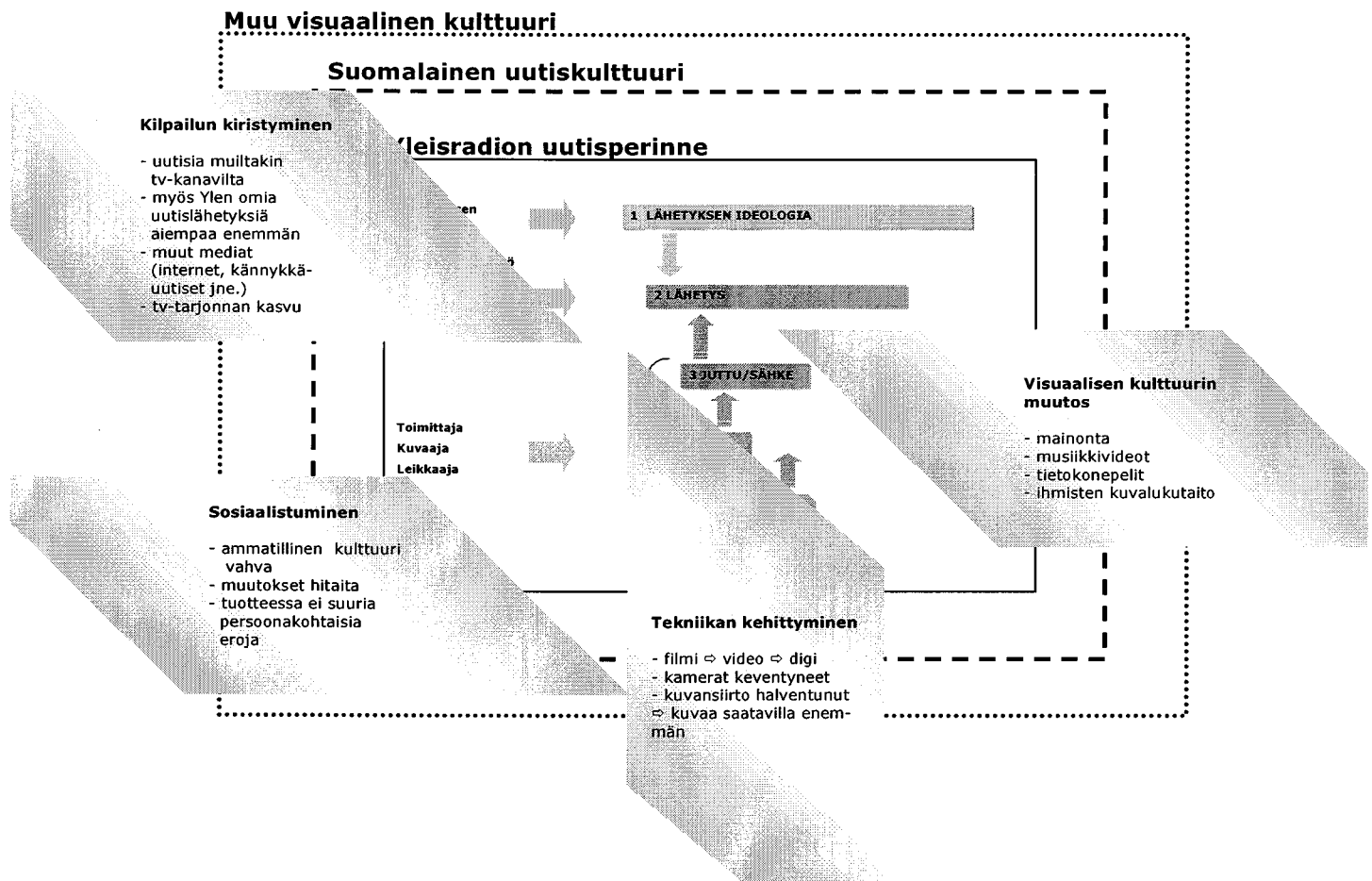
kun kuvamateriaalia on saatavissa enemmän ja nopeammin ja näin kuvia voidaan leikata myös tiheämpään. Lisäksi kehittynyt grafiikka on avannut toimittajille mahdollisuuden ilmaista monimutkaisia asioita entistä paremmin graafisesti ruudulla. (Järvinen 2001; Palmolahti 2001; Pulli 2001.)

5.4.Uutistyön kehukset

Uutisia tehdään tietyssä toimintaympäristössä. Yleisradion Tv-uutisille ensimmäisen kehyyksen antaa yhtiön sisäinen uutisperinne. Yleisradion uutiset ovat osa suomalaista viestintäkenttää, jota kilpailu ja muut markkinatilanteen muutokset ovat ravistelleet. TV-uutiset on myös osa maamme journalistista ja visuaalista kulttuuria. Uutiset määrittävät tätä kulttuuria ja yleisesti hyväksytyä tapaa tehdä uutisia. Samalla Tv-uutiset myös ottaa vaikutteita muusta visuaalisesta kulttuurista. Jopa sellaiset televisiokulttuurin osa-alueet kuten mainokset tai musiikkivideot vaikuttavat käsityksiimme hyvästä tv-ilmaisusta ja näin – joskin viiveellä – myös television uutisiin.

Televisiouutisia tekevät ihmiset. Toimituksessa kaikki tekevät päivittäin tai lähes päivittäin päätöksiä, jotka vaikuttavat uutisten lopulliseen ilmeeseen. Ratkaisujen taustalla on hyvin erilaisia vaikuttimia. Esimerkiksi markkinatilanteen kiristyminen saattaa vaikuttaa uutisten johdon päätöksiin uutisten tulevista linjauksista, mutta toimittajan työhön sillä tuskin on mainittavaa vaikutusta ainakaan välittömästi. Kuvaaajan työhön puolestaan saattaa vaikuttaa jokin tekninen kehitysaskel, esimerkiksi uusi kamera. Niin toimittajilla kuin leikkaajilla ja kuvaajillakin on vahva taipumus sosiaalista ympäröivään ammatilliseen kulttuuriin. Uutisjuttujen tekemiseen liittyvät ratkaisut syntyvät opitun tiedon, kertyneen kokemuksen ja ”selkäytimen” yhteisvaikutuksella. Se, mikä tuntuu tai näyttää hyvältä, on aikaan ja kulttuuriin sidonnainen asia. Haastateltaville annetun ajan lyhenemisen syynä sanottiin olevan poliittisen kulttuurin muutoksen. Tällaiset muutokset eivät ole tapahtuneet Suomessa yhtäkkiä vaan aiempaa rohkeampi tapa käsitellä poliitikkojen sanomisia on vallannut alaa hiljalleen. Jutun rytmiin ja vauhtiin liittyvissä ratkaisuissa oleellisinta on lopulta teki-

jöiden tunne siitä, mikä on tyylikästä, mikä on sopivaa. Vaikuttaa siltä, että juuri näiden ”tuntumien” muuttuminen on eniten vaikuttanut uutisten vauhtiin kahdenkymmenen vuoden aikana. (Järvinen 2001, Palmolahti 2001, Pulli 2001)

KUVA 3. Uutisprosessin suhde ympäröivään maailmaan ja siinä tapahtuneisiin muutoksiin.

6 LOPUKSI

Mitä televisiouutisten vauhdille siis on tapahtunut? Kehitys on ollut kahtalaista. Uutisten tekoprosessin ylemmillä tasoilla muutosta on tapahtunut vain vähän tai ei lainkaan. Lähetyksen idea ja suuret linjat ovat pysyneet ennallaan. Juonnot ja sähkeet ovat pitäneet mittansa hämmästyttävällä tarkkuudella. Uutisjutun kesto on pysytellyt 1980-luvun puolivälin jälkeen kahden minuutin tuntumassa. Kahdenkymmenen vuoden aikana tapahtunut muutos näkyy vasta kun tarkastellaan uutislähetyksen pienempiä yksiköitä. Eniten tarkastelluista osista on muuttunut haastateltavalle kerrallaan annettu aika, peräti 39 prosenttia. Merkittävää on myös, että otospituudet ovat lyhentyneet selvästi, hieman yli yhdeksästä sekunnista noin kuuteen sekuntiin. Vauhti on siis kiihtynyt nimenomaan uutisjutun sisällä, mikä vaikuttaa luonnollisesti siihen, kuinka vauhdikkaalta kokonainen lähetys tuntuu.

Vauhti ja sen kasvu esitetään journalismin yhteydessä usein kielteisessä valossa. Sen on sanottu pinnallistavan tai viihteellistävän journalismia. (ks. mm. Postman 1985, 106-109; Bourdieu 1999, 114.) Vauhti ei kuitenkaan välttämättä ole huono asia. Lause ”Minulla ei ole aikaa kirjoittaa sinulle lyhyttä kirjettä, niinpä saat tyytyä pitkään.” kertoo tiivistämisen vaikeudesta, joka pätee myös journalististen tekstien tuottamiseen. Lyhyiden, napakasti kirjoitettujen ja ymmärrettävien uutistekstien kirjoittaminen on taitolaji, jota täytyy harjoitella. Yleisön pitkästyttäminen tuskin on yhdenkään toimittajan tavoite. Lyhyt teksti ei ole aina merkki pinnallisuudesta. Lyhyet tekstit radiossa ja televisiossa eivät mielestäni ole merkki esimerkiksi huonosta työtilanteesta toimituksessa. (vrt. Huovila 2001, 21) Toisaalta tavassa, jolla vauhti uutisjuttuihin on tullut, voi nähdä myös huolestuttavia piirteitä. Tutkimuksessa uutisten mitatuista osista haastateltavan osuus muuttui eniten. Vaikuttaakin siltä, että haastateltavien sanomisia käytetään radio- ja tv-uutisissa yhä enemmän efektin omaisesti rytmittämään juttua, ei niinkään tuomaan esiin haastateltavan näkemyksiä asiasta. Onkin aiheellista kysyä, kuinka ilmiö vaikuttaa haastateltavien valintoihin. Toteutuuko uutisissa Pierre Bourdieun (1999, 42-44) maalama uhkakuva ns. pika-ajatteliijoista? Osittain Bourdieun ajatukset ovat jo todellisuutta. Moni aloitteleva radio- tai tv-toimittaja on varmasti saanut kollegaltaan neuvon: ”Haastattele Virtasen Mattia, se on hyvä suustaan.” Jo nyt se joka sanoo asiansa lyhyesti ja iskevästi pääsee todennäköisem-

min ääneen radiossa ja televisiossa kuin pohdiskelevia, pitkiä ja monimutkaisia lauseita käyttävä haastateltava. Tiedotusvälineissä esiintyvien ihmisten kokemuksia toimittajista ja siitä, kuinka heidän haastattelujaan käytetään ja leikataan, leimaakin turhautuminen. Haastateltavat kokevat usein olevansa toimittajien armoilla. Toisaalta monet julkisuudessa usein esiintyvät ihmiset ovat oppineet journalismin ja draaman lait ja hyväksyneet pelin hengen. Yksi esimerkki julkisuuden sääntöjen opettelusta on puhettavan muokkaaminen sellaiseksi, että sitä on vaikea leikata tai käyttää väärin. Tähän markkinarakoon ovat iskeneet myös mediataitojen kouluttajat, joiden oppeja mm. poliitikot käyttävät entistä enemmän. (Kunelius 2000, 29-40.)

Haastattelujen käsittelyn lisäksi toinen selvästi muuttunut televisiouutisten osa on kuvan kesto. Televisiouutisten katsoja näkee yhden kuvan ruudussa nyt selvästi lyhyemmän ajan kuin kaksikymmentä vuotta sitten. Kuvakestojen radikaali lyheneminen kertoo ennen kaikkea televisiouutisten ympärillä tapahtuneista muutoksista. Vauhdin muuttuminen muissa televisio-ohjelmissa ei ole voinut olla vaikuttamatta uutisten muotokieleen. Mainosväläykset vaihtuvat nopeasti ja musiikkivideoiden estetiikka alkaa olla tuttua jo vanhemmallekin väelle. Tämä kaikki on vaikuttanut siihen, että olemme tottuneet vastaanottamaan esimerkiksi televisiokuvaa entistä nopeammin. Kvalukutaitomme on kehittynyt.

Televisio-ohjelmat ovat osa yhteiskunnallista vuoropuhelua. Joukkoviestintävälineiden käyttö luo meille yhteisen rytmin ja yhteisöllisyyden tunteen. Vuoropuhelua käydään myös ohjelmien tekijöiden ja kuluttajien välillä. Ohjelmissa näkyy jälkiä niistä olettamuksista, joita ohjelmien tekijöillä on katsojistaan. (Scannell & Cardiff 1991, xi) Puoli yhdeksän uutisilla ei ole ääneen lausuttua kohderyhmää, mutta haastattelujen perusteella vaikuttaa siltä, että Tv-uutisissa katsojakuntaa mietitään. Olettamukset katsojista näkyvät kuitenkin lähinnä aihevalinnoissa, ei niinkään uutisten muotokielessä. Esimerkiksi uutiskerronnan *vauhtia* toimituksessa ei juuri mietitä – ainakaan aktiivisesti. Silti lähes kaikki televisiotyön ammattilaiset tekevät päivittäin ratkaisuja, jotka vaikuttavat televisiojournalismin vauhtiin. Useimmat näistä ratkaisuista syntyvät vaistonvaraisten tuntemusten pohjalta, mutta samalla ne heijastelevat tekijöiden käsityksiä yleisöstä ja yleisön kyvystä vastaanottaa informaatiota. Tässä työssä saatujen tulosten perusteella televisiotyön tekijöitä voidaan pitää optimisteina. Usko ihmisen vastaanottamiskykyyn näyttää voimistuneen vuosi vuodelta. Kehitys

herättääkin useita kysymyksiä. Olisi mielenkiintoista tietää, kuinka television muutos on vaikuttanut ihmisen keskittymiskykyyn. Jaksako nopeaan kuvakerrontaan tottunut televisionkatsoja enää keskittyä pitkiin hitaasti eteneviin ohjelmiin? Entä kuinka vauhdin kasvu ja uutiskäytännölle ominainen realistinen esittämistapa yhdessä vaikuttavat käsityksemme todellisuudesta? Milloin teknologia ajaa sopeutumiskykymme ohi?

Muutoksista huolimatta tutkimuksen tuloksissa yllättävintä oli pysyvyys. Ympäriällä muuttunut maailma näyttää koskettaneen televisiouutisia tunnetasolla (kuvien käyttö, haastattelujen käyttö), mutta itse uutisten konseptiin toimintaympäristön muutokset eivät näytä vaikuttaneen. Tutkimus kumoaa ainakin televisiouutisten kohdalla jo yleiseksi totuudeksi muodostuneen väitteen, jonka mukaan juttupituudet olisivat lyhentyneet (ks. Huovila 2001, 19-22). Television uutislähetysille kaiken kaikkiaan ominaista on tietty konservatiivisuus. Radiossa uutisia tarjoillaan jo usein musiikilla ja efekteillä höystettynä, mutta televisiossa on valittu perinteisempi tie. Jopa televisiouutisten nuori kapinallinen Nelosen uutiset käyttää pohjimmiltaan samaa kaavaa kuin kilpailijansa. Kilpailutilanteessakin Yleisradio – piestä sivupolkua lukuun ottamatta – on pitänyt kiinni tuotteestaan. Katsojaluvut kertovat, että Yleisradion linja on ollut onnistunut: vaikka kilpailu on kasvanut moninkertaiseksi, puoli yhdeksän televisiouutisia seurataan yhä sadoissa tuhansissa suomalaiskodeissa kuin iltahartausta. Toisaalta on myös muistettava, että suuret katsojaluvut eivät kerro mitään katsomisen intensiteetistä.

Tämän tutkimuksen määrällinen osuus on melkoista sekuntipeliä, mutta sitä on myös itse televisiouutisten tekeminenkin. Esimerkiksi Yleisradion alueellisissa televisiouutisissa, jossa olen työskennellyt tämän tutkimusprosessin aikana, viisikin ylimääräistä sekuntia yhdessä uutisjutussa saattaa sekoittaa lähetyksen. Uutisjuttujen käsikirjoituksia viilataan usein viime hetkillä, jotta ne pysyisivät ns. ohjeajoissa. Näissä uutisissa juttu on keskimäärin puolestatoista minuutin mittainen. Pituuden perusteena on lähetyksen kokonaiskesto sekä lähetyksen kolmen jutun ympärille luotu formaatti. Poikkeamat jutuille annetuista ajoista ovat yleensä hyvin pieniä. Tätä taustaa vasten minun on helppo ymmärtää, miksi myös valtakunnallisissa televisiouutisissa on tehty vuosikaudet saman mittaisia uutisjuttuja. Samalla olen huomannut omakohtaisesti sosiaalistumisen ilmiön, josta haastateltavani puhuivat: tekemisen mallit tulevat usein

suoraan kollegoilta. Sosiaalistuminen hidastaa muutoksia ja pitää konservatiivisia toimintatapoja yllä.

Muutos ja pysyvyys lähtevät molemmat uutisten tekijöistä. Tutkimuksen haastateltavat arvelivat, että taito ja osaaminen Tv-uutisten toimituksessa on kasvanut selvästi kuluneiden kahdenkymmenen vuoden aikana. Toimittaja Harri Palmolahden sanoin television uutistoimitus on muuttunut kuvitettuja lehtijuttuja tekevästä toimituksesta *televisiotoimitukseksi*. Tällä hän viittaa lähinnä juttujen dramaturgisen rytmin muuttumiseen. Uutisjutun dramaturginen rytmi on käsitteenä laaja. Siihen kuuluu jutun vauhti, mutta myös jutun rytmitys, kuvitusideat jne. Nopeus tai vauhti on vain yksi kerronnan strategia. Tutkimuksessa valitun tutkimusmetodin heikkous tuleekin tässä ilmi. Vauhdin tai hitauden mielikuvat ovat sidoksissa juuri jutun dramaturgiaan, jota ei voi mitata pelkillä minuuteilla tai sekunneilla. Dramaturgisten ratkaisujen tutkiminen on vaikeaa. Silti televisiouutisten dramaturgisen rytmin kehittyminen olisi ehdottomasti mielenkiintoinen ja haastava jatkotutkimuskohde. Televisiojournalismin muotojen tutkiminen on tärkeää. Onnistunut dramaturginen rytmi, sopiva vauhti ja jännitteet tekevät uutisjutusta mielenkiintoisen ja ymmärrettävän. Sellaisia uutisia ei koskaan ole liikaa.

LÄHTEET

PRIMAARIMATERIAALI

Yleisradion tv-arkisto. Aikaväliltä 1980-1983 yksi uutisjuttu kultakin vuodelta ja vuosilta 1984-2001 yksi uutislähetys kultakin vuodelta sekä jokaisesta lähetyksestä yksi esimerkkijuttu. Helsinki.

HAASTATTELUT

Järvinen, Ari. Yleisradion uutis- ja ajankohtaistoiminnan päällikkö. Helmikuussa 2001.

Palmolahti, Harri. Yleisradion Tv-uutisten toimittaja. Tv-toimittajien kouluttaja. Helmikuussa 2001.

Pulli, Marja-Liisa. Yleisradion leikkaaja. Heinäkuussa 2001.

Rönkä, Matti. Yleisradion Tv-uutisten uutisten päällikkö. Heinäkuussa 2001.

KIRJALLISUUS:

Ahmavaara, Yrjö (1975) Informaatio. Kolmas, uudistettu painos. Helsinki: Weilin+Göös.

Alasuutari, Pertti (1991) TV-ohjelmien arvohierarkia katsomistottumuksista kertovien puhetaiposten valossa. Teoksessa Juha Kytömäki (toim.) Nykyajan sadut. Joukkoviestinnän kertomukset ja vastaanotto. Jyväskylä: Gaudeamus & Yleisradio.

Bourdieu, Pierre (1999) Televisiosta. Suomentanut Tiina Arppe. Helsinki: Otava.

Bruun, Mikko & Ilkka Koskimies & Ilkka Tervonen (1986) Uutisoppikirja. Helsinki: Tammi.

Carey, James W. (1994) Viestintä kulttuurisesta näkökulmasta. Tiedotustutkimus 1/1994. 81–97.

Dellinger, Brett (1995) Finnish Views of CNN Television News. A Critical Cross-Cultural Analysis of the American Commercial Discourse Style. Acta Wasaensia No.43. Linguistics 6. Vaasa: Universitas Wasaensis.

Ellis, John (1982) Visible fictions. Cinema, Television, Video. Routledge: London.

Ferguson, Marjorie (1990) Electronic Media and the Redefining of Time and Space. Teoksessa Marjorie Ferguson (ed.) Public Communication. The New Imperatives. Future Directions for Media Research. London: Sage Publications. 152–172.

Fiske, John (1987) Television Culture. London: Routledge.

Grossberg, Lawrence (1995) Mielihyvän kytkennät. Risteilyjä populaarikulttuurissa. Suomentaneet ja toimittaneet Juha Koivisto, Mikko Lehtonen, Ensio Puoskari ja Timo Uusitupa. Tampere: Vastapaino.

Heino, Jaakko (1975) Radiouutisten kirjoittaminen. Helsinki: Yleisradio.

Hellman, Heikki (1988) Uustelevisiion aika? Yleisradiotoiminnan edellytykset television rakennemuutoksessa. Helsinki: Hanki ja jää.

Hellman, Heikki (1999) From Companions to Competitors. The changing Broadcasting Market and Television Programming in Finland. Tampere: Tampereen yliopisto.

Hellman, Heikki ja Tuomo Sauri (1988) Suomalainen prime-time. Tutkimus television uudesta kilpailutilanteesta sekä Yleisradion ja MTV:n parhaan katseluajan ohjelmarakenteesta vuosina 1970-1986. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 10.

- Hemánus, Pertti (1972)** Reporadion nousu ja tuho. Helsinki: Otava.
- Hemánus, Pertti ja Paavo Kähkölä (toim.) (1989)** Revon haamusta taivaskanaviin. Helsinki: Hanki ja jää.
- Hemánus, Pertti ja Tapio Varis (1979)** Joukkotiedotus eilen ja tänään. Toinen painos. Vaasa: Gaudeamus.
- Hietala, Veijo (1990)** Teeveen merkit. Television lukutaidon aakkoset. Oy Yleisradio Ab. Opetusjulkaisut. Vaasa.
- Hietala, Veijo (1991)** Tv-uutiset viihteenä. Tiedotustutkimus 1/1991. 5–12.
- Hietala, Veijo (1996)** Ruudun hurma. Johdatus tv-kulttuuriin. Yle-opetuspalvelut. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hujanen, Taisto (1993)** Ajankohtainen kakkonen kohtaa historiansa. Tulkintoja TV2:n ajankohtaisohjelmista ja journalistisesta kulttuurista. Tutkimusraportti 9/1993. Helsinki: Oy Yleisradio Ab.
- Huovila, Tapani (1995)** Uutisvuorokausi. Tutkimus medioiden eroista. Helsinki: Inforviestintä Oy.
- Huovila, Tapani (2001)** Toimittaja – vastuussa oleellisesta muutoksessa. Jyväskylän viestintätieteiden laitoksen julkaisuja. Neljäs, uudistettu painos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Hvitfelt, Håkan (1994)** The Commercialization of the Evening News. Changes in Narrative Technique in Swedish TV News. The Nordicom Review of Nordic Research on Media and Communication. No. 2/1994. 33–41.
- Isotalus, Pekka (1996)** Toimittaja kuvaruudussa. Televisioesiintyminen vuorovaikutuksen näkökulmasta. Jyväskylä studies in communication 5. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Julkunen, Raija (1989)** Jokapäiväinen aikamme. Teoksessa Pirkko Heiskanen (toim.) Aika ja sen ankaruus. Helsinki: Gaudeamus. 10–21.
- Jääsaari, Johanna (1996)** Television katsotuimmat ohjelmat suomalaisuuden kuvina. Teoksessa Radio- ja tv-tutkimuksen vuosikirja 1996. Helsinki: Oy Yleisradio Ab. 161–173.
- Jönsson, Bodil (1999)** Tio tankar om tid. Brombergs bokförlag. Finland: WSOY.
- Kangasharju, Sanna. (1995)** Aika viestinnässä – viestintä ajassa. Pro-gradu -työ. Helsingin yliopisto, viestinnän laitos.
- Keränen, Jari (1992)** Löytyykö Suomesta kanavapujottelijoita? Teoksessa Radio- ja tv-tutkimuksen vuosikirja 1992. Helsinki: Oy Yleisradio Ab. 83–92.

- Kivikuru, Ulla (1995)** Journalismmin tutkimus. Teoksessa Elina Sana (toim.) Tietopista mediapeliin –journalismin tutkimuksen näkökulmia. Juva: WSOY. 93–120.
- Kunelius, Risto (1998)** Viestinnän vallassa. Johdatusta joukkoviestinnän kysymyksiin. Juva: WSOY.
- Kunelius, Risto (2000)** Hyvä journalismi? Keskusteluja kiinnostuneiden ja kokeneiden kansalaisten kanssa. Mediakriittinen julkaisusarja. Forssa. Forssa: Suomen journalistiliitto.
- Kuparinen, Marko (1993)** Tv- uutisten estetiikkaa. Teoksessa Radio- ja tv- tutkimuksen vuosikirja 1993. Helsinki: Oy Yleisradio Ab. 89–103.
- Levo-Henriksson, Ritva (1994)** Eyes upon Wings. Culture in Finnish and US Television News. Research Report 1/1994. Helsinki: Oy Yleisradio Ab.
- Levo-Henriksson, Ritva (1995)** Kaksi kulttuuria – kaksi tapaa uutisoida. Tiedotustutkimus 2/1995. 66–74.
- Lukkarinen, Vilho & Väinö J. Nurmimaa (1988)** Kun telkkari Suomeen tuli. TES-televisiotoiminnan historia. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Luoma, Martti (1987)** Suomen televisiouutisten kilpailun kausi 1981-85. Tiedotustutkimus 2/1987. 51–56.
- Lyytinen, Eino (1996)** Perustamisesta talvisotaan teoksessa Eino Lyytinen ja Timo Vihavainen, Yleisradion historia 1926-1949, 1. Osa. Helsinki: Yleisradio.
- Lähteenmäki, Miira (1998)** Kruununjalokivi, merkkipaalu ja veturi. Uutiset ja kaaviövetoinen ohjelmointi kanavilla TV1, TV2, MTV3 ja Nelonen 1978-1998. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. Pro gradu -tutkielma.
- McQuail, Denis (1994)** Mass Communication Theory. An Introduction. Kolmas painos. London: SAGE Publications Inc.
- Nordenstreng, Kaarle ja Osmo A. Wiio (toim.) (1994)** Joukkoviestintä Suomessa. Porvoo: Weilin+Göös.
- Nylund, Mats (1995)** Aika ja uutisvälitys. Tiedotustutkimus 4/1995. 61–68.
- Postman, Neil (1985)** Huvitamme itsemme hengiltä. Julkinen keskustelu viihteen valtakaudella. Suomentanut Ilkka Rekiäho. Juva: WSOY.
- Ramonet, Ignacio (1999)** La Tyrannie de la communication. Paris: Galilée.
- Repo, Eino S, Kari Ilmonen, N-B Stormbom, Mauno Tamminen & Ville Ziliacus (1967)** Yleisradion suunta. Helsinki: Weilin+Göös.
- Rifkin, Jeremy (1987)** Time Wars. The Primary Conflict in Human History. New York: Henry Holt and Company.

- Salokangas, Raimo (1996)** Aikansa oloinen, Yleisradion historia 1949-1996. Helsinki: Yleisradio.
- Scannell, Paddy & David Cardiff (1991)** A Social History of British Broadcasting. Volume One 1922-1939. Serving the Nation. Oxford: Basil Blackwell Ltd.
- Soramäki, Martti (1994)** Yleisradio ja kilpailu 1990-luvun alun tv-toiminnassa. Tiedotustutkimus 3/1994. 33-44.
- Tilastokeskus (2000)** Kulttuuri ja viestintä 2000:1. Joukkoviestimet. Helsinki: Tilastokeskus.
- Tähkä, Riitta (1989)** Psykoanalyttinen näkökulma ajan kokemiseen. Teoksessa Pirkko Heiskanen (toim.) Aika ja sen ankaruus. Helsinki: Gaudeamus. 56-74.
- Uimonen, Risto & Elisa Ikävalko (1996)** Mielikuvien maailma. Miten mediajulkisuutta muokataan ja imagoja rakennetaan? Helsinki: Inforviestintä Oy.
- Wallgren, Thomas (1989)** Moderni ja postmoderni käsitteinä ja tapoina kokea aikaa. Teoksessa Pirkko Heiskanen (toim.) Aika ja sen ankaruus. Helsinki: Gaudeamus. 35-53.
- Wiio, Juhani (1998)** Managing Strategic Change in Changing Radio and Television Market. A Finnish example 1985-1998. Helsinki: Yleisradio.
- Williams, Raymond (1975)** Television, technology and cultural form. Edited by Ederyn Williams. 2. painos. Routledge: London 1990.
- Virtapohja, Kalle (1998)** Onko journalismi draamaa? Neljännen televisiokanavan toimilupapäätöksen uutisointi jatkokertomuksena. Teoksessa Touko Perko ja Raimo Salokangas (toim.) Kymmenen kysymystä journalismista. Jyväskylä: Atena. 127-159.

LEHTIARTIKKELIT:

Akkanen, Juha ja Anssi Miettinen (1999) Digitaaliset tv-kanavat menivät kolmelle suurimmalle yritykselle Helsingin Sanomat. 24.6.1999.

Aromäki, Juhani (1996) Kädenvääntö kanavasta. Helsingin Sanomat. 29.9.1996.

Digi-tv:n lähetykset alkoivat Etelä-Suomessa (2000) Helsingin Sanomat. 3.9.2000.

Fränti, Mikael (2000) Helsingin Sanomat. 23.10.2000.

Gronow Kira (2000) Kolmikymppisten nostalgiabuumi. Helsingin Sanomat. Viikkoliite Nyt 24.11.2000. 24.

Heino, Timo-Erkki (2000) Tv-uutisten katselu romahtanut USA:ssa. Journalisti. 1.12.2000. 15.

Hyytinen, Tuomas (2000) Yleisradion tuotemerkki ei himmene. Helsingin Sanomat. 17.12.2000. A18.

Hämäläinen, Timo (2000) Tiedotusvälineiden tyranniasta. Helsingin Sanomat. 2.11.2000. D13.

Junkkari, Marko (2000) Yle "ei siirrä vaan keventää" digi-tv:n lanseerausta. Helsingin Sanomat. 30.3.2000.

Juurus, Kati (2000) Täällä Erkki Toivanen, Eurooppa. Helsingin Sanomat. Kuukausiliite. Lokakuu 2000. 29–33.

Snellman, Saska (1999) Mistä rahat digi-tv:lle? Helsingin Sanomat. 24.10.1999.

Tv-ohjelmat (2000) Helsingin Sanomat. 24.10.2000.

MUUT JULKAISUT:

Yleisesti (2000) Ajankohtaista Yleisradiosta.1/2000. Yleisradio Viestintä.

SÄHKÖISET LÄHTEET:

Finnpanel Oy (2000) Tutkimustuloksia.

Saatavilla www-muodossa <<http://www.finnpanel.fi/tutkimustuloksia.html>>

12.12.2000

Liikenne- ja viestintäministeriö (2000) Digitaalitelevisio. Saatavilla www-muodossa <<http://www.mintc.fi/www/sivut/suomi/tele/joukkoviestinta/index.html>>

12.12.2000.

Liikenne- ja viestintäministeriö (2000) Laki Yleisradio Oy:stä N:1380/1993. Saatavilla www-muodossa

<<http://www.mintc.fi/www/sivut/suomi/tele/joukkoviestinta/index.html>> 12.12.2000.

Liikenne- ja viestintäministeriö (2000) MTV Oy:n toimilupa. Saatavilla www-muodossa <<http://www.mintc.fi/www/sivut/suomi/tele/joukkoviestinta/index.html>>

12.12.2000.

Pew Research Center –tutkimuskeskus (2000) Internet sapping broadcast news audience. Saatavilla www-muodossa

<<http://www.people-press.org/media00rpt.htm>> 11.12.2000.

Oy Yleisradio Ab (2000) Yleisradion tv-uutisten verkkosivut. Saatavilla www-muodossa <<http://www.yle.fi/tvuutiset>> 12.12.2000.

Oy Yleisradio Ab (2000) Yleistä Ylestä. Saatavilla www-muodossa

<<http://www.yle.fi/yleista>> 12.12.2000.

Sumiala-Seppänen, Johanna (1999) "A Longstanding Experiment". The History of the Finnish Broadcasting Model. Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitoksen verkko-oppimateriaali. Saatavilla www-muodossa

<<http://www.viesti.jyu.fi/oppimateriaalit/broadcasting/>> 20.2.2002

LIITE 1

Malli sähköisestä (Tv-uutiset 22.11.2001 klo 20.30)

Tanska on saamassa oikeistolaisen hallituksen. >> (kuvitus alkaa)

Uudeksi pääministeriksi on tulossa eiliset parlamenttivaalit voittaneen liberaalisen Venstre-puolueen johtaja Anders Fogh Rasmussen./ Myös ulkomaalaisvastainen Tanskalainen kansanpuolue lisäsi kannatustaan selvästi./ Ruotsin pääministeri Göran Persson ja pääministeri Paavo Lipponen sanoivat olevansa pahoillaan ulkomaalaisvastaisuuden yleistymisestä Tanskassa.

LIITE 2

Malli jutun juonnosta (Tv- uutiset 22.11.2001 klo 20.30)

Eduskunnassa on otettu tuntumaa uusiin eurorahoihin. / Suomen pankki tarjosi kansanedustajille mahdollisuuden tutustua euroseteleihin ja -kolikoihin. / Uudet rahat saivat kiitosta, eikä markan perään juuri haikailtu.

LIITE 3

Malli jutun käsikirjoituksesta (Tv-uutiset 22.11.2001 klo 20.30)

Arkadianmäellä vallitsi melkoinen basaaritunnelma, kun kansanedustajat assistentteineen pääsivät oikein hipelöimään Suomen pankista karrättyjä euroseteleitä. Ja kukapa olisi paremmin sopinut euro esittäytyy –tilaisuuden isännäksi kuin pankinjohtajaputkessa oleva parlamentaarikko.

100% Suuren valiokunnan puheenjohtaja Esko Aho (Kesk.) 1:18 – 1:34

Suomen siirtymisestä eurovaluuttaan käytiin eduskunnassa muutama vuosi sitten kovaa taistelua, mutta nyt mammonaa maltettiin ihailla suu messingillä.

100% Kansanedustaja Päivi Räsänen (KD) 11:10-

100% Kansanedustaja Pekka Kuosmanen (Kok.) 10:33

100% Suuren valiokunnan puheenjohtaja Esko Aho (Kesk.) 7:01

Vaikka Väyrysen roope anka –malli ei saanutkaan kannatusta, moni kansanedustajakin myönsi säilövänsä rakkaita markkoja tuleville sukupolville. Eikä poliitikkoja voi syyttää tällä kertaa ainakaan epärehellisyydestä, sillä Suomen pankin helpotukseksi markkinahumussa ei kadonnut sentin senttiä.

LIITE 4

Tutkitut lähetykset ja niiden rakenne. Taulukoissa käytetyt lyhenteet:

Lähetysten erittely:

AT = alkutunnus

LT = lopputunnus

O = otsikot

J = juttu

JJ = juonto

S = sähke

KJ = kotimaan juttu

KJJ = juonto kotimaan juttuun

KS = kotimaan sähke

UJ = juonto ulkomaan juttuun

UJJ = juonto ulkomaan juttuun

US = ulkomaan sähke

PUF = puffi, väliotsikot

SÄÄ = sää uutistenlukijan lukemana tai juonto säähän

MSÄÄ = meteorologin esittelemä sääennuste

NÄK = Näkemiin!

Juttujen erittely:

H = haastateltava

S = toimittajan speak

31.10.1980 TV-UUTISET JA SÄÄ
JUTTU ALKON HINNAT NOUSEVAT

KUVA

10
7
15
28
9
9
6
16
19
5
8

ÄÄNI

S	132
---	-----

KESKIARVOT

OTOKSET (ILMAN HAASTATTELUJA) 12
OTOKSET (HAASTATTELUJEN KANSSA) 12

SPEAK 132
HAASTATTELUT

31.10.1981 TV-UUTISET JA SÄÄ
 JUTTU NUORTEN TYÖTTÖMYYS

KUVA

ÄÄNI

6	
6	
23	HAASTATELTAVA
4	
4	
4	
4	
4	
27	HAASTATELTAVA
7	
5	
5	
5	
9	
7	
19	

S	9
H	22
S	16
H	27
S	55
	129

KESKIVÄRTÖ

OTOKSET (ILMAN HAASTATELUA)	6,538462
OTOKSET (HAASTATELUJEN KANSSA)	9
SPEAK	26,66667
HAASTATELUT	24,5

5.12.1982 TV-UUTISET JA SÄÄ
JUTTU E-OSUUSLIIKKEEN FUUSIOSUUNNITELMAT

KUVA

ÄÄNI

29	HAASTATTELU	H	29
12		S	22
10		H2	26
26	HAASTATTELU	S	16
6		H	17
10		S	15
17	HAASTATTELU		
15			

KESKIARVOT

OTOKSET (ILMAN HAASTATTELUJA)	9,5
OTOKSET (HAASTATTELUJEN KANSSA)	15,625
SPEAK	17,66667
HAASTATTELUT	24

16.10.1983 TV-UUTISET JA SÄÄ
JUTTU SHEKKIRIKOLLISUUS

KUVA

ÄÄNI

26	
5	
36	HAASTATELTAVA
6	
5	
5	
29	HAASTATELTAVA
7	
15	HAASTATELTAVA

S	31
H	36
S	16
H	29
S	7
H2	15

KESKIVÄRT

OTOKSET (ILMAN HAASTATTELUJA)	9
OTOKSET (HAASTATTELUJEN KANSSA)	14,88889
SPEAK	18
HAASTATTELU	26,66667

3.10.1984 TV-UUTISET JA SÄÄ

AT+O	35
KJJ	22
KJ	218
JÄLKIJ	5
KJJ	13
KJ	154
KS	33
KS	30
KS	28
KJJ	19
KJ	141
KS	21
UJJ	18
UJ	105
US	25
US	26
US	24
UJJ	14
UJ	141
UJJ	16
UJ	177
JÄLKIJ	5
KS	19
KJJ	14
KJ	93
SÄÄ	7
MSÄÄ	110
URH	120
AIHEET	20
NÄK+LT	15

KESKIARVOT

JJ	16,57143
S	25,75
J	147

JUTTUJA	7
SÄHKEITÄ	8
AIHEITA	15

3.10.1984 TV-UUTISET JA SÄÄ
 JUTTU YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAPIN MATKA

KUVA

ÄÄNI

7	
8	
16	
6	
6	
3	
6	
3	
29	HAASTATELTAVA
12	
5	
29	HAASTATELTAVA
24	HAASTATELTAVA

S	54
H1	30
S	17
H2	29
H3	24

KESKIVÄRTÖ

OTOKSET (ILMAN HAASTATELUA)	7,2
OTOKSET (HAASTATELUIJEN KANSSA)	12,25
SPEAK	36,5
HAASTATELUT	27,66667

2.10.1985 TV-UUTISET JA SÄÄ

AT+O	40
KJJ	20
KJ	149
JÄLKIJ	17
KS	22
KJJ	16
KJ	172
JÄLKIJ	11
KS	35
UJJ	21
UJ	149
JÄLKIJ	33
UJJ	17
UJ	137
JÄLKIJ	20
US	24
US	31
US	21
US	16
US	22
KJJ	20
KJ	102
JÄLKIJ	9
KS	24
SÄÄ	4
MSÄÄ	155
URH	113
PÄÄAIH	33
NÄK+LT	10

KESKIARVOT

JJ	18,8
S	24,375
J	141,8

JUTTUJA	5
SÄHKEITÄ	8
AIHEITA	13

2.10.1985 TV-UUTISET JA SÄÄ
 JUTTU SORSA EHDOTTAA VAALILIITTOA

KUVA

ÄÄNI

9		S	4
16		H	6
6		S	35
15		H	22
21	HAASTATELTAVA	S	36
10		H2	7
9		S	37
12			
12	HAASTATELTAVA		
9			
15			
15			

KESKIARVOT

OTOKSET (ILMAN HAASTATTELUJA) 11,6
 OTOKSET (HAASTATTELUJEN KANSSA) 12,41667

SPEAK 28
 HAASTATTELUT 25,5

1.10.1986 TV-UUTISET JA SÄÄ

AT+O	38
KJJ	26
KJ	109
KJJ	17
KJ	159
KS	27
KS	30
US	35
US	27
US	33
US	33
US	27
UJJ	21
UJ	117
KS	39
KJJ	19
KJ	113
KS	20
SÄÄ	10
MSÄÄ	85
URH	347
PÄÄ	37
NÄK+LT	10

KESKIVÄRTÖ

JJ	20,75
S	30,11111
J	124,5

JUTTUJA	4
SÄHKEITÄ	9
AIHEITA	13

1.10.1986 TV-UUTISET JA SÄÄ
 JUTTU ARAVAVUOKRATALOT RAHAVAIKEUKSISSA

KUVA

ÄÄNI

6	
15	
19	HAASTATELTAVA
4	
7	
11	
11	
8	
32	HAASTATELTAVA

S	21
H	19
S	41
H	32

KESKIARVOT

OTOKSET (ILMAN HAASTATTELUJA)	8,857143
OTOKSET (HAASTATTELUJEN KANSSA)	12,55556
SPEAK	31
HAASTATTELUT	25,5

7.10.1987 TV-UUTISET JA SÄÄ

AT+O	52
UJJ	20
UJ	130
KS	35
UJJ	20
UJ	110
US	25
KS	35
UJJ	20
UJ	111
US	30
US	20
US	17
UJJ	20
UJ	126
KJJ	12
KJ	80
US	25
KJJ	20
KJ	112
KS	23
KJJ	16
KJ	97
KS	30
KJJ	30
KJ	149
KJJ	19
KJ	140
SÄÄ	6
MSÄÄ	90
URHS	40
AIHEET	25

KESKIARVOT:

JJ	19,66667
S	26,66667
J	117,2222

JUTTUJA	9
SÄHKEITÄ	9
AIHEITA	18

7.10.1987 TV-UUTISET JA SÄÄ
 JUTTU ÖLJYNTORJUNTAVAHINGOT

KUVAT

ÄÄNI

5	
4	
14	HAASTATELTAVA
5	
6	
20	HAASTATELTAVA
10	
2	HAASTATELTAVA
15	
12	HAASTATELTAVA
9	
10	HAASTATELTAVA

S	10
H	12
S	15
H	19
S	9
H	2
S	15
H2	15
S	6
H2	9

KESKIARVOT:

OTOSPITUUS (ILMAN HAASTATELUA) 7,714286
 OTOSPITUUS (HAASTATELUIJEN KANSSA) 9,333333

7,714286
 9,333333

SPEAKIN PITUUS 11
 HAASTATELTAVA 11,4

11
 11,4

5.10.1988

TV-UUTISET JA SÄÄ

AT+O	40
UJJ	23
UJ	120
UJJ	20
UJ	178
US	28
US	20
US	30
US	23
KJJ	18
KJ	110
KS	25
KS	28
KJJ	12
KJ	150
KJJ	17
KJ	138
UJJ	21
UJ	101
KS	27
KS	23
KJJ	17
KJ	109
KJJ	10
KJ	88
SÄÄ	10
MSÄÄ	75
URH	236
LT+NÄK	10

KESKIARVOT

JJ	17,25
S	25,5
J	124,25

JUTTUJA	8
SÄHKEITÄ	8
AIHEITA	16

5.10.1988 TV-UUTISET JA SÄÄ
JUTTU PAPERIKONEET

KUVAT

4
4
5
7
8
4
10
6
4
4
3
29
5
3
15
13
14

HAASTATELTAVA

ÄÄNI

S	57
H	26
S	54

KESKIARVOT

OTOSPITUUS (ILMAN HAASTATTELUJA)
OTOSPITUUS (HAASTATTELUJEN KANSSA)

6,8125
8,117647

SPEAK
HAASTATELTAVA

55,5
26

4.10.1989

TV-UUTISET JA SÄÄ

AT+O	41
KJJ	20
KJ	192
KJJ	19
KJ	118
KJJ	15
KJ	97
US	30
US	25
UJJ	16
UJ	141
US	25
US	30
UJJ	21
UJ	138
UJJ	17
UJ	121
KJJ	16
KJ	106
KS	16
KJJ	18
KJ	106
KS	26
KJJ	13
KJ	152
SÄÄ	5
MSÄÄ	65
URH	102
LT+NÄK	15

KESKIARVOT

JJ	17,22222
S	24,25
J	130,1111

JUTTUJA	9
SÄHKEITÄ	6
AIHEITA	15

4.10.1989 TV-UUTISET JA SÄÄ
 JUTTU SUOMALAISTEN RUOKAILUTOTTUMUKSET

KUVAT

8	
3	
6	
22	HAASTATELTAVA
8	
10	
5	
10	
9	
5	
20	HAASTATELTAVA

ÄÄNI

S	16
H	22
S	47
H	20

KESKIARVOT

OTOSPITUUS (ILMAN HAASTATTELUJA) 7,111111
 OTOSPITUUS (HAASTATTELUN KANSSA) 9,636364

SPEAK 36,5
 HAASTATELTAVA 21

3.10.1990

TV-UUTISET JA SÄÄ

AT+O	42
UJJ	18
UJ	217
UJJ	16
UJ	90
UJJ	15
UJ	169
US	20
UJJ	22
UJ	101
KJJ	20
KJ	93
KS	29
KJJ	17
KJ	108
KJJ	16
KJ	95
KS	26
KS	30
KJJ	21
KJ	103
SÄÄ	51
URH	155
LT+NÄK	17

KESKIVÄRTÖ

JJ	18,125
S	26,25
J	124,375

JUTTUJA	8
SÄHKEITÄ	4
AIHEITA	12

3.10.1990 TV-UUTISET JA SÄÄ
JUTTU TAMPEREELLE UUSI SYÖPÄKLINIKKA

KUVAT

ÄÄNI

23
14
6
9
14
10
10
6
3

HAASTATELTAVA

S	48
H	12
S	29

KESKIARVOT

OTOSPITUUS (ILMAN HAASTATTELUJA)	10,125
OTOSPITUUS (HAASTATTELUJEN KANSSA)	10,55556
SPEAK	38,5
HAASTATELUN	12

2.10.1991 TV-UUTISET JA SÄÄ

AT+O	38
KJJ	16
KJ	109
KS	27
KJJ	16
KJ	119
KS	18
KS	27
KJJ	14
KJ	123
UJJ	18
UJ	120
US	24
US	24
US	25
US	22
UJJ	17
UJ	112
UJJ	14
UJ	103
US	20
US	27
SS	10
KS	29
KS	28
KS	22
KJJ	16
KJ	88
KS	25
SÄÄ	44
URH	133
LT+NÄK	15

KESKIARVOT

JJ	15,85714
S	23,42857
J	108,5

JUTTUJA	7
SÄHKEITÄ	13
AIHEITA	20

2.10.1991 TV-UUTISET JA SÄÄ
 JUTTU METSÄTEOLLISUUDEN LIITTO ALOITTAU NEUVOTTELUT

KUVAT

ÄÄNI

24	HAASTATELTAVA
4	
12	
14	
6	
12	HAASTATELTAVA
5	
8	
9	
2	
3	
10	

H	24
S	15
H2	14
S	6
H	12
S	4
H	8
S	25

KESKIARVOT

OTOSPITUUS (ILMAN HAASTATELUIJA) 7,3
 OTOSPITUUS (HAASTATELUIJEN KANSSA) 9,083333

SPEAK 12,5
 HAASTATELUT 14,5

7.10.1992 TV-UUTISET JA SÄÄ

OTS	45
KJJ	17
KJ	160
KJJ	19
KJ	129
KS	26
KS	19
KJJ	21
KJ	151
KJJ	17
KJ	114
UJJ	17
UJ	120
US	31
US	25
US	29
KS	25
KJJ	19
KJ	123
KJJ	21
KJ	109
KS	17
SÄÄ	59
URH	136
NÄK+LT	20

KESKIVÄRTÖ

JJ	16,375
S	24,57143
J	129,4286

JUTTUJA	7
SÄHKEITÄ	7
AIHEITA	14

7.10.1992 TV-UUTISET JA SÄÄ
JUTTU PANKKITUKI

KUVA

ÄÄNI

4	
1	
1	
1	
3	
6	
13	
16	HAASTATELTAVA
3	
9	
7	
7	HAASTATELTAVA
4	
5	
10	
15	
18	STAND UP
9	
14	HAASTATELTAVA
14	HAASTATELTAVA

S	34
H	9
S	4
H	7
S	7
H2	7
S	18
H	15
S	18
S	9
H2	28

KESKIARVOT

OTOSPITUUS (ILMAN HAASTATELUA)
OTOSPITUUS (HAASTATELUIJEN KANSSA)

6,066667
8

SPEAK
HAASTATELUT

15
13,2

6.10.1993 TV-UUTISET JA SÄÄ

AT+OTS	40
UJJ	22
UJ	99
UJJ	7
K	132
UJJ	12
UJ	128
KS	24
US	18
SS	18
US	25
KJJ	11
KJ	114
KJJ	19
KJ	113
KS	17
KJJ	18
KJ	124
KS	23
KS	29
KJJ	14
KJ	136
KJJ	9
KJ	101
KJJ	16
KJ	108
SÄÄ	53
NÄK+LT	9

1439

KESKIVÄRTÖ

JJ	14,22222
S	22,66667
J	115,375

JUTTUJA	9
SÄHKEITÄ	6
AIHEITA	15

6.10.1993 TV-UUTISET JA SÄÄ
 JUTTU EDUSKUNTA KIRISTÄÄ ROSKAPANKKIEN ASEMAA

KUVA

ÄÄNI

10		S	19
2		H	26
6		S	4
35	HAASTATELTAVA	H	4
5		S	4
19	HAASTATELTAVA	H2	14
18		S	19
4		S	16
15	STAND UP		

KESKIARVOT

OTOSPITUUS (ILMAN HAASTATELUJA)	7,5
OTOSPITUUS (HAASTATELUJEN KANSSA)	12,66667
SPEAK	12,4
HAASTATELUT	14,66667

5.10.1994 TV-UUTISET JA SÄÄ

AT+OTS	49
UJJ	9
UJ	121
KJJ	9
KJ	123
KJJ	18
KJ	146
KJJ	10
KJ	116
KJJ	21
KSS	59
KJJ	12
KJ	113
KJJ	24
KS	38
KJJ	11
KJ	123
KJJ	10
KJ	118
KJJ	16
KJ	116
KS	27
KJJ	17
KJ	140
SÄÄ	65
NÄK+LT	17

1528

KESKIVÄRTÖ

JJ	14,27273
S	27
J	124

JUTTUJA	11
SÄHKEITÄ	1
AIHEITA	12

5.10.1994 TV-UUTISET JA SÄÄ
 JUTTU EU-KANSANÄÄNESTYS

KUVA

ÄÄNI

4	
4	
11	
2	
2	
5	
4	
3	
4	
5	
3	HAASTATELTAVA
4	HAASTATELTAVA
3	HAASTATELTAVA
4	
5	
3	
3	
2	
2	
4	
4	
4	
12	HAASTATELTAVA
2	
3	
6	
15	HAASTATELTAVA

S1	50
H1	3
H2	3
H3	2
S2	28
H4	12
S2	10
H5	15

KESKIARVOT

OTOSPITUUS (ILMAN HAASTATTELUJA)
 OTOSPITUUS (HAASTATTELUJEN KANSSA)

3,909091
 4,555556

SPEAK
 HAASTATELUT

29,33333
 7

4.10.1995 TV-UUTISET JA SÄÄ

AT+OTS	39
KJJ	16
KJ	132
KS	31
KS	21
KJJ	17
KJ	106
KJJ	16
KJ	142
UJJ	15
UJ	124
US	31
US	30
UJJ	19
UJ	160
PUF	15
UJJ	14
UJ	165
KJJ	18
KJ	141
KJJ	20
KJ	119
SÄÄJJ	15
MSÄÄ	106
NÄK+LT	10

1522

KESKIJARVO

JJ	16,875
S	28,25
J	136,125

JUTTUJA	8
SÄHKEITÄ	4
AIHEITA	12

4.10.1995 TV-UUTISET JA SÄÄ
 JUTTU PÄÄMINISTERI EPÄILEE HELSINKI-HALLIN RAHOITUSTA

KUVAT

10	STAND UP
3	
6	
5	
9	
25	HAASTATELTAVA
2	
4	
8	
9	
6	
2	
8	
3	
32	HAASTATELTAVA

ÄÄNI

STAND UP	11
S	16
H	29
S	45
H2	30

KESKIARVOT

OTOSPITUUS (ILMAN HAASTATTELUJA)	5,416667
OTOSPITUUS (HAASTATTELUJEN KANSSA)	8,8
SPEAK	24
HAASTATTELUT	29,5

AT+O	40
KJJ	18
KJ	160
JÄLKI	5
KJJ	12
KJ	151
UJJ	18
UJ	115
JÄLKI	10
US	29
US	28
KJJ	21
KJ	98
PUF	17
KJ	16
KJJ	125
US	26
UJJ	16
UJ	157
KJ	17
KJJ	137
US	19
KJJ	21
KJ	120
US	23
SÄÄ	7
MSÄÄ	140
NÄK+LT	16

1562

KESKIARVOT

JJ	17,375
S	25
J	132,875

JUTTUJA	8
SÄHKEITÄ	5
AIHEITA	13

2.10.1996 TV-UUTISET JA SÄÄ
 JUTTU VALTIOVARAINMINISTERI VAATII VEROJOHTAJALTA SELVIT

KUVA

ÄÄNI

7	
6	
5	
7	
11	HAASTATELTAVA
8	
6	
6	
3	
3	
4	
3	
8	HAASTATELTAVA
2	
8	
2	
3	
4	
2	
12	
12	
16	HAASTATELTAVA
7	
15	HAASTATELTAVA

S	24
V+K+V	11
S	33
H2	9
S	35
H	18
S	5
H3	15
S	7

KESKJARVO

OTOSPITUUS (ILMAN HAASTATTELUJA) 5,5
 OTOSPITUUS (HAASTATTELUJEN KANSSA) 6,666667

SPEAK 20,8
 HAASTATELUT 13,25

1.10.1997 TV-UUTISET JA SÄÄ

AT+OT	45
KJJ	18
KJ	125
KS	23
KJJ	17
KJ	154
KJJ	18
KJ	104
KS	24
US	38
UJJ	20
UJ	99
UJJ	15
UJ	90
US	21
US	35
PUF	22
KJJ	16
KJ	113
KS	26
KJJ	21
KJ	147
KJJ	22
KJ	125
SÄÄ	10
MSÄÄ	102
NÄK+LT	9

1459

KESKIVÄRTÖ

JJ	18,375
S	27,83333
J	119,625

JUTTUJA	8
SÄHKEITÄ	6
AIHEITA	14

1.10.1997 TV-UUTISET JA SÄÄ

JUTTU NESTE JA IMATRAN VOIMA TIIVISTÄVÄT YHTEISTYÖTÄÄN

KUVAT

ÄÄNI

2		S	30
3		H	9
3		S	9
7		H	15
6		S	19
6		H2	12
2		H3	7
10	HAASTATELTAVA	S	22
4			
6			
15	HAASTATELTAVA		
5			
6			
8			
12	HAASTATELTAVA		
7	HAASTATELTAVA		
3			
3			
2			
7			
8			

KESKIVARVO

OTOSPITUUS (ILMAN HAASTATTELUJA)

4,882353

OTOSPITUUS (HAASTATTELUJEN KANSSA)

5,952381

SPEAK

20

HAASTATELUT

10,75

7.10.1998 TV-UUTISET JA SÄÄ

AT+O	50
KJJ	20
KJ	135
KS	19
KJJ	23
KJ	119
US	33
UJJ	22
UJ	137
UJJ	14
UJ	110
US	25
KS	26
PUF	19
UJ	10
UJJ	115
KJ	12
KJJ	113
KS	24
UJJ	20
UJ	112
KJJ	21
KJ	136
SÄÄ	10
MSÄÄ	105
NÄK+LT	15

1445

KESKIVÄRTÖ

JJ	17,75
S	25,4
J	122,125

JUTTUJA	8
SÄHKEITÄ	5
AIHEITA	13

7.10.1998 TV-UUTISET JA SÄÄ
 JUTTU PANKKIKORTTIHUIJAUS

KUVA

ÄÄNI

5		S	105
5		H1	7
18		S	3
3		H2	10
4		H3	10
9			
7			
3			
7			
9			
6			
11			
6			
6			
7	HAASTATELTAVA		
3			
8	HAASTATELTAVA		
18	HAASTATELTAVA		

KESKIVARVO

OTOSPITUUS (ILMAN HAASTATTELUJA)	6,8
OTOSPITUUS (HAASTATTELUJEN KANSSA)	7,5
SPEAK	54
HAASTATELUT	9

6.10.1999 TV-UUTISET JA SÄÄ

AT+OT	50
UJJ	15
UJ	170
KS	22
KJJ	13
KJ	128
KJJ	17
KJ	111
KJJ	18
KJ	143
KJJ	21
KJ	105
US	27
PUF	19
UJJ	17
UJ	91
UJJ	16
UJ	141
US	33
KJ	16
KJJ	125
SÄÄ	10
MSÄÄ	110
NÄK+LT	15

KESKIARVOT

JJ	16,625
S	27,33333
J	126,75

JUTTUJA	8
SÄHKEITÄ	3
AIHEITA	11

6.10.1999 TV-UUTISET JA SÄÄ
JUTTU ESIKOULUOPETUS

KUVA

ÄÄNI

5	
6	
15	HAASTATELTAVA
7	
3	
3	
7	
2	
5	
4	
3	
10	HAASTATELTAVA
13	HAASTATELTAVA
11	HAASTATELTAVA
9	HAASTATELTAVA
3	
22	HAASTATELTAVA

S	9
H1	14
S	39
H2	10
H3	12
H4	11
H5	6
S	5
H5	21

KESKIJARVO

OTOSPITUUS (ILMAN HAASTATTELUJA)	4,363636
OTOSPITUUS (HAASTATTELUJEN KANSSA)	7,529412
SPEAK	17,66667
HAASTATELUT	12,33333

4.10.2000 TV-UUTISET JA SÄÄ

AT+OT	49
UJJ	16
UJ	104
KJJ	20
KJ	132
KJJ	13
KJ	98
KJJ	19
KJ	117
KJJ	18
KJ	126
UJJ	14
UJ	96
US	27
UJJ	11
UJ	120
KS	31
KJJ	20
KJ	126
KS	39
KJJ	18
KJ	124
US	22
SÄÄ	8
MSÄÄ	86
NÄK+LT	15

1469

KESKIARVOT

JJ	16,55556
S	29,75
J	115,8889

JUTTUJA	9
SÄHKEITÄ	4
AIHEITA	13

4.10.2000 TV-UUTISET JA SÄÄ
 JUTTU TUPO-NEUVOTTELUT OVAT ALKANEET

KUVA

ÄÄNI

12		ÄÄNTÄ	9
6		S	20
12		H	20
18	HAASTATELTAVA	S	16
10		H	17
8		S	10
15	HAASTATELTAVA	H2	30
5		S	10
5			
30	HAASTATELTAVA		
4			
7			

KESKIJARVO

OTOSPITUUS (ILMAN HAASTATELUA) 7,666667
 OTOSPITUUS (HAASTATELUJEN KANSSA) 11

SPEAK 14
 HAASTATELUT 22,33333

LIITE 5

TEEMAHAASTATTELURUNKO 1

TV- uutisten johto

Haastateltavan esittely

Titteli ja kuvaus työn sisällöstä?
Aikaisemmat työt?

Toimittajan työ

Millä tavalla TV-uutisten toimittajan työ on muuttunut kuluneiden 20 vuoden aikana?
Kuinka tarkat ohjeet toimittaja saa juttujen, sähkeiden ja juontojen pituuksista?
Kuka niistä päättää? Kuinka päätökset ovat syntyneet?
Mitkä nuo suosituspituudet ovat tällä hetkellä?

Kuinka paljon jutun rytmiin vaikuttaa opittu tapa, toimittajan sosiaalistuminen?
Näkyykö nuorten ja vanhojen toimittajien kädenjäljessä eroa jutun tempon kannalta?
Millä tavalla uutisjutun rytmi on esillä toimittajien koulutuksessa?

Tekniikka

Mitkä ovat keskeisimmät tekniikassa tapahtuneet muutokset 1980-luvun alusta tähän päivään?
Kuinka paljon jutun rytmiin vaikuttavaa leikkaajan työ? Entä kuvaajan työ?
Näkyykö nuorten ja vanhojen kuvaajien tai leikkaajien kädenjäljessä eroa jutun tempon kannalta?
Millä tavalla uutisjutun rytmi on esillä leikkaajien ja kuvaajien koulutuksessa?

TV-uutiset

Kuinka Ylen eri uutislähetykset TV:ssä poikkeavat toisistaan? (aamu-TV:n uutiset, kuuden uutiset, myöhäisuutiset)
Kuinka muutokset uutismarkkinoilla ovat vaikuttaneet lähetyksiin
- 1990 TV-uutisten jääminen yhdelle kanavalle?
- 1993 kanavauudistus?
- 1998 Nelosen uutiset?

Katsojat

Onko puoli yhdeksän lähetyksellä kohderyhmää?
Minkä verran TV-uutisissa mietitään tavoiteltavia yleisöjä?
Kuinka kohderyhmä vaikuttaa uutisten muotoon/vauhtiin?
Kuinka TV-uutisissa estetään katsojan pitkästyminen?
Onko katsojan pinna lyhentynyt?
Onko uutistarjonnan kasvu muuttanut suhtautumista katsojiin?
Kuinka paljon ja minkälaista palautetta TV-uutisiin tulee?
Mikä on mielestäsi puoli yhdeksän uutisten merkitys koko Yleisradion imagolle?

Tutkimus, pysyvyys/muutos

Tutkimuksen empiirisestä osasta käy ilmi, että TV-uutiset ei ole paljoakaan muuttanut tempoltaan 20 vuoden aikana. Mistä tämä johtuu?
Mistä syntyy yleinen käsitys vauhdin kasvamisesta?
Kuva vaihtuu nykyisin nopeammin kuin 20 vuotta sitten? Mistä tämä johtuu?
Tutkimuksen empiirisessä osassa näyttää siltä, että haastateltavalle suodaan nykyisin vähemmän aikaa puhua kerrallaan. Vastaako tämä omaa käsitystänne?

Vaikuttaako pysyvyyteen TV-uutisten rituaalinen asema?

Tulevaisuus

Muuttuuko TV-uutisten tempo tulevaisuudessa? Miksi?
Mitkä asiat muuttuvat?
Pitäisikö TV-uutisten kiristää tai löyhentää tahtia?
TV-uutisten asema tulevaisuudessa?

TEEMAAHAASTATTELURUNKO 2

Toimittaja

Haastateltavan esittely

Titteli ja kuvaus työn sisällöstä?

Koulutus?

Aikaisemmat työt?

Toimittajan työ

Jutunteon työvaiheet?

Sähkeenteon työvaiheet?

Millä tavalla TV-uutisten toimittajan työ on muuttunut kuluneiden 20 vuoden aikana?

Onko työtahti kiristynyt? Jos on, esimerkki.

Kuinka paljon toimittaja miettii jutun rytmiä jutun eri tekovaiheissa?

Kuinka paljon valintoihin vaikuttavat kiire ja paniikki?

Kuinka tarkat ohjeet toimittaja saa juttujen, sähkeiden ja juontojen pituuksista?

Kuka niistä päättää?

Mitkä nuo suosituspituudet ovat tällä hetkellä?

Kuinka paljon jutun rytmiin vaikuttaa opittu tapa, sosiaalistuminen?

Näkyykö nuorten ja vanhojen toimittajien kädenjäljessä eroa jutun tempon kannalta?

Millä tavalla uutisjutun rytmi on esillä toimittajien koulutuksessa?

Tekniikka

Mitkä ovat keskeisimmät tekniikassa tapahtuneet muutokset 1980-luvun alusta tähän päivään?

Kuinka paljon jutun rytmiin vaikuttavaa leikkaajan työ? Entä kuvaajan työ?

Näkyykö nuorten ja vanhojen kuvaajien tai leikkaajien kädenjäljessä eroa? Minkälaisia erot ovat?

TV-uutiset

Kuinka Ylen eri Tv-uutislähetykset poikkeavat toisistaan? (aamu-TV:n uutiset, kuuden uutiset, myöhäisuutiset)

Vaikuttaako jutun tekemiseen se, mihin lähetykseen juttu/sähke tulee?

Kuinka muutokset uutismarkkinoilla ovat vaikuttaneet lähetyksiin

- 1990 TV-uutisten jääminen yhdelle kanavalle?
- 1993 kanavauudistus?
- 1998 Nelosen uutiset?

Katsojat

Onko puoli yhdeksän lähetyksellä kohderyhmää?

Minkä verran TV-uutisissa mietitään tavoiteltavia yleisöjä?

Kuinka kohderyhmä vaikuttaa uutisten muotoon/vauhtiin?

Kuinka TV-uutisissa estetään katsojan pitkästyminen?

Onko katsojan pinna lyhentynyt?

Onko uutistarjonnan kasvu muuttanut suhtautumista katsojiin?

Kuinka paljon ja minkälaista palautetta TV-uutisiin tulee?

Mikä on mielestäsi puoli yhdeksän uutisten merkitys koko Yleisradion imagolle?

Tutkimus, pysyvyys/muutos

Tutkimuksen empiirisestä osasta käy ilmi, että TV-uutiset eivät ole paljoakaan muuttuneet tempoltaan 20 vuoden aikana. Mistä luulet tämän johtuvan?

Mistä syntyy yleinen käsitys vauhdin kasvamisesta?

Kuva vaihtuu nykyisin nopeammin kuin 20 vuotta sitten? Mistä tämä johtuu?

Tutkimuksen empiirisessä osassa näyttää siltä, että haastateltavalle suodaan nykyisin vähemmän aikaa puhua kerrallaan. Vastaako tämä omaa käsitystäsi?

Vaikuttaako pysyvyyteen TV-uutisten rituaalinen asema?

Tulevaisuus

Muuttuuko TV-uutisten tempo tulevaisuudessa? Miksi?

Mitkä asiat muuttuvat?

Olisiko sinun mielestäsi TV-uutisten syytä kiristää tai löyhentää tahtia?

TV-uutisten asema tulevaisuudessa?

TEEMAHAASTATTELURUNKO 3

Leikkaaja

Haastateltavan esittely

Titteli ja kuvaus työn sisällöstä?

Koulutus

Aikaisemmat työt?

Leikkaajan työ

Millä tavalla leikkaajan työ on muuttunut kuluneiden 20 vuoden aikana?

Mitkä ovat keskeisimmät tekniikassa tapahtuneet muutokset 1980-luvun alusta tähän päivään?

Onko tekniikan kehitys vaikuttanut juttujen vauhtiin?

Kuinka paljon jutun vauhtiin vaikuttavaa leikkaajan työ? Entä kuvaajan työ?

Kuka päättää, kuinka pitkään yhden kuvan annetaan olla ruudussa?

Määrittäykö kuvan kesto kellolla vai näppituntumalla?

Näkykö nuorten ja vanhojen kuvaajien tai leikkaajien kädenjäljessä eroa? Minkälaisia eroja?

Millä tavalla uutisjutun vauhti on esillä leikkaajien ja kuvaajien koulutuksessa?

Tutkimus, pysyvyys/muutos

Tutkimuksen empiirisestä osasta käy ilmi, että TV-uutiset ei ole paljoakaan muuttunut tempoltaan 20 vuoden aikana. Mistä tämä johtuu?

Kuva vaihtuu nykyisin nopeammin kuin 20 vuotta sitten? Mistä tämä johtuu?

Tulevaisuus

Muuttuuko TV-uutisten tempo tulevaisuudessa? Miksi?

Mitkä asiat muuttuvat?

Pitäisikö TV-uutisten kiristää tai löydetä tahtia?

UTIS- JA AJANKOHTAISTOIMINNAN ORGANISAATIOKAAVIO / KEVÄT 1999

